

EJFE

วารสาร

ครุศาสตร์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
EDUCATION JOURNAL FACULTY OF EDUCATION
KAMPHAENGPHET RAJABHAT UNIVERSITY

ปีที่ 7 ฉบับที่ 14 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566
Vol. 7 No. 14 July - December 2023

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ISSN 2465-5473 (Print)

ISSN XXXX-XXXX (Online)

วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร (วคศ.)

EDUCATION JOURNAL FACULTY OF EDUCATION

KAMPHAENGPHET RAJABHAT UNIVERSITY (EJFE)

ปีที่ 7 ฉบับที่ 14 กรกฎาคม – ธันวาคม 2566 Vol.7 No.14 July - December 2023

ISSN 2465-5473 (Print) ISSN XXXX-XXXX (Online)

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์และผลงานวิชาการแก่นักวิจัยและบุคคลทั่วไป และเพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แนวความคิด เชิงวิชาการของคณาจารย์ นักวิชาการ ทางการศึกษาทั้งในและนอกสถาบัน

ขอบเขต

จัดพิมพ์ผลงานวิชาการ ผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์ ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับศึกษาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ได้แก่ การบริหารการศึกษา ยุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา การสอน จิตวิทยา การศึกษาและการแนะแนว หลักสูตร การศึกษา การวิจัย การวัดผลและประเมินผลการศึกษา สังคมศึกษา การประถมศึกษา การศึกษาปฐมวัย ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน คอมพิวเตอร์ คณิตศาสตร์ และคอมพิวเตอร์ศึกษา สุขศึกษาและพลศึกษา การสอนวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ศึกษา

เจ้าของ

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ที่ปรึกษาบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์ คณบดีคณะครุศาสตร์

บรรณาธิการ

อาจารย์อรทัย อนุรักษวัฒน์ รองคณบดีฝ่ายงานวิจัยและกิจการพิเศษ

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.โสรี โพธิ์แก้ว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาติ ปณะราช

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

รองศาสตราจารย์ ดร.วารินทร์ แก้วอุไร

มหาวิทยาลัยนเรศวร

รองศาสตราจารย์ ดร.เวชฤทธิ์ อังคนะภัทรขจร	มหาวิทยาลัยบูรพา
รองศาสตราจารย์ ดร.ชรินทร์ มั่งคั่ง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจโรจน์ แก้วอุไร	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เทิน สีนวน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญล่อม ดวงวิเศษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไตรรงค์ เปลี่ยนแสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ เตชะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ ทวีทรัพย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดารัตน์ ทวีทรัพย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญชัย ช้วนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อนุสิทธิ์ พันธุ์กล้า	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุไรวรรณ ปานทโชติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรัสพงศ์ พวงมาลัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
อาจารย์ ดร.ศิริโสภา แสนบุญเวช	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
อาจารย์ ดร.เกสร กอกอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ฝ่ายจัดการ

อาจารย์อรทัย อนุรักษ์วัฒนะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
นายอานนท์ ปลื้มเนตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ผู้จัดทำและเผยแพร่

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

กำหนดเผยแพร่

ปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม – ธันวาคม

สำนักงาน

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ต.นครชุม อ.เมือง จ.กำแพงเพชร 62000

โทร 055-706555 ต่อ 2010 หรือ 0959124560 <https://edu.kpru.ac.th/>

(<https://so08.tci-thaijo.org/index.php/EJFE/index>)

บทความที่ตีพิมพ์ทุกบทความผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิและบทความหรือ
ข้อคิดเห็นใด ๆ ที่ปรากฏในวารสารเป็นวรรณกรรมของผู้เขียนโดยเฉพาะ
ซึ่งคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรและบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร (วคศ.)

EDUCATION JOURNAL FACULTY OF EDUCATION

KAMPHAENGPHET RAJABHAT UNIVERSITY (EJFE)

ปีที่ 7 ฉบับที่ 14 กรกฎาคม – ธันวาคม 2566 Vol.7 No.14 July - December 2023

ISSN 2465-5473 (Print) ISSN XXXX-XXXX (Online)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
☐ บรรณาธิการแถลง.....	ก
☐ บทความวิจัย	
แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ ของโรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ภาวริชา สาริทธยานันท์, ภูมิพัฒน์ รักพรหมงคล Guidelines Development Academic Administration To New Normal Under The Secondary Educational Service Area Office Kamphaengphet Daricha Saritayan, Poompipat Rukponmongkol.....	1
แนวทางการพัฒนาความพร้อมในการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู วชิระ วิชชุกรนนท์, ภัทวรรณ ไชยภักดิ์ Guidelines for developing the readiness of teacher's license Wachira wichuwaran, Pattawan chaiyaphak.....	14
แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ศิริพร สกุลไทย, ภูมิพัฒน์ รักพรหมงคล Guidelines For Developing In Academic Administration Of Secondary School Under The Phichit Secondary Education Service Are Office Siriporn Sakunthail, Poompipat Rukponmongkol.....	27

ผลการพัฒนาคู่มือการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิต สำหรับครูปฐมวัย โรงเรียนเทศบาล 3 (โรงเรียนอินทรมพรรยบุญประคองพิทยาคม) จังหวัดกำแพงเพชร อัฐนีญา สัจจะพัฒนกุล, อรทัย บุญเที่ยง Development of Manual of life skill experience for Earlychildhood Teachers at Municipal 3 School (Intharamphan Bunprakhong Pittayakhom School) in Kamphaeng Phet Province Athaneeya Sajjaphatthanakul, Orathai Boontiang.....	47
แนวทางพัฒนาการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 อินทอร มากเอี่ยม, ภูมิพัฒน์ รักพรหมงคล The Guideline for Developing School Lunch Project Administration of the Schools under the Office of Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area 1 Inthuon Makeiam, Poompipat Rukponmongkol.....	59
Means of Performing the Speech Acts of Complaining in Vietnamese Duong Quynh Nga.....	78
ศรัทธา 4 กับการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครู : นิยามองค์ประกอบ และการประยุกต์ใช้ พระพุทระกูล พุทธรักขิโต (หลินภู), มนตรี หลินภู The Four Beliefs and The Development of Teacher Spirit: Meaning, Components and Application Pra Futrakool Buddharakkhito (Linphu), Montree Linphoo.....	90
☐ คำแนะนำสำหรับผู้ส่งบทความ.....	
☐ แบบฟอร์มการส่งบทความ.....	
☐ จริยธรรมในการตีพิมพ์ในวารสาร (Publication Ethics).....	

บรรณาธิการแถลง

วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร (วคศ.) ได้จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์และผลงานวิชาการแก่นักวิจัยและบุคคลทั่วไป และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แนวความคิดเชิงวิชาการของคณาจารย์ นักวิชาการทางการศึกษาทั้งในและนอกสถาบัน โดยจัดพิมพ์ผลงานวิชาการ ผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์ ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับศึกษาศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ กลุ่มสาขาวิชา บริหารการศึกษา วัดและประเมินผลการศึกษา วิจัยทางการศึกษา หลักสูตรและการสอน ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ การศึกษาปฐมวัย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา สังคมศึกษา พลศึกษา ภาษาจีน คอมพิวเตอร์ศึกษา และประถมศึกษา เป็นต้น

วารสารนี้เป็นส่วนหนึ่งที่เปิดโอกาสให้นักวิจัย นักวิชาการได้มีเวทีในการเผยแพร่ผลงานต่อสาธารณชนที่สนใจและแสวงหาโอกาสเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป ในโอกาสนี้ขอขอบคุณผู้บริหารของคณะครุศาสตร์ทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุนและร่วมให้คำแนะนำด้วยดีเสมอมา และขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความจากทุกสถาบัน อย่างไรก็ตามวารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ยังคงมุ่งมั่นที่จะพัฒนาคุณภาพวารสารให้ได้รับการยอมรับและสามารถให้ผู้สนใจนำเอาองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

บรรณาธิการ

แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่
ของโรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร

Guidelines Development Academic Administration
To New Normal Under The Secondary Educational
Service Area Office Kamphaengphet

ฐาริชา สาริทยาณ¹

Daricha Saritayan

ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมงคล²

Poompipat Rukponmongkol

Received : June 30, 2023

Revised : August 22, 2023

Accepted : November 27, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหา การเปรียบเทียบสภาพ และ
ศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครู
จำนวน 317 คน ได้มาโดยการเปิดตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเคอร์รี่ชีและมอร์แกน และการสุ่ม
ตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่
แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
การแจกแจงความถี่ ร้อยละ จัดลำดับ และการหาค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ โดยภาพรวมมีสภาพการ
บริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก และปัญหาที่พบมากที่สุด คือ นักเรียนไม่มีความพร้อมในสื่อ
อิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้ในการเรียนรู้

¹ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
Master of Education, Program In Educational Administration, Faculty of Education
at Kamphaeng Phet Rajabhat University

²รองศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
Associate Professor, Program In Educational Administration, Kamphaeng Phet Rajabhat University

2. ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาใหม่ จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาใหม่ พบว่า โรงเรียนควรมีการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ปรับกิจกรรมการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ ควรปรับหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น โดยให้เป็นรูปแบบของการเรียนในสังคมยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: แนวทางพัฒนา, การบริหารงานวิชาการ, สถานศึกษาใหม่

ABSTRACT

The research aimed to study status and problems, compare the status and to seek guidelines for academic affairs administration development in the new normal of secondary schools under Kamphaeng Phet Secondary Educational Service Area Office. The sample consisted of 317 school administrators and teachers, selected by using Krejcie and Morgan's table and multi stage random sampling. Key informants were 17 experts. The research instruments included a questionnaire and interview. A statistical for data analysis to find mean, standard deviation, frequency distribution, percentage, ranking and one-way ANOVA

The research results indicated the following:

1. The status of academic affairs administration in the new normal was at a high level. The most common problem of academic affairs administration in the new normal was students were not ready for electronic instructional media in their learning.

2. Comparison results of the status of academic affairs administration in the new normal classified by school sizes showed there were no statistically.

3. Guidelines for academic affairs administration development in the new normal were students should provide learning strands and modify learning activities to support learning in the new normal and schools should modify their curriculum to be more flexible in the form of learning in the digital era.

Keywords : Guidelines, Academic Affairs Administration Development, The New Normal

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

งานวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุดด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการโดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผลประเมินผล รวมทั้งวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการบริหารในยุคปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กำแพงเพชรจะมีโอกาสในการตัดสินใจมากขึ้น ทั้งนี้เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจทางการศึกษาที่ให้สถานศึกษา จะต้องปรับตัวอย่างมาก ผู้บริหารจะต้องรู้เข้าใจ และมีทักษะเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562, หน้า 39)

ความปรกติใหม่ เป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีต อันเนื่องจากมีบางสิ่งมากระทบจนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติและเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคยรูปแบบวิถีชีวิตใหม่นี้ ประกอบด้วยวิถีคิด วิถีเรียนรู้ วิถีสื่อสาร วิถีปฏิบัติ และการจัดการการใช้ชีวิตแบบใหม่เกิดขึ้น หลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงและรุนแรงอย่างใดอย่างหนึ่ง ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์ปัจจุบันมากกว่าจะรักษาวินัยดั้งเดิม โดยมีการปรับพฤติกรรมการดำรงชีวิตแบบใหม่เพื่อให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อควบคู่ไปกับการพยายามรักษาและฟื้นฟูศักยภาพทางเศรษฐกิจและธุรกิจนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เทคโนโลยีใหม่ๆ มีการปรับแนวคิด วิสัยทัศน์ วิธีการจัดการ ตลอดจนพฤติกรรมที่เคยทำมาเป็นกิจวัตร ความคุ้นเคยอันเป็นปรกติมาแต่เดิมในหลายมิติ ทั้งในด้านอาหาร การแต่งกาย การรักษาสุขอนามัย การศึกษาเล่าเรียน การสื่อสารการทำธุรกิจ ฯลฯ ซึ่งสิ่งใหม่เหล่านี้ได้กลายเป็นความปรกติใหม่ จนในที่สุดเมื่อเวลาผ่านไปก็ทำให้เกิดความคุ้นชินก็จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปกติของคนในสังคม (สุภาภรณ์ พรหมบุตร, 2563; อ้างถึงใน สุวิมล มธูส, 2563, หน้า 34-35)

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่ใช้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในช่วงหลังเปิดภาคเรียน คือ การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน (On-site) โดยผสมกับรูปแบบอื่นๆ คือ การจัดการเรียนรู้ผ่านโทรทัศน์ (On-air) การจัดการเรียนรู้ผ่านออนไลน์ (Online) การจัดการเรียนรู้โดยการเยี่ยมบ้าน (On-hand) และการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (On-demand) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563, หน้า 2)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร พบปัญหาที่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้ในเร็ววันนี้ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาดกต่ำในการจัดการทดสอบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test: O-Net) จากเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยของผลการประเมินคุณภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2563 พบว่า ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ และจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ยิ่งส่งผลกระทบต่อระบบการจัดการศึกษา ทำให้การศึกษาหยุดชะงักไปในช่วงแรกของการแพร่เชื้อ เนื่องจากมีการสั่งปิดเรียนด้วยเหตุพิเศษ ทำให้นักเรียนได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก นักเรียนบางคนไม่สามารถเข้าถึงการเรียนออนไลน์ได้อย่างเท่าเทียม เนื่องจากขาดแคลนอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำลง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ ของโรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ซึ่งจะให้เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาได้อย่างแท้จริง เป็นเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ ของโรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ด้วยการศึกษาโดยการนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ของกระทรวงศึกษาธิการ 5 รูปแบบ คือ 1) On-site 2) On-air 3) Online 4) On hand และ 5) On-demand มาบูรณาการกับกรอบงานทั้งหมด 7 งานตามกฎหมายกระทรวง ได้แก่ 1) การจัดการเรียนการสอน 2) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 3) การวัดผล ประเมินผล 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 6) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 7) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้รับจากการศึกษา มาเป็นแนวทางในการพัฒนางานบริหารวิชาการ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อ นักเรียน ครู ผู้บริหาร สถานศึกษา เพื่อให้มีแนวทางในการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ ของโรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ ของโรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร จำแนกตามขนาดของโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ ของโรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร

สมมติฐานการวิจัย

สภาพการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ ของโรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร จำแนกตามขนาดของโรงเรียน มีความแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ ของโรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพ ปัญหา และเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ ของโรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารจำนวน 84 คน ครู จำนวน 1,539 คน ซึ่งปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร รวมทั้งสิ้น 1,623 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 17 คน ครู จำนวน 296 คน ซึ่งปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร รวมทั้งสิ้น 313 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครืจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 609-610) และกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Multiple Choice) โดยสอบถามเกี่ยวกับเพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา อายุ และขนาดของโรงเรียน

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ ของโรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ ของโรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ซึ่งเป็นแบบกำหนดคำตอบให้เลือกตอบ (Multiple Response) ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

การหาคุณภาพ

การหาคุณภาพเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการใน
ความปรกติใหม่ ของโรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร
2. นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ
เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไข
3. นำร่างแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน
เพื่อตรวจสอบหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาดัชนีความสอดคล้องระหว่าง
ข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยเลือกข้อคำถามที่มี
ค่า IOC $\geq .50$ ขึ้นไป ซึ่งได้ค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60-1.00
4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้
(Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษา และครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
กำแพงเพชร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ฉบับ นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลไป
วิเคราะห์เพื่อตรวจสอบหาความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha
Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.971
5. นำแบบสอบถามที่ทำการแก้ไขปรับปรุงแล้วขอรับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่
ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวม
ข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ขออนุญาตจากมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ถึงผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล
2. ผู้วิจัยนำหนังสือแนะนำตัวนำเสนอให้กับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปส่งและรับแบบสอบถาม
กลับคืนด้วยตนเอง
3. ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง จำนวน 313 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100
นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์และนำไปวิเคราะห์ค่าทางสถิติ
การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามทั้งหมดมาวิเคราะห์ ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจง
ความถี่ (f) และร้อยละ (%)

2. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) โดยเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 121)

3. ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (f) ร้อยละ (%) และจัดลำดับ

4. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสภาพการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยใช้การหาค่าความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA)

**ขั้นตอนที่ 2 หาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่
ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร
ผู้ให้ข้อมูล**

ในการศึกษครั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ จำนวน 17 คน โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi technique) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลดังนี้

1. เป็นผู้บริหารการศึกษาหรือศึกษานิเทศก์ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ จำนวน 5 คน
 2. เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ และมีประสบการณ์การทำงานไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 7 คน
 3. เป็นหัวหน้างานบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการดำเนินงานวิชาการในความปรกติใหม่ จำนวน 5 คน
- เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structured Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยนำผลจากการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดให้ครอบคลุมเนื้อหา

การหาคุณภาพ

การหาคุณภาพเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อวางกรอบในการสัมภาษณ์

2. ร่างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมเนื้อหา โดยนำข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 กำหนดเป็นกรอบในการสร้างข้อคำถามโดยนำสภาพที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) การปฏิบัติในระดับต่ำที่สุด และนำปัญหาที่มีค่าร้อยละ (%) มากที่สุด มากำหนดเป็นกรอบในการทำแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ ของโรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากำแพงเพชร

3. นำร่างแบบสัมภาษณ์ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบ ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะ

4. นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระเพื่อพิจารณาความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง และจัดพิมพ์เครื่องมือให้สมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ขออนุญาตจากมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ถึงผู้เชี่ยวชาญ 17 คน เพื่อขอความอนุเคราะห์ พิจารณานุญาตให้สัมภาษณ์

2. ผู้วิจัยนัดหมายผู้ที่ให้สัมภาษณ์ และดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองและได้บันทึกข้อมูลไว้ในแบบสัมภาษณ์

3. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ได้จำนวน 17 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล
ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แจกแจงความถี่และจัดลำดับ แล้วนำเสนอผลในรูปตาราง เพื่อรวบรวมเป็นแนวทางการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ ของโรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ ของโรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ ของโรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร โดยภาพรวมมีสภาพการบริหารงานอยู่ในระดับมาก และปัญหาการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ ของโรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ นักเรียนไม่มีความพร้อมในสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้ในการเรียนรู้

2. ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ ของโรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่าไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ แยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน ด้านการวัดผล ประเมินผล ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ ของโรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 ท่าน ดังนี้ โรงเรียนควรมีการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ปรับรูปแบบและกิจกรรมการเรียนรู้ให้อัดต่อการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ สามารถค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง และง่ายต่อการค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต โรงเรียนควรปรับหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น โดยให้เป็นรูปแบบของการเรียนในสังคมยุคดิจิทัล ใช้สื่อออนไลน์ สามารถนำไปใช้กับการจัดการเรียนการสอนได้หลากหลายรูปแบบ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ ของโรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร พบว่า

1.1 ผลจากการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ โดยภาพรวมมีสภาพการบริหารงานอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์ความปรกติใหม่ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างรวดเร็ว ทำให้ทั้งครูและนักเรียนปรับตัวไม่ทัน อีกทั้งบริบทของโรงเรียนในแต่ละพื้นที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆ จึงทำให้การดำเนินงานปฏิบัติได้อย่างไม่เต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นัฏฐฤดี ชัยนอก (2560, หน้า 115) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 40 พบว่าปัญหาทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 40 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในอันดับปานกลาง ซึ่งอันดับสูงสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และอันดับต่ำสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อยู่

1.2 ผลการศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ ของโรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ข้อที่มีการปัญหามากที่สุด ได้แก่ นักเรียนไม่มีความพร้อมในสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้ในการเรียนรู้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า

นักเรียนบางคนอาจไม่มีความพร้อมในเรื่องของทุนทรัพย์ ผู้ปกครองไม่สามารถสนับสนุนสื่อเทคโนโลยีได้มากเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ โชษิตา ศิริมัน (2564, หน้า 96) กล่าวใน ทักษะการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารในภาวะวิกฤตโควิด-19 ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ Covid-19 เทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทด้านการเรียนรู้หรือทำให้ความเหลื่อมล้ำยิ่งแย่กว่าเดิม กระทรวงศึกษาธิการ มีความตระหนักถึงสถานการณ์ดังกล่าว ไม่ว่าสถานการณ์แวดล้อมจะเลวร้าย และรุนแรงแค่ไหน การเรียนรู้ที่เข้าถึงและมีคุณภาพสำหรับเด็กไทยทุกคนเป็นเป้าหมายสูงสุด ตามแนวคิด “การเรียนรู้นำการศึกษา โรงเรียนอาจหยุดได้ แต่การเรียนรู้หยุดไม่ได้” (ประเสริฐ บุญเรือง, 2563)

2. ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า ไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า กระทรวงศึกษาธิการได้มีการกำหนดนโยบายให้สถานศึกษาปฏิบัติภารกิจ บรรลุตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ ภายในกรอบ โครงสร้าง และอำนาจหน้าที่การบริหารจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการเดียวกัน กล่าวคือ กระทรวงศึกษาธิการได้แบ่งงานตามขอบข่าย และภารกิจการบริหาร และการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิมพ์ พ่ออามาตย์ (2560, หน้า 153) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอสอยดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอสอยดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ผลการหาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ได้แก่ โรงเรียนควรมีการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ปรับรูปแบบ และกิจกรรมการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ สามารถค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง และง่ายต่อการค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์ความปรกติใหม่ ต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้เข้ากับสภาพเปลี่ยนแปลง เน้นให้นักเรียนใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการเรียนการสอนมากขึ้น ครูควรมีหน้าที่เป็นโค้ช คอยให้คำชี้แนะหรือคำแนะนำให้กับนักเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระพรหมพิริยะ ถาวโร (2564, หน้า 154) ได้ศึกษาครูมืออาชีพกับการศึกษาไทยยุคสังคม New normal Professional teachers and Thai education in the New Normal era การศึกษายุคใหม่ที่ทำให้โลกและผู้คนต้องปรับตัวรับความ

เป็นจริงและชีวิตใหม่วิถีใหม่ หรือนิวนอร์มอล ครูควรใช้ความตระหนักรู้ที่เกิดขึ้น จากสถานการณ์นี้ มาออกแบบอนาคตของการศึกษาไทยเพราะการสอนที่เป็นหน้าที่หลักของครูต้องมีบทบาทที่ต้องเปลี่ยนแปลงไปครูไม่ได้มีหน้าที่สอนเพียงอย่างเดียวเท่านั้นครูมืออาชีพจึงต้องเน้นการสอนให้มีคุณภาพ เพราะว่า คุณภาพการสอนของครูย่อมส่งผลดีต่อนักเรียน และเยาวชนของชาติ การประเมินคุณภาพของครูจึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องประเมินจากตัวเด็กและเยาวชนของชาติ ดังคำกล่าวที่ว่า “คุณภาพของเด็ก” สะท้อน “คุณภาพของครู”

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำการวิจัยไปใช้

1. นำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาด้านนโยบาย คือ เน้นคุณธรรมและงานวิชาการ โดยยึดแนวทางการบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจที่สำคัญของการบริหารโรงเรียนตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ถือเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุด เป็นหัวใจของการจัดการศึกษา มีการส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองโดยการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม พัฒนาวิสัยทัศน์ และพัฒนาระเบียบและวิธีการปฏิบัติงานให้ชัดเจนครอบคลุมภารกิจ เดินตามกรอบและสนับสนุนนโยบายของทางราชการต้นสังกัด และให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น

2. นำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาองค์กร คือ สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับบุคลากรทุกคน รวมไปถึงผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ในการมีบทบาทในการดำเนินงานวิชาการหรือกิจกรรมต่างๆ ภายในองค์กร มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงและถูกต้องตรวจสอบได้ ปรับปรุง สื่อ อุปกรณ์ อาคาร สถานที่ให้มีสภาพพร้อมใช้งาน และเพียงพอต่อจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการทุกคน เพื่อเกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนสูงสุด

3. นำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาบุคลากร ดังนี้

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรนำแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ ของโรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชรนี้ไปวิเคราะห์หาสาเหตุและแนวทางแก้ไขอย่างต่อเนื่องโดยได้รับความร่วมมือจากทุกส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา สร้างความตระหนักให้กับบุคลากรและนักเรียนเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่

3.2 ครู ควรนำแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ ของโรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้และให้ความสำคัญไปที่คุณภาพผู้เรียนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุด และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในโครงการให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

3.3 ผู้เรียน ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน เห็นคุณค่าในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พัฒนาความคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ มุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ เข้าใจตนเองและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควบคู่กับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่ให้มีประสิทธิภาพ
2. ควบคู่กับปัจจัยการบริหารงานวิชาการในความปรกติใหม่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพ เพื่อความสมบูรณ์ของผลงานวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- โชษิตา ศิริมัน. (2564). ทักษะการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารในภาวะวิกฤตโควิด-19 ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31. วารสารสู่ชีวิตใหม่ ด้านงานวิจัยทางสุขภาพและการบริการ, 12(8), 407-416.
- นัฐวุฒิ ชัยนอก. (2560). แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 40. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). หลักการวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวิริยาสาน.
- ประเสริฐ บุญเรือง. (2563). แนวทางการบริหารการจัดการศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. [Online]. Available: <http://www.spm7.go.th>. [2565, มีนาคม 23].
- พระพรหมพิริยะ ถาวโร (มาลัยรักษ์). (2564). ครุมีอาชีพกับการศึกษาไทยยุคสังคม New normal. ลำพูน: รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 7 “วิถีพุทธ วิถีชุมชน รากฐานชีวิต ศักดิ์สิทธิ์สังคมล้านนาในสังคมวิถีใหม่” มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิมพ์พร พ่ออามาตย์. (2560). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอสอยดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

- สุวิมล มธุรส. (2564, พฤษภาคม-มิถุนายน). การจัดการศึกษาในระบบออนไลน์ในยุค NEW NORMAL COVID-19. วารสารรัชต์ภาคย์, 15(40), 33-34.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 609-610.

แนวทางการพัฒนาความพร้อมในการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู Guidelines for developing the readiness of teacher's license

วชิระ วิชสุวรรณนท์¹

Wachira wichuwananan

ภัทวรรณ ไชยภักดิ์²

Pattawan chaiyaphak

Received : August 25, 2023

Revised : December 7, 2023

Accepted : December 12, 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาค้นข้อสอบวัดสมรรถนะนักศึกษาครูตามกรอบการประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครูของคุรุสภา และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาความพร้อมเพื่อการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 5 จำนวน 454 คน และหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู จำนวน 173 คน ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) ข้อสอบวัดสมรรถนะนักศึกษาครูตามกรอบการประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครูของคุรุสภา จำนวน 4 รายวิชา 2) แบบสอบถามแนวทางการพัฒนาความพร้อมเพื่อการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู และ 3) แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาความพร้อมเพื่อการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาข้อสอบเพื่อการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู จำนวน 4 รายวิชา ได้แก่ วิชาชีพครู การใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา แต่ละวิชามีคุณภาพข้อสอบด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด และแนวทางในการพัฒนาความพร้อมเพื่อการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู พบว่า 1) ประเมินสมรรถนะและความพร้อมในเชิงวิชาการของตนเอง ก่อนและหลังการเตรียมความพร้อมฯ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) มีการเตรียมความพร้อมในเรื่องเนื้อหา และการคิดในแง่ของทัศนคติในการทำงานที่ดี ทบทวนความรู้ที่ได้เรียนมา และพยายามหาข้อสอบมาวิเคราะห์ สรุปความรู้ในเนื้อหาของแต่ละวิชาด้วยตนเอง ทบทวนความรู้อย่างต่อเนื่อง

¹รองศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Associate Professor, Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University

²เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

General Administration Officer, Faculty of Education, Kamphaeng Phet Rajabhat University

ฝึกทำข้อสอบอย่างหลากหลาย และศึกษาเนื้อหาให้ละเอียดและกว้างขวาง เนื่องจากข้อสอบเน้นการคิดวิเคราะห์ และเนื้อหาค่อนข้างยาก 3) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ส่วนใหญ่ คือ การได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู 4) กระบวนการจัดการเรียนการสอน และการวัดและการประเมินผลตามรายวิชาในหลักสูตร มีความสัมพันธ์กับการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู 5) กิจกรรมการพัฒนาความพร้อมที่คณะฯ ดำเนินการ ควรจัดกิจกรรมล่วงหน้าในระยะเวลาที่นานกว่านี้ เพราะกิจกรรมที่จัดนั้น ยังไม่เพียงพอต่อการนำไปใช้เพื่อการสอบ

คำสำคัญ : ความพร้อมเพื่อการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู, แนวทางการพัฒนาความพร้อม, ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) develop a test bank of student teacher competency assessment examination according to the Teachers Council of Thailand professional competency assessment framework and 2) Study the guidelines for improving readiness for the teacher's license examination. The research population included 454 fifth-year students in the Bachelor of Education Program and 173 graduate diploma students in teacher profession in the 2020 academic year 2020. The research instruments consisted of 1) Student-teacher competency assessment test according to the Teacher's Council Professional Competency Assessment Framework. 2) A questionnaire on guidelines for improving students' readiness for the teacher's license examination. The research results revealed that: A test diagnostic test bank for the teacher's license examination was developed taking into consideration 4 subject areas with 100 items per subject. And Guidelines for developing students' readiness level for teacher's professional license examination. 1) Assessment of competence and academic readiness before and after preparation is generally at a moderate level. 2) There should be preparation for content and build a positive work attitude in students. Review the content and knowledge you have learned and try to find test questions in the area of content under study. make a comprehensive understanding of the content and knowledge learned and make summaries based on the understanding of the content. Constantly review the content and try as much

as possible to test your understanding by doing a series of tests or diagnostic examination and study the content carefully and widely as the examination questions focus on assessing critical thinking with quiet difficult content. 3) Remember that the greatest motivation for success is obtaining a teacher's license, 4) the teaching and learning process as well as measurements and assessments in the curriculum should be according to the teacher's council and in accordance with the examination for the teacher's professional license. 5) The readiness development activities undertaken by the Faculty of Education, should be organized in advance in order to give student-teacher enough time to prepare for the examination.

Keywords : Readiness for teacher license examination, guidelines for Developing readiness, The teacher's license examination

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศชาติ เพราะเป็นกลไกที่ใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคม ชาติจะเจริญขึ้นหรือเสื่อมลงขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชากรเป็นสำคัญ ผลของการศึกษาจะเป็นเครื่องมือที่ใช้กำหนดอนาคตของประเทศชาติในวันข้างหน้า ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า สภาพความเป็นอยู่ของสังคมใด ๆ จะเป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นความมีประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของสังคมนั้น ๆ ด้วย ซึ่งเป้าหมายที่สำคัญของการจัดการศึกษา คือ การจัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาตนเองอย่างสูงสุดตามกำลังหรือเต็มศักยภาพของแต่ละคน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยมีครูเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว

ระบบการพัฒนาวิชาชีพครูนั้นครอบคลุมทั้งการผลิตครูและพัฒนาครูเป็นสายโซ่ที่เกี่ยวข้องกันโดยมีสมรรถนะเป็นตัวยึดโยงการเรียนรู้ตลอดช่วงวัยของวิชาชีพ (Lifelong Learning as a Systems of Teacher Professional Development) ดังนั้น การพัฒนาวิชาชีพต้องใช้มุมมองเชิงระบบในการออกแบบ ซึ่งคำว่าระบบนั้นหมายถึง ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้งหมดที่ประกอบกันเป็นองค์รวมและมีลักษณะร่วมกันซึ่งในบริบทหนึ่ง ๆ อาจมีหลายระบบย่อย ๆ เกี่ยวพันกันเป็นระบบใหญ่ การวิเคราะห์เชิงระบบจำเป็นต้องศึกษาไปให้ถึงเป้าหมายของระบบ (Goals) ปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละระบบ (Problems in Systems) องค์ความรู้ที่มีอยู่ (Existing Knowledge) และวิธีการแก้ปัญหา (Solutions) เช่นเดียวกับ ดิเรก พรสีมา (2562, ออนไลน์) กล่าวว่า การผลิตครูไม่ใช่ให้ได้ปริมาณ ตรงตามความต้องการแต่ต้องเร่งพัฒนาคุณภาพ สถาบันการผลิตครูรุ่นใหม่ จึงต้องมุ่งสร้างความ

เป็นเลิศให้แก่ครู ครูต้องมีสมรรถนะสูงในการพัฒนาผู้เรียน สามารถสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพได้อย่างทั่วถึง เป็นนวัตกรรมและมีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เพราะไม่ว่าอย่างไรการศึกษาไทยถ้าครูไม่เก่งก็จะเปลี่ยนแปลงคุณภาพเด็กไม่ได้ และเปลี่ยนประเทศไม่ได้ ต้องปรับปรุงการผลิตครูให้มีคุณภาพสูงให้ได้โดยเร็วโดยความร่วมมือของสถาบันผลิตครูทั้งหมด

หน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพครูคือ ครูสภา ซึ่งมีหน้าที่ในการรับรองปริญญาทางการศึกษา และออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพให้กับบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา จึงได้มีการประกาศคณะกรรมการครูสภาว่าด้วยรายละเอียดของมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครูตามข้อบังคับครูสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 และประกาศว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการทดสอบและประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู พ.ศ. 2563 ได้มีการกำหนดรายละเอียดสาระความรู้ และสมรรถนะตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครู และกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของกลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบวิชาชีพครูที่ได้ผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครูและมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานวิชาชีพครูที่ครูสภากำหนด ดังนั้น ผู้ที่ต้องการขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูทุกคนจึงต้องเข้ารับการทดสอบและประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู ด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพครู พ.ศ. 2563 ซึ่งประกอบด้วยสมรรถนะทางวิชาชีพครู 3 วิชา และสมรรถนะวิชาเอก โดยจะดำเนินการสอบครั้งแรกในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 และในการสอบครั้งนี้เนื่องจากเป็นการสอบครั้งแรกของการทดสอบและประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู เพื่อขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู จึงไม่มีการกำหนดแนวทางของการทดสอบที่ชัดเจน มีเพียงการกำหนดผังการสร้างข้อสอบ (Test Blueprint) โดยครูสภา ทำให้สถาบันผลิตครูเกือบทุกแห่งไม่สามารถออกแบบทิศทางการพัฒนานิสิตนักศึกษาครูในสถาบันอุดมศึกษาของตนเอง เพื่อให้เกิดความพร้อมในการเข้ารับการทดสอบและประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครูได้

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ในฐานะที่เป็นสถาบันผลิตครู จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงแบบของกระบวนการพัฒนานักศึกษาครูที่สอดคล้องตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา และมาตรฐานวิชาชีพครูที่กำหนดโดยครูสภา โดยได้มีการจัดทำประกาศ เรื่องการทดสอบและประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครูสำหรับนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ซึ่งในกระบวนการดังกล่าวต้องมีการพัฒนาเครื่องมือประเมินสมรรถนะที่มีคุณภาพ รวมไปถึงแนวทางในการพัฒนาเพื่อการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูอีกด้วย เพื่อให้คณะครุศาสตร์ มีทิศทางการพัฒนานักศึกษาครูที่ชัดเจน จึงมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาความพร้อมในการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู เพื่อนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้ไปสู่การพัฒนานักศึกษาครูต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาคำถามข้อสอบวัดสมรรถนะนักศึกษาครูตามกรอบการประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครูของคุรุสภา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความพร้อมเพื่อการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาความพร้อมในการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นที่ 1 การพัฒนาคำถามข้อสอบวัดสมรรถนะนักศึกษาครูตามกรอบการประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครูของคุรุสภา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษา ชั้นปีที่ 5 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

จำนวน 454 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้อสอบวัดสมรรถนะนักศึกษาครูตามกรอบการประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครูของคุรุสภา จำนวน 4 รายวิชา คือ วิชาชีพครู วิชาการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร วิชาการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และวิชาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา วิชาละ 100 ข้อ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาแนวคิดของการทดสอบเพื่อประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครูของคุรุสภา และรายละเอียดของตารางวิเคราะห์หลักสูตรที่กำหนดโดยคุรุสภา เพื่อสร้างข้อคำถามให้สอดคล้องกับตารางวิเคราะห์หลักสูตร

2. กำหนดรูปแบบของข้อสอบ โดยกำหนดให้เป็นข้อสอบปรนัย แบบ 5 ตัวเลือก จำนวน 4 วิชา วิชาละ 100 ข้อ

3. สร้างข้อสอบวัดสมรรถนะนักศึกษาครูตามกรอบการประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู จำนวน 4 รายวิชา

4. นำข้อสอบที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คุรุสภา กำหนด โดยผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ จำนวน 4 รายวิชา และนำความคิดเห็น

ของผู้เชี่ยวชาญ ไปวิเคราะห์เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามกับผลลัพธ์การเรียนรู้ โดยต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่าง 0.60-1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

5. คัดเลือกข้อคำถามและปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำข้อสอบ จัดพิมพ์ลงในระบบคลังข้อสอบออนไลน์ เพื่อนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. นำข้อสอบวัดสมรรถนะนักศึกษาครูตามกรอบการประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครูของ ครุสภา ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) บันทึกลงในระบบ คลังข้อสอบของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
2. กำหนดให้นักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จำนวน 454 คน เข้าไปทดลองทำข้อสอบวัดสมรรถนะนักศึกษาครูตามกรอบการประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครูของครุสภาในระบบคลังข้อสอบ โดยขอความอนุเคราะห์ให้ประธานโปรแกรมวิชาแต่ละสาขาคอย กำกับดูแลให้นักศึกษาเข้าไปทำข้อสอบในระบบ
3. นำผลการทดลองที่ได้ ไปวิเคราะห์เพื่อหาคุณภาพด้านค่าความยากง่าย (r) และค่าอำนาจ จำแนก (p) ของข้อสอบวัดสมรรถนะนักศึกษาครูตามกรอบการประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครูของ ครุสภา
4. ปรับปรุงข้อสอบที่มีคุณภาพด้านค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ไม่เป็นไป ตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อให้ข้อสอบวัดสมรรถนะนักศึกษาครูตามกรอบการประเมินสมรรถนะทาง วิชาชีพครูของครุสภา ที่จะให้นักศึกษาได้เข้าไปทดลองประเมินตนเองก่อนการสอบรับใบอนุญาตจริง มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพเหมาะสม

ขั้นที่ 2 การศึกษาแนวทางในการพัฒนาความพร้อมเพื่อการสอบรับใบอนุญาตประกอบ วิชาชีพครู

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัย ราชภัฏกำแพงเพชร

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ประจำปี การศึกษา 2562 มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ที่เข้ารับการทดสอบและประเมินสมรรถนะ ทางวิชาชีพครู ครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 21 - 22 กุมภาพันธ์ 2564 จำนวน 173 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการ เลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามแนวทางในการพัฒนาความพร้อมเพื่อการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู และวิธีการสร้างแบบสอบถาม

1.2 กำหนดรูปแบบของแบบสอบถาม โดยเป็นแบบสอบถามปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) และสร้างประเด็นคำถามสำหรับการศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมเพื่อการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

1.3 นำแบบสอบถามที่ได้ไปตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ และความเป็นปรนัยของข้อคำถาม โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย จำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 ท่าน

1.4 ปรับปรุงข้อคำถามในแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพด้านความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม

1.5 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามอีกครั้ง ก่อนนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง

2. แบบสัมภาษณ์แนวทางในการพัฒนาความพร้อมเพื่อการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู และวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์

2.2 สร้างประเด็นคำถามในแบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมเพื่อการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

2.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ไปตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ และความเป็นปรนัยของข้อคำถาม โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย จำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 ท่าน

2.4 ปรับปรุงข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. นำแบบสอบถามแนวทางในการพัฒนาความพร้อมเพื่อการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 173 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ประจำปีการศึกษา 2562 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม และนำไปสร้างเป็นข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์แนวทางในการพัฒนาความพร้อมเพื่อการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ เพื่อใช้เก็บข้อมูลกับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ประจำปีการศึกษา 2562 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร หลังเข้ารับการสอบเพื่อขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ในวันที่ 21 – 22 กุมภาพันธ์ 2563

3. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น ไปเก็บข้อมูลจากนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ประจำปีการศึกษา 2562 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จำนวน 13 คน ที่สอบผ่านเกณฑ์การสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ทั้ง 4 รายวิชา

4. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาคัดข้อสอบวัดสมรรถนะนักศึกษาครูตามกรอบการประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู

การพัฒนาคัดข้อสอบวัดสมรรถนะนักศึกษาครูตามกรอบการประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครูพบว่า มีการพัฒนาคัดข้อสอบเพื่อการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู จำนวน 4 รายวิชา รายวิชาละ 100 ข้อ ได้แก่ วิชาชีพครู วิชาการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร วิชาการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และวิชาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา โดยแต่ละวิชามีการวิเคราะห์คุณภาพข้อสอบด้านความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก เพื่อให้ข้อสอบที่ได้มีคุณภาพ และเหมาะสมต่อการนำไปให้นักศึกษาได้ทดลองใช้ก่อนไปสอบจริง โดยค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบทุกรายวิชาเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. แนวทางในการพัฒนาความพร้อมเพื่อการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

2.1 การศึกษาแนวทางในการพัฒนาความพร้อมเพื่อการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

1) การประเมินสมรรถนะและความพร้อมในเชิงวิชาการของตนเอง ก่อนและหลังการเตรียมความพร้อมเพื่อการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2) การเตรียมความพร้อมก่อน และหลังการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ควรมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องเนื้อหา และการคิดในแง่ของทัศนคติในการทำงานที่ดี หมั่นทบทวนความรู้ที่ได้เรียนมา และพยายามหาข้อสอบมาวิเคราะห์ มีการสรุปความรู้ในเนื้อหาของแต่ละวิชาด้วยตนเอง ทบทวนความรู้อย่างต่อเนื่อง ฝึกทำข้อสอบอย่างหลากหลาย และต้องศึกษาเนื้อหาให้ละเอียด และกว้างมาก เนื่องจากข้อสอบเน้นการคิดวิเคราะห์ และเนื้อหาค่อนข้างยาก

3) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และกระบวนการเตรียมความพร้อมในการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูของนักศึกษา พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และกระบวนการเตรียมความพร้อมในการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูของนักศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ส่วนใหญ่ คือ การได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู และการเตรียมความพร้อมของตนเองก่อนการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู คือนำความรู้ที่ได้รับจากหลักสูตร มาใช้ในการทำงาน และการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนของตนเอง

4) กระบวนการจัดการเรียนการสอน และการวัดและการประเมินผลตามรายวิชาในหลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ที่มีความสัมพันธ์กับการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู พบว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอน และการวัดและการประเมินผลตามรายวิชาในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ที่มีความสัมพันธ์กับการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ภาพรวมอยู่ในระดับมาก กระบวนการจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลในชั้นเรียนของแต่ละรายวิชา พบว่า การเรียนการสอนมีความเหมาะสม มีการสอดแทรกเนื้อหาที่จะสอบจากอาจารย์ผู้สอน แต่ควรมีการวัดและประเมินผลให้เป็นระบบมากกว่านี้ แต่ก่อนสอบ 1 อาทิตย์ ส่งงาน ส่งการบ้าน ส่งงานในอาทิตย์ก่อนจะสอบ และบางวิชาไม่ค่อยได้เรียน ส่วนใหญ่ส่งงานให้ทำมากกว่าจัดการเรียนการสอน

5) ความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานของคณะครุศาสตร์ ในการพัฒนาความพร้อมของนักศึกษาเพื่อการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู และการเรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านแอปพลิเคชัน พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานของคณะครุศาสตร์ ในการพัฒนาความพร้อมของนักศึกษาเพื่อการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู และการเรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านแอปพลิเคชัน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

กิจกรรมการพัฒนาความพร้อมที่คณะฯ ดำเนินการให้นักศึกษา ควรมีการเตรียมความพร้อมเพื่อการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูล่วงหน้า ในระยะเวลาที่นานกว่านี้ เพราะกิจกรรมที่คณะจัดนั้น ใช้เวลาตีวเพียง 1 วัน ยังไม่เพียงพอต่อการนำไปใช้เพื่อการสอบ

2.2 การสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาความพร้อมเพื่อการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

1) ระยะเวลาในการเตรียมตัวเพื่อการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ส่วนใหญ่ใช้เวลาเตรียมตัวล่วงหน้า ประมาณ 1 เดือน โดยมีการหาแนวข้อสอบ มีการแบ่งเวลาในการศึกษาเนื้อหาในหัวข้อต่าง ๆ ตามที่แนวข้อสอบได้ออกมาเผยแพร่ นอกจากนี้ยังฝึกฝนจากการเรียนในรายวิชาของ ป.บัณฑิต และหมั่นทบทวนจากหนังสือที่ได้รับในรายวิชา

2) แหล่งเรียนรู้/เอกสารตำรา/เว็บไซต์ในการเตรียมตัวเพื่อการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ส่วนใหญ่จะเป็นข้อสอบที่เผยแพร่ใน Internet มีการหาหนังสือที่เป็นแนวข้อสอบมาหัดทำ และแบ่งปันกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน

3) เทคนิควิธีที่ใช้เพื่อการเตรียมตัวเพื่อการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ส่วนใหญ่ จะใช้การอ่านหนังสือ, ลองทำข้อสอบโดยวิธีการหา key word ท่องจำ ลองทำข้อสอบถ้าข้อไหนผิด อ่านซ้ำและทำความเข้าใจในข้อนั้นใหม่ และลองทำแบบฝึกหัดจากในหนังสือเรียน ทำให้เป็นกิจวัตร ประจำวัน ทบทวนความรู้ที่ได้จากในชั้นเรียน เนื้อหาที่ยังไม่เข้าใจให้อ่านซ้ำ ทำความเข้าใจให้ชัดเจน ฝึกการอ่านจับใจความ จากเนื้อหาในหนังสือต่าง ๆ จัดหมวดหมู่เนื้อหาที่ต้องอ่าน และเน้น เพื่อให้สามารถเน้นเนื้อหาเฉพาะจุดได้อย่างดี ทำข้อสอบเก่าย้อนหลังอย่างน้อย 5 ปี ข้อไหนทำผิดให้บันทึก ลงในสมุด แล้วไปหาคำตอบ และทำความเข้าใจให้ถูกต้อง อ่านซีท หนังสือ และขีดข้อความสำคัญ จดบันทึกลงในสมุด และอ่านซ้ำ ๆ อ่านหนังสือกับเพื่อน แลกเปลี่ยนประเด็นความรู้กัน ฝึกทำข้อสอบ ทุกวัน ทำให้เคยชิน

4) ข้อเสนอแนะที่ต้องการให้หลักสูตรดำเนินการจัดเตรียมความพร้อมในการสอบรับ ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู คืออยากให้มีการจัดอบรม จัดติวเนื้อหาที่มีใน test – blueprint ก่อนที่จะให้ทำแบบทดสอบ เทคนิคการดูข้อสอบ และการตัดข้อที่ไม่ถูกต้องเพิ่มเติม จัดเนื้อหาและ แนวข้อสอบ ให้นักศึกษาได้ทบทวน พร้อมทั้งบอกเทคนิคในการอ่าน การทำข้อสอบให้ครบถ้วน โดยใช้ เวลาสั้น ๆ ไม่ยืดเยื้อ ลดภาระงานในเทอมสุดท้าย และเน้นไปที่การเตรียมสอบใบประกอบฯ อยากรู้ การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน เป็นการประยุกต์ใช้เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการสอนจริงภายในสถานศึกษา ให้เป็นแนวทางเดียวกัน

5) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จต่อการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู คือ การอ่าน หนังสือเยอะ ๆ ทำข้อสอบเยอะ ๆ อ่านข่าวเป็นประจำ ทำให้ได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ และการสรุปความ การจับประเด็น ฟัง – อ่านภาษาอังกฤษบ้าง แม้จะทำไม่บ่อย แต่ก็ควรทำให้ตลอด ให้คุ้นเคยกับรูปแบบ ประโยคต่าง ๆ ไม่เครียด ตั้งใจเรียน ให้ได้รับความรู้จากในชั้นเรียนให้ได้มากที่สุด ความรู้ที่ได้จากการ ทำงานจริง และความรู้ที่ได้รับจากในชั้นเรียน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ มีการวางแผนการทบทวน ความรู้ อ่านหนังสือ และวางแผนการทำข้อสอบให้ดี ขยัน และอดทน เพราะแต่ละวิชามีเนื้อหาค่อนข้าง เยอะ และกว้างมาก ต้องมีความสม่ำเสมอในการทบทวนและฝึกหัดทำข้อสอบ พยายาม อดทน มุ่งมั่น กำลังใจ และเพื่อน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาคลังข้อสอบวัดสมรรถนะนักศึกษาครูตามกรอบการประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู จำนวน 4 รายวิชา รายวิชาละ 100 ข้อ ประกอบด้วย รายวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร รายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร รายวิชาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา และรายวิชาวิชาชีพครู มีการกำหนดผังข้อสอบ (Test blueprint) ซึ่งกำหนดโดยครูสภา ได้มีการวิเคราะห์คุณภาพข้อสอบ ด้านความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก มีการปรับปรุงให้เหมาะสมต่อการนำไปใช้ ซึ่งเป็นไปตามหลักการและแนวคิดการสร้างและหาคุณภาพข้อสอบ ตามแนวคิดของศิริชัย กาญจนวาสี (2552) ที่ระบุว่า การสร้างข้อสอบ ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ คือ 1) การกำหนดจุดประสงค์หรือเป้าหมายของทดสอบ 2) วิเคราะห์และสร้างแผนผังข้อสอบ (Test blueprint) 3) การเขียนข้อสอบ และ 4) การวิเคราะห์คุณภาพข้อสอบและการทดลองใช้ นอกจากนี้ยังเป็นไปตามหลักเกณฑ์การวิเคราะห์คุณภาพข้อสอบ ด้านความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก ที่ระบุว่าคุณภาพด้านความยากง่ายของข้อสอบ คือ สัดส่วนของจำนวนคนที่ตอบข้อสอบข้อนั้นถูก ซึ่งระดับความยากง่ายที่พอเหมาะควรมีค่าอยู่ระหว่าง 0.2 – 0.8 เช่นเดียวกับค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ คือ ความสามารถของข้อสอบในการจำแนกบุคคลออกเป็น 2 กลุ่มได้ โดยระดับการจำแนกที่พอเหมาะควรมีค่าอยู่ระหว่าง 0.2 – 1.00 และไม่ควรเป็นค่าที่ติดลบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวิมล พิบูลย์ (2557) ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ข้อสอบส่วนใหญ่มีค่าความยากง่ายอยู่ในช่วง 0.20 – 0.80 มีค่าอำนาจจำแนกมากกว่า 0.20

2. แนวทางในการพัฒนาความพร้อมเพื่อการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู บัณฑิตสำเร็จในการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู คือ การอ่านหนังสือ ทบทวนและฝึกฝนในการทำข้อสอบอย่างสม่ำเสมอ ฟัง - อ่านภาษาอังกฤษ และตั้งใจเรียนในชั้นเรียนให้ได้รับความรู้จากในชั้นเรียนให้ได้มากที่สุด ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพรทิพา ทักขิน และคณะ (2554) ที่กล่าวว่า การเตรียมความพร้อมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการสอบวัดความรู้เพื่อขอขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการพยาบาล และการผดุงครรภ์ บัณฑิตที่ทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาสอบผ่านมากที่สุด ได้แก่ ความตั้งใจและความรู้พื้นฐานของผู้สำเร็จการศึกษา รองลงมาคือความถี่ของการทำข้อสอบเสมือน ส่วนการจัดกิจกรรมการเตรียมความพร้อมในการทบทวนความรู้ไม่มีผลต่อการสอบ นอกจากนี้ บัณฑิตส่งผลต่อความสำเร็จต่อการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู จะมาจากตัวของนักศึกษาเอง ได้แก่ การอ่านหนังสือ และฝึกทำข้อสอบเยอะ ๆ อ่านข่าวหรือบทความเป็นประจำ ทำให้ได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ และการฝึกสรุปความ การจับประเด็น ฟัง - อ่าน แม้จะทำไม่บ่อย แต่ก็ควรทำให้ตลอด นอกจากนี้ การตั้งใจเรียนให้ได้รับความรู้จากในชั้นเรียนให้ได้มากที่สุด ก็ถือเป็นปัจจัยสำคัญเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของธนวันต์ ศรีอมรรัตนกุล และคณะ (2560) กล่าวว่า ผลการเตรียม

ความพร้อมเพื่อสอบขึ้นทะเบียนรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ต่อความพร้อมและความเครียดของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจในการเตรียมความพร้อมเพื่อสอบขึ้นทะเบียนรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ในด้าน การทบทวนความรู้โดยครู - อาจารย์ มากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำการวิจัยไปใช้

1. คณะครุศาสตร์ ควรมีการจัดเตรียมความพร้อมก่อนการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ด้วยระยะเวลาที่ยาวนาน และต่อเนื่อง
2. คณะครุศาสตร์ ควรมีการนำผลการทดสอบที่นักศึกษาได้ทดลองทำข้อสอบ มาวิเคราะห์เพื่อศึกษาความสามารถของนักศึกษาในการทำข้อสอบ และเพื่อให้นักศึกษาสามารถประเมินความสามารถของตนเองเบื้องต้นได้
3. คณะครุศาสตร์ ควรมีการพัฒนาคลังข้อสอบให้มีจำนวนชุดข้อสอบแต่ละรายวิชามากขึ้น เพื่อให้นักศึกษาสามารถฝึกฝน หรือทดลองทำได้โดยไม่ใช้การทำข้อสอบชุดเดิมซ้ำ ๆ
4. คณะครุศาสตร์ ควรมีการพัฒนาระบบการทดสอบผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งนักศึกษาสามารถฝึกฝนได้โดยไม่มีข้อจำกัดด้านเวลา และสถานที่ และมีการสุ่มชุดข้อสอบเพื่อการฝึกฝนในการวิเคราะห์ข้อคำถามที่แตกต่างและหลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). **ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562**. สืบค้น 18 มีนาคม 2565, จาก <https://www.ksp.or.th/>
- _____. (2562). **ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562**. สืบค้น 18 มีนาคม 2565, จาก <https://www.ksp.or.th/>
- _____. (2564). **หลักเกณฑ์และวิธีการทดสอบและประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564**. สืบค้น 18 มีนาคม 2565, จาก <https://www.ksp.or.th/>
- คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. (2562). **หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขา วิชาชีพครู (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562)**. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ดำรงค์ สุลล. (2554). **ระบบคลังข้อสอบออนไลน์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อสอบรายข้อ**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

- ดิเรก พรสีมา. (2562). **ผลิตครูเพื่อให้เป็นผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง หรือเพียงแค่ให้ออกไปประกอบอาชีพ**. สืบค้น 18 มีนาคม 2565, จาก https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_1394132
- ธนวันต์ ศรีอมรรัตน์กุล และคณะ. (2560). **ผลของการเตรียมความพร้อมเพื่อสอบขึ้นทะเบียนรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ต่อความพร้อมและความเครียดของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์**. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพฯ, 33(2), 43-53.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2535). **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรทิพา ทักสิน และคณะ. (2554). **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การเตรียมความพร้อม และผลการสอบความรู้เพื่อขอขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการพยาบาล และการผดุงครรภ์ ชั้นหนึ่ง ของผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี**. วารสารการพยาบาล, 26(3), 117-129.
- เยาวดี ราชชัยกุลวิบูลย์ศรี. (2552). **การวัดผลและการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์**. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2552). **ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม**. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล พิบูลย์. (2557). **การพัฒนาโปรแกรมฐานข้อมูลคลังข้อสอบรายวิชาการวิจัยทางการศึกษา. (รายงานการวิจัย)**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- Anderson & Krathwohl. (2001). **A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives**. New York: Longman.
- Bloom & Krathwohl. (1956). **Taxonomy of educational objectives; the classification of educational goals by a committee of college and university examiners. Handbook I: Cognitive Domain**. New York, NY; Longmans, Green.

แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

Guidelines For Developing In Academic Administration
Of Secondary School Under The Phichit
Secondary Education Service Are Office

ศิริพร สกุลไทย¹

Siriporn Sakunthail

ภูมิพิพัฒน์ รักพรมงค²

Poompipat Rukponmongkol

Received : September 14, 2023

Revised : October 2, 2023

Accepted : November 10, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร 2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ตามประสบการณ์ และขนาดของโรงเรียน 3. เพื่อหาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test Independent วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว one-way ANOVA

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ในภาพรวมทั้ง 5 ด้านโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดคือด้านการมีส่วนร่วมพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

¹ครู โรงเรียนวังโมกข์พิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

Teacher, Wangmokpittayakom School, The Secondary Educational Service Area Office Phichit

²รองศาสตราจารย์ สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Associate Professor, Program In Educational Administration, Kamphaeng Phet Rajabhat University

รองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วมพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมพัฒนาการวัดผลและประเมินผล ตามลำดับ 2. จากการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำแนกตามประสบการณ์การทำงานพบว่า ภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 3. แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร แต่ละด้านควรดำเนินการดังนี้ โรงเรียนควรให้ความสำคัญในการร่วมกันวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมายของหลักสูตร ให้ครูได้มีส่วนร่วมในการประชุม วางแผนพัฒนาหลักสูตร จัดอบรมให้ครูมีความรู้ในเรื่องของการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล มีการวางแผนเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาสถานศึกษา นอกจากนี้ครูยังต้องสำรวจความต้องการของผู้เรียนให้ทั่วถึง เพื่อจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย สำ เหมาะสมมีประสิทธิภาพและเพียงพอต่อการจัดเรียนการสอน

คำสำคัญ: แนวทางพัฒนา การมีส่วนร่วม การบริหารงานวิชาการ

ABSTRACT

The purpose of this research is to 1.study the conditions and issues for participating in school academic management affiliated with the Phichit High School Education Service Area Office; 2.compare the academic management participation of schools affiliated with the Office of the Education Service Area of Phichit Middle School based on experience and the size of the school; and 3.find ways to develop participation in the school academic management affiliated with the Phichit High School Education Service Area Office. The samples used in this research were selected by 291 people, including educational institute administrators and teachers, collecting the data by using Krejcie and Morgan and obtaining samples through multi-level sampling methods. Collecting the data by using a 5-level estimation scale questionnaire and analyzing the averages, standard deviations, t-test Independent ,and one-way ANOVA

The results indicated that : 1.The academic management participation of schools affiliated with the Phichit High School Education Service Area Office includes an overall level of five aspects that is high. The highest average level is participation in textbook development, followed by participating in the development of internal

quality assurance systems and educational standards and participating in the development of measurement and evaluation results, respectively. 2.The research discovered that the overall participation in academic administration of educational institutes affiliated with the Phichit High School Education Service Area Office was not different, with a statistically significant difference at 0.05. 3.Guidelines for the Participation and Development of School Academic Management Belonging to the education service area office of Phichit High School, all parties should take the following actions: Schools should attach importance to the joint analysis curriculum. In addition, management should involve teachers in meetings on curriculum planning and development for school use. Provide teachers with the knowledge and understanding of training in learning management, teaching, measurement, and evaluation. Management and teachers must jointly plan internal quality assurance systems and educational standards. Problems and needs must be analyzed. Develop educational institutions and improve internal quality assurance systems and educational standards. In addition, modern teaching materials need to be provided. Thoroughly explore the needs of learners so that teachers can determine the formats and methods for developing media and producing textbooks. Effective, appropriate, and adequate teaching.

Keywords : Development Methods, Participation, Academic Administration

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการศึกษาต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน แต่เนื่องจากการบริหารเป็นเรื่องที่ย่างยากซับซ้อน เกี่ยวข้องกับงานหลายฝ่าย จึงจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องแบ่งงานให้ชัดเจนว่างานใดอยู่ฝ่ายใด เกี่ยวข้องกับเรื่องใด เรื่องใดรับเร่งควรทำก่อนหลัง การที่ผู้บริหารจะตัดสินใจในทุกอย่างขององค์กรหรือหน่วยงาน ซึ่งถ้าเกิดการผิดพลาดก็หมายถึงองค์กรอาจจะเสียหาย ส่วนผู้บริหารเองจะต้องรับผิดชอบผลที่เกิดขึ้นด้วย (ราชกิจจานุเบกษา, 2550, หน้า 23) ดังนั้นการบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ควรเป็นในรูปแบบของการร่วมมือกัน ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับบุคลากรของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การดำเนินการ และการประเมินผลในการพัฒนาสถานศึกษา โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการ เพราะถือว่าเป็นหัวใจหลักของการบริหารการศึกษา เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาก็คือ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งขึ้นอยู่กับงานวิชาการทั้งสิ้น

งานวิชาการเป็นกิจกรรมการจัดการเกี่ยวกับงานด้านหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียน การสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน งานวัดผลและประเมินผล งานนิเทศการศึกษา งานวางแผน การศึกษาและงานประชุมอบรมทางวิชาการ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายของการศึกษาที่กำหนด ไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (ภูมิพัฒน์ รักพรหมงคล, 2563, หน้า 85) จึงถือว่าเป็นงานที่สำคัญสำหรับ สถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนใน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้หรือสติปัญญา ด้านเจตคติหรือ ความรู้สึนึกคิด และด้านทักษะหรือความสามารถ ซึ่งถือได้ว่างานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษา และเป็นหัวใจสำคัญที่จะส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ, 2553, หน้า 85) การจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ได้ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่าการ พัฒนาคุณภาพการศึกษาหลายด้านยังไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จากการ บริหารงานที่ผ่านมามักจะประสบปัญหาและมีข้อจำกัดในการปฏิบัติงาน เนื่องจากครูไม่มีส่วนร่วมใน การกำหนดหน้าที่และวางแผนงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถที่ตนเองถนัด ไม่มีส่วนร่วมในการ ตัดสินปัญหาต่างๆ ของโรงเรียน จึงอาจเป็นผลทำให้คุณภาพผู้เรียนที่ปรากฏอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ เท่าที่ควร (รายงานผลการจัดการศึกษาประจำปี พ.ศ.2565, 2565 หน้า 77) จากปัญหาที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร เพื่อที่จะนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูล ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ให้มีประสิทธิภาพและเพิ่มคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามความ ต้องการของสังคม ชุมชนและประเทศชาติต่อไป

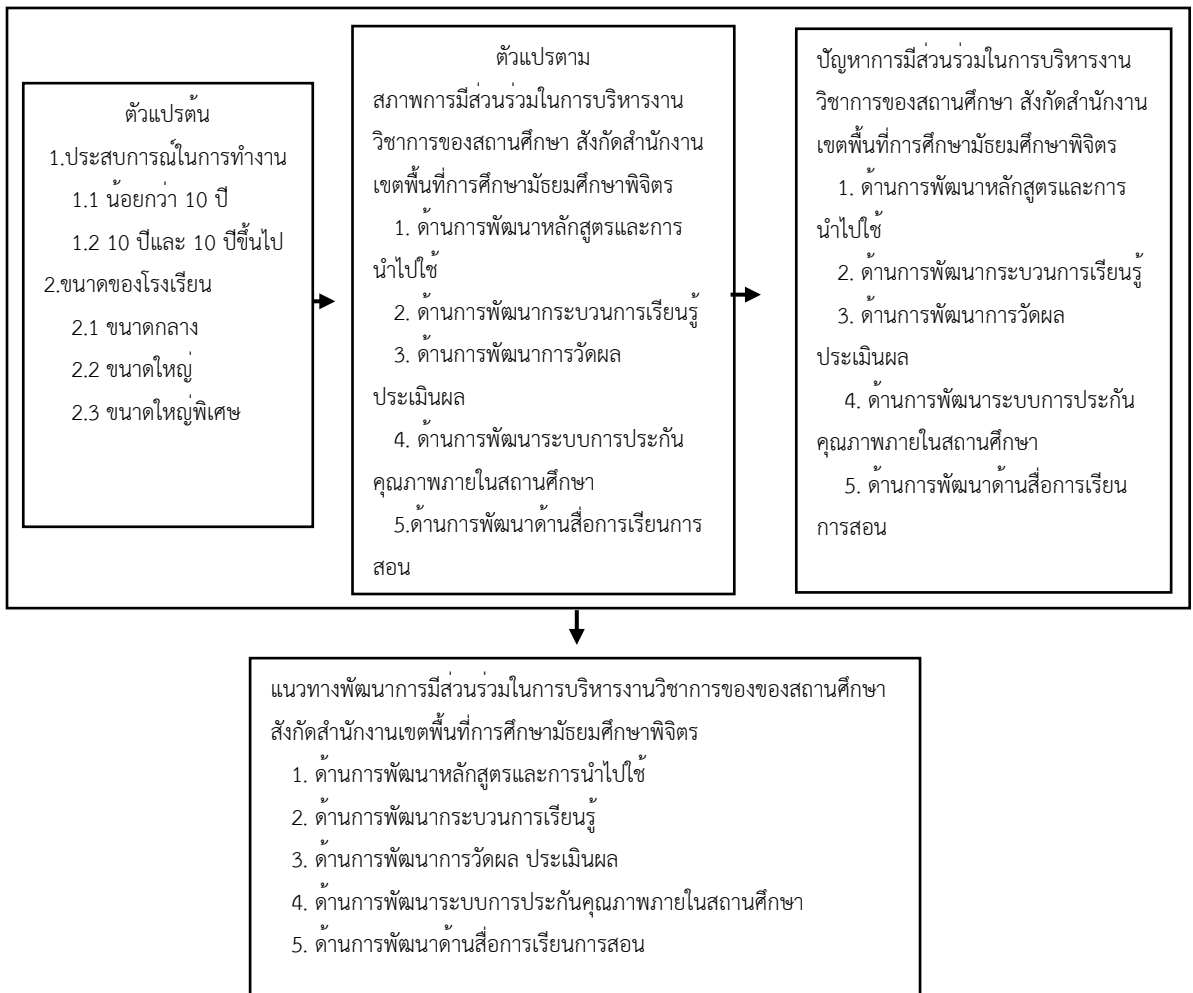
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ตามประสบการณ์ และขนาดของโรงเรียน
3. เพื่อหาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

สมมติฐานการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ตามประสบการณ์มีความแตกต่างกัน
2. การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ตามขนาดของโรงเรียนมีความแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาการมีส่วนร่วมและปัญหาในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูซึ่งปฏิบัติงานในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำนวน 1,188 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูซึ่งปฏิบัติงานในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำนวน 291 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครืจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp.608 - 609) กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Multiple Choices Questions) ได้แก่ ตำแหน่ง เพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงานและขนาดของสถานศึกษา
2. แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีข้อความที่กำหนดค่าคะแนนของแต่ละข้อเป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert)
3. แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามกำหนดคำตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ (Multiple Respons Questions)

การหาคุณภาพ

1. ศึกษาหลักการ ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา แล้วร่างแบบสอบถามให้ครอบคลุมการบริหารงานวิชาการจำนวน 5 ด้าน ตามกรอบแนวคิด

2. สร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมรายละเอียด ขอบข่ายเนื้อหา สภาพและปัญหาของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
3. สร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้
 - 3.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Multiple Choices) ได้แก่ ตำแหน่ง เพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงานและขนาดของสถานศึกษา
 - 3.2 สภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา โดยเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)
 - 3.3 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา โดยเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม เป็นแบบกำหนดคำตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ (Multiple Respons Questions) โดยเลือกจากคำตอบที่กำหนดให้
4. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระตรวจสอบ และเสนอผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีความรู้จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยวิธีการนำแบบสอบถามไปให้ตรวจ
5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และเลือกข้อที่ได้ค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป และนำไปทดลองใช้กับสถานศึกษาที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้ ไป ซึ่งรายการคำถามใช้ได้ทุกข้อ โดยมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ถึง 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวมวิจัยแบบสอบถามที่ส่งไปจำนวน 291 ฉบับ ได้กลับคืนมา 291 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.), การแจกแจงความถี่ (Frequency), การหาค่าร้อยละ (Percentage), เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยโดยการหาค่า t-test, การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แหล่งข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีความเชี่ยวชาญทางการบริหารงานวิชาการ จำนวน 17 คน โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. นำประเด็นที่ได้มาจากตอนที่ 1 โดยคัดเลือกประเด็นของสภาพที่มีค่าเฉลี่ยที่ต่ำ และมีค่าร้อยละของปัญหาที่สูง มาสร้างประเด็นในการสัมภาษณ์ โดยประเด็นสัมภาษณ์นั้นจะมุ่งเน้นแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ทั้งระบบ

2. นำประเด็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์ มากำหนดเป็นกรอบในการสร้าง คำถามเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

3. ปรับปรุงแก้ไขร่างแบบสัมภาษณ์ ตามข้อเสนอแนะของกรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ และจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ให้เสร็จสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และบันทึกข้อมูลตามที่ต้องการด้วยตนเอง มาสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ และเขียนรายงานต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) หาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการ และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา เพื่อรวบรวมเป็นแนวทางพัฒนาในการบริหารงานวิชาการของครู ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน
วิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

1.1 ตารางแสดงสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยรวมและรายด้าน

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้	4.13	0.55	มาก
2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.14	0.57	มาก
3. ด้านการพัฒนาการวัดผลและประเมินผล	4.13	0.59	มาก
4. ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐาน การศึกษา	4.15	0.56	มาก
5. ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน	4.24	0.54	มาก
รวม	4.15	0.56	มาก

จากผลการศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับได้ดังนี้
ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน รองลงมาคือด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน
และมาตรฐานการศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านการพัฒนาการวัดผลและประเมินผล

1.2 จากผลจากการศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของ
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยพิจารณาเป็นรายด้าน
ดังนี้

1.2.1 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ด้านการมีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้
เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญในการร่วมกันวิเคราะห์
หลักสูตรน้อยกว่าที่ควร รองลงมาคือ ผู้บริหารและครูขาดการกำหนดเป้าหมายของหลักสูตรร่วมกัน
และผู้บริหารและครูยังขาดการมีส่วนร่วมในการประชุมชี้แจงการพัฒนาหลักสูตรที่ใช้ในสถานศึกษา
ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารและครูยังมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการใช้
หลักสูตร ในส่วนที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนน้อยกว่าที่ควร

1.2.2 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ด้านการมีส่วนร่วมพัฒนากระบวนการเรียนรู้

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารและครูยังขาดการวางแผนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน รองลงมา คือ ครูมีข้อจำกัดในการฝึกทักษะกระบวนการคิด การแก้ปัญหาของผู้เรียนร่วมกันและผู้บริหารและครูร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้เรียนไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูมีส่วนร่วมในการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมต่าง ๆ ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

1.2.3 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ด้านการมีส่วนร่วมพัฒนาการวัดผลและประเมินผล เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารและครูขาดการมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล รองลงมาคือ ผู้บริหารและครูยังมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของการวัดและประเมินผลไม่ชัดเจน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารและครูขาดการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไขเกณฑ์ของการวัดและประเมินผลให้เหมาะสมกับผู้เรียน

1.2.4 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ด้านการมีส่วนร่วมพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารและครูมีส่วนร่วมในการวางแผนเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษายังไม่ชัดเจน รองลงมาคือ ผู้บริหารและครูยังขาดการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ ในการพัฒนาสถานศึกษา ร่วมกันและผู้บริหารและครูยังขาดแรงจูงใจในการร่วมกันพัฒนาการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารและครูขาดการปรับปรุงระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาร่วมกัน

1.2.5 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ด้านการมีส่วนร่วมพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารและครูยังขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีร่วมกัน รองลงมาคือ ผู้บริหารและครูมีส่วนร่วมในการสำรวจความต้องการของผู้เรียนไม่ทั่วถึงและครูขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและวิธีการในการพัฒนาสื่อการเรียนตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ครูขาดแรงจูงใจในการลงมือปฏิบัติ จัดทำสื่อการเรียนการสอนร่วมกัน

**วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของ
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ตามประสบการณ์การทำงาน
และขนาดของสถานศึกษา**

2.1 ตารางแสดงผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

การมีส่วนร่วมในการ บริหารงานวิชาการของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พิจิตร	ประสบการณ์การทำงาน ต่ำกว่า 10 ปี		ประสบการณ์การทำงาน 10 - 10 ปีขึ้นไป		t-test	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรและ การนำไปใช้	4.14	0.54	4.12	0.55	0.252	0.097
2. ด้านการพัฒนาระบบการ เรียนรู้	4.13	0.57	4.16	0.58	-0.436	0.071
3. ด้านการพัฒนาการวัดผลและ ประเมินผล	4.11	0.59	4.14	0.58	-0.398	0.059
4. ด้านการพัฒนาระบบการ ประกันคุณภาพภายในและ มาตรฐานการศึกษา	4.14	0.58	4.16	0.55	-0.321	0.055
5. ด้านการพัฒนาสื่อการเรียน การสอน	4.21	0.54	4.26	0.53	-0.835	0.073
รวม	4.14	0.56	4.16	0.55	0.448	0.071

พบว่า การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า
ภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยมีค่า ($t = 0.448$, Sig. = 0.071) เมื่อพิจารณา
รายด้านพบว่า ประสบการณ์การทำงานของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

2.2 ตารางแสดงผลการเปรียบเทียบสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของ
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

การมีส่วนร่วมในการบริหารงาน วิชาการของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาพิจิตร	ขนาดโรงเรียน								
	ขนาดกลาง (n=114)			ขนาดใหญ่ (n=78)			ขนาดใหญ่พิเศษ (n=99)		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1.ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการ นำไปใช้	4.04	0.57	มาก	3.87	0.43	มาก	4.45	0.45	มาก
2.ด้านการพัฒนากระบวนการ เรียนรู้	4.04	0.58	มาก	3.89	0.48	มาก	4.48	0.46	มาก
3.ด้านการพัฒนาการวัดผลและ ประเมินผล	4.07	0.59	มาก	3.82	0.48	มาก	4.46	0.49	มาก
4.ด้านการพัฒนาระบบการประกัน คุณภาพภายในและมาตรฐาน การศึกษา	4.10	0.57	มาก	3.87	0.47	มาก	4.44	0.49	มาก
5.ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการ สอน	4.21	0.57	มาก	3.97	0.44	มาก	4.50	0.44	มาก
รวม	4.09	0.57	มาก	3.88	0.46	มาก	4.46	0.46	มาก

พบว่าผลการเปรียบเทียบพบว่า สภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของ
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ด้าน
การมีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านการมีส่วนร่วมพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการมี
ส่วนร่วมพัฒนาการวัดผลและประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและ
มาตรฐานการศึกษา และด้านการมีส่วนร่วมพัฒนาสื่อการเรียนการสอน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่
ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อหาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

จากการหาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 17 คน สรุปผลได้ดังนี้

3.1 แนวทางพัฒนาด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ พบว่าอันดับแรก ได้แก่ผู้บริหารและครูต้องมีส่วนร่วมในการวางแผน ประชุมชี้แจงในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกัน (ความถี่ = 17) รองลงมาได้แก่ ผู้บริหารต้องมีการนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตรในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน (ความถี่ = 15) ผู้บริหารควรนำหลักการ การมีส่วนร่วมมาใช้ในการวิเคราะห์หลักสูตรร่วมกันกับครู เพื่อกำหนดเป้าหมายและความต้องการของสถานศึกษาในการจัดทำหลักสูตรร่วมกัน (ความถี่ = 14) และผู้บริหารควรจัดให้มีการอบรม เพื่อให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถในเรื่องของหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ (ความถี่ = 13) ตามลำดับ

3.2 แนวทางพัฒนาด้านกระบวนการเรียนรู้ พบว่า อันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารและครูต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และสำรวจปัญหาและความต้องการของผู้เรียน (ความถี่ = 17) รองลงมาได้แก่ ผู้บริหารควรให้ครูมีส่วนร่วม ในการประชุมวางแผนในเรื่องของการจัดการเรียนการสอน (ความถี่ = 15) ผู้บริหารต้องมีการติดตาม ตรวจสอบ เพื่อให้ครูมีส่วนร่วมในการปรับปรุงพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (ความถี่ = 14) และผู้บริหารควรจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการ สนับสนุนส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการไปอบรม หรือการกระตุ้นให้ครูผู้สอนพัฒนาแผนการสอนที่มีคุณภาพเพื่อประกวดแข่งขัน และยกย่องผู้ที่มีการปฏิบัติที่ดีให้เป็นแบบอย่าง (ความถี่ = 10) ตามลำดับ

3.3 แนวทางพัฒนาด้านวัดผลและประเมินผล พบว่า อันดับแรกได้แก่ ผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีส่วนร่วมในการเข้ารับการอบรม เพื่อให้รู้ถึงเทคนิคของการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง เช่น การสังเกต การตรวจงาน การใช้ข้อสอบ หรือจากการทำงานของนักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการประเมินที่เหมาะสม (ความถี่ = 16) รองลงมาได้แก่ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการจัดทำแบบวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อให้ได้ผลของการวัดและประเมินผลตามความเป็นจริง (ความถี่ = 15) สถานศึกษาควรมีการจัดทำ แบบวัดผลและประเมินผลที่มีหลากหลายรูปแบบ (ความถี่ = 14) และ ผู้บริหารและครูควรมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผน เกี่ยวกับการวัดและประเมินผล โดยให้ครูมีส่วนร่วมในการออกแบบของการวัดและประเมินผลของผู้เรียน (ความถี่ = 13) ตามลำดับ

3.4 แนวทางพัฒนาด้านระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา พบว่า อันดับแรก คือผู้บริหารควรให้ครูมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อกำหนดเป้าหมาย ของระบบการประกัน

คุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา (ความถี่ = 17) รองลงมาได้แก่ ผู้บริหารควรให้ครูได้มีส่วนร่วม เป็นส่วนหนึ่งในการวางแผนพัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษา (ความถี่ = 14) สถานศึกษาควรมีการนิเทศติดตาม และให้ครูได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC อย่างต่อเนื่อง (ความถี่ = 10) สถานศึกษาต้องมีการนิเทศภายใน โดยการส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมกัน ในแก้ปัญหา นำปัญหาที่พบมาร่วมกันวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น (ความถี่ = 9) ตามลำดับ

3.5 แนวทางพัฒนาด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า อันดับแรกได้แก่ ผู้บริหารควรส่งเสริม ให้ครูมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุม เพื่อสร้างความเข้าใจ ศึกษาหาข้อมูลและองค์ความรู้ใหม่ๆ ร่วมกัน เพื่อส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้รู้จักและใช้งานสื่อเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย (ความถี่ = 16) รองลงมา ได้แก่ สถานศึกษาต้องสำรวจความต้องการของครูในการสนับสนุนงบประมาณ ในการจัดซื้อสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอต่อความต้องการใช้ของนักเรียน (ความถี่ = 15) ผู้บริหาร ควรส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วม ในการตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สื่อการเรียน การสอน (ความถี่ = 14) และสถานศึกษาต้องมีการทดสอบคุณภาพของสื่อการเรียนการสอน ที่ครูผลิตขึ้น โดยการทดลองใช้สื่อ ตรวจสอบคุณภาพในการนำสื่อไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน (ความถี่ = 11) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

ผลวิจัยพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านการพัฒนาสื่อการเรียน การสอน รองลงมาคือด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ส่วนด้านที่มี ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการพัฒนาการวัดผลและประเมินผล ผู้เรียน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมงคล (2558) ได้ศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนา สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ผลการวิจัยพบว่า แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่ามี 3 แบบโดยส่วนใหญ่เป็นแบบภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ รองลงมาเป็นแบบภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน และแบบภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพและแลกเปลี่ยน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ละมุล เหล่าทอง และภูมิพิพัฒน์ รักพรหมงคล (2563) ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการ คิดวิเคราะห์ของนักเรียนมัธยมปลายในภาคเหนือตอนล่าง ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการบริหารจัดการ เรียนรู้ ทุกด้านในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และปัญหาการบริหารจัดการเรียนรู้ทุกด้านในภาพรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ดำเนินงานเป็นระบบ 2) การพัฒนาบุคลากร 3) การวิเคราะห์สภาพองค์กร (SWOT Analysis) 4) การมี

ส่วนร่วม 5) โครงสร้างบริหารงาน 6) การส่งเสริมสนับสนุน 7) การกำหนดเป้าหมาย 8) การสื่อสาร และ 9) การวัดและประเมินผล 2. รูปแบบประกอบด้วย 1) การวางแผน 2) กระบวนการพัฒนา 3) ผลผลิต ได้แก่ 3.1 ครูมีการจัดการเรียนรู้แบบคิดวิเคราะห์ทุกเนื้อหาทุกระดับชั้น 3.2 ครูมีการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ให้แก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง 3.3) นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ 4) การตรวจสอบ และผลการประเมินรูปแบบ มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก และเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรณิ จันทรงาม (2566) ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลตำบลแม่กุ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ผลการศึกษาพบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลตำบลแม่กุ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาตามรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมรับผล รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากัน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมคิด

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ตามประสบการณ์การทำงาน

พบว่าภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมในแต่ละด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.5 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ หาญณรงค์ กระจงจิตร (2558) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนเครือข่ายการศึกษารวมหลวงชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภารัตน์ จันทศรี (2560) ได้ทำการศึกษางานวิจัยเรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ในด้านการมีส่วนร่วมพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยรวมรายด้านและรายข้อ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนิรันดร์ รุ่งเรืองธนะชัย และภูมิพิพัฒน์ รักพรหมงคล (2563) ศึกษาวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ของจังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัย พบว่าสภาพการบริหารงานวิชาการ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของจังหวัดกำแพงเพชรโดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยดำเนินงานตามขอบข่ายของงานวิชาการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 2) การคัดเลือกหนังสือแบบเรียน เพื่อใช้ในสถานศึกษา 3) การวางแผนงานด้านวิชาการ 4) การพัฒนา

กระบวนการเรียนรู้ 5) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 6) การวัดประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน และ 7) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อหาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้จำนวน 17 คน ได้ให้แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สามารถอธิบายได้ดังนี้

3.1 ด้านการมีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ ได้ให้แนวทางแนวทางว่าผู้บริหารและครูมีส่วนร่วมในการวางแผน ประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อกำหนดเป้าหมายและความต้องการของสถานศึกษาในการจัดทำหลักสูตรร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) กล่าวว่า ให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง โดยมีผู้บริหาร ครูผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วม

3.2 ด้านการมีส่วนร่วมพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ได้ให้แนวทางแนวทางผู้บริหารและครูต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล สำรวจปัญหาและความต้องการของผู้เรียน ให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนในเรื่องของการจัดการเรียนการสอน มีการติดตาม ตรวจสอบ เพื่อให้ครูมีส่วนร่วมในการปรับปรุงพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรียพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นหัวใจของการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการศึกษา หลักสูตรเปรียบเสมือนแบบแปลนการจัดการเรียนการสอน เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จที่ต้องการ เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของครูที่จะจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ทักษะ ความประพฤติ มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ

3.3 ด้านการมีส่วนร่วมพัฒนาการวัดผลและประเมินผล ได้ให้แนวทางแนวทางว่าผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อให้ได้ผลของการวัดและประเมินผลตามความเป็นจริง นอกจากนี้ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรม เพื่อให้รู้ถึงเทคนิคของการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง เช่นการสังเกต การตรวจงาน การใช้ข้อสอบ หรือจากการทำงานของนักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการประเมินที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กษิรา วาระรัมย์ (2556) กล่าวว่า การวัดและประเมินผลการศึกษาช่วยให้ผู้บริหารเห็นข้อบกพร่องต่างๆของการจัดการเรียนรู้เป็นการประเมินผลการศึกษาปฏิบัติของครู และบ่งบอกคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้เพื่อผู้บริหารจะได้มีแนวทางในการกำหนดระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล กำหนดวิธีการและจัดหาเครื่องมือการวัดและประเมินผลที่มีคุณภาพมีมาตรฐาน เพื่อส่งเสริมให้ครูมีความรู้ทักษะในการวัดและประเมินผล สู่การ

วัดผลการเรียนรู้ของนักเรียนได้ตรงกับความจริง

3.4 ด้านการมีส่วนร่วมพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ได้ให้แนวทางแนวทางว่า ผู้บริหารควรให้ครูมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผน เป็นส่วนหนึ่งในการวางแผนพัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC อย่างต่อเนื่อง โดยการส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมกันในการแก้ปัญหา นำปัญหาที่พบมาร่วมกันวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธรรมบุญ ศิริวัฒนาโรจน์ (2548) กล่าวว่า การคิดริเริ่มแสดงทัศนะแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดในการแสวงหาทางเลือกและมีอำนาจในการตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆมีความรับผิดชอบในทุกขั้นตอนของการจัดทำโครงการเพื่อแก้ปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

3.5 ด้านการมีส่วนร่วมพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ได้ให้แนวทางแนวทางว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผน เพื่อสร้างความเข้าใจ ช่วยกันศึกษาหาข้อมูลและองค์ความรู้ใหม่ๆ ร่วมกัน เพื่อส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้รู้จักและใช้งานสื่อเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย และเพียงพอต่อความต้องการใช้ของนักเรียน นอกจากนี้ผู้บริหารยังควรส่งเสริมให้ครูตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สื่อการเรียนการสอน และสถานศึกษาต้องมีการทดสอบคุณภาพของสื่อการเรียนการสอน ที่ครูผลิตขึ้นโดยการทดลองใช้สื่อ ตรวจสอบคุณภาพในการนำสื่อไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งรัชดาพร เวะชาติ (2553) กล่าวว่า การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาว่า สถานศึกษาต้องส่งเสริม สนับสนุนให้การจัดการเรียนรู้ของครูอาจารย์ บรรลุผลโดยการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีที่มีความหลากหลายเหมาะสม และเพียงพอให้ครู เพิ่มพูนทักษะประสบการณ์สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพทางการคิด ได้แก่ การคิดอย่างไตร่ตรองการคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตลอดจนสร้างคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมให้แก่ผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาเชิงนโยบาย (Policy) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีการสนับสนุนให้สถานศึกษาบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้กับสถานศึกษามีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยส่งเสริมให้ครูตั้งใจทำการเรียนการสอนอย่างเต็มความสามารถ มีใจรักในงานสอนและเชื่อว่าวิชาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติ ปกป้องเกียรติภูมิและองค์กรวิชาชีพครู ปฏิบัติตนตามกฎหมายระเบียบอย่างเคร่งครัด และการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาองค์กร (Organization) สถานศึกษาทุกขนาดควรส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนเกี่ยวกับบริหารงานวิชาการ เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการเข้า

ร่วมกิจกรรมหรือการประชุมเชิงปฏิบัติการ จัดให้มีวิทยากรภายนอกมาให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตน เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ส่งเสริมให้ครูในโรงเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานวิชาชีพครู เกี่ยวกับความรู้และการปฏิบัติงาน เพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาบุคลากร (Personal) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ โดยสนับสนุนให้ครูศึกษาแนวทางการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในทุกๆ ด้าน ให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและถ่องแท้ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน และพร้อมที่จะปฏิบัติงานตามกำลังและความสามารถ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ คุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ของครูให้มากขึ้น เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในด้านอื่นๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียน
2. ศึกษาศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของสถานศึกษา ของครูในสถานศึกษาสังกัดอื่นๆ
3. ควรทำวิจัยหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ที่พึงประสงค์ของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร
4. ควรทำวิจัยหาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ที่พึงประสงค์ของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร
5. ควรทำวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ที่พึงประสงค์ของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

เอกสารอ้างอิง

- กษิรา วาระรัมย์. (2556). ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- ธรรมบุญ ศิริวัฒนาโรจน์. (2548). **การจัดทำแผนพัฒนาเครือข่ายระดับตำบลของกองทุนหมู่บ้านในตำบลเพชรชมพู กิ่งอำเภอโกสุมพินคร จังหวัดกำแพงเพชร**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). **การบริหารงานวิชาการ**. กรุงเทพฯ:ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมงคล. (2563). **การบริหารทรัพยากรทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่1)**. เกรียงไกรปรีณัตติง.
- ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมงคล. (2558). **แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาสถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้**. [Online]. Available : <https://so04.tcithaijo.org/index.php/JLPRU/article/view/42484>. [2565, สิงหาคม 17].
- ราชกิจจานุเบกษา.(2550). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย**. [Online]. Available : <https://kb.psu.ac.th/psukb/bitstream/2010/8118/10/References.pdf>. [2565, มกราคม 10].
- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2555). **การกระจายอำนาจการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในฝันเขตพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง**. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ละมุล เหล่าทอง และภูมิพิพัฒน์ รักพรหมงคล. (2563). **รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษา ในเขตภาคเหนือตอนล่าง**. [Online]. Available : https://tci-thailand.org/wp-content/themes/magazine-style/tci_search/article.html?b3BlbkFydGljbGUmaWQ9NjE2ODY4. [2565, สิงหาคม 17].
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร. (2565). **รายงานผลการจัดการศึกษาบริบทพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร**. [Online]. Available : https://drive.google.com/drive/folders/1SwX2FCCdF0GW3PWLmVzjuxVGoJ_yzKSM. [2565, กรกฎาคม 17].
- สุดารินทร์ จันทร์ศรี. (2560). **การศึกษาปัญหาและแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- สุนิรันดร์ รุ่งเรืองรมชัย และภูมิพิพัฒน์ รักพรหมงคล. (2563). **กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของจังหวัดกำแพงเพชร**. [Online]. Available : http://www.style/tci_search/article.html?b3BlbkFydGljbGUmaWQ9NjA0MMDM1. [2565, สิงหาคม 17].
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542**

แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.

สุพรรณิ จันทรงาม. (2566). แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษา

ของโรงเรียนเทศบาลตำบลแม่กุอำเภอแม่สอดจังหวัดตาก. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

หาญณรงค์ กระจงจิตร. (2558). การศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการโรงเรียน

เครือข่ายการศึกษามหาลงชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ระยองเขต 2. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size of research activities.

Education and Psychological Measurement.

ผลการพัฒนาคู่มือการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิต สำหรับครูปฐมวัย
โรงเรียนเทศบาล 3 (โรงเรียนอินทรมพริยบุญประคองพิทยาคม) จังหวัดกำแพงเพชร
Development of Manual of life skill experience for Earlychildhood
Teachers at Municipal 3 School (Intharamphan Bunprakhong
Pittayakhom School) in Kamphaeng Phet Province

อัฐนิญา สัจจะพัฒนกุล¹

Atthaneeya Sajjaphatthanakul

อรัทัย บุญเที่ยง²

Orathai Boontiang

Received : August 19, 2023

Revised : December 11, 2023

Accepted : December 12, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคู่มือ รวมทั้งการทดลองใช้และประเมินความเหมาะสมของคู่มือการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิต สำหรับครูปฐมวัย โรงเรียนเทศบาล 3 (โรงเรียนอินทรมพริยบุญประคองพิทยาคม) จังหวัดกำแพงเพชร วิธีการดำเนินการวิจัยมี 6 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็น โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและกระบวนการสนทนากลุ่ม(Focus Group) จากครูปฐมวัยในการสร้างเครื่องมือ จำนวน 3 คน ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาคู่มือการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิตสำหรับครูปฐมวัย โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ร่างคู่มือ และตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน แล้วได้ปรับปรุงคู่มือทดลองใช้ ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้คู่มือฉบับทดลองกับครูปฐมวัย จำนวน 20 คน ขั้นตอนที่ 4 ปรับปรุงคู่มือฉบับทดลองใช้ ได้คู่มือฉบับนำไปใช้ ขั้นตอนที่ 5 การตรวจสอบยืนยันซ้ำ คุณภาพคู่มือฉบับนำไปใช้กับคุณครูปฐมวัยต่างกลุ่ม จำนวน 20 คน โดยจัดอบรมครูจำนวน 3 ครั้ง 1) โรงเรียนอนุบาลราชภัฏกำแพงเพชร 2) โรงเรียนสาธิตวังยาง 3) โรงเรียนอนุบาลเมืองกำแพงเพชร (บ้านนครชุม) หลังจากนั้นตรวจสอบซ้ำอีกครั้ง ขั้นตอนที่ 6 ปรับปรุงคู่มือครั้งสุดท้าย ได้คู่มือการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิตสำหรับครูปฐมวัย

^{1,2}อาจารย์ประจำ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Lecturer, Faculty of Education, Kamphaeng Phet Rajabhat University

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิต สามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการขาดองค์ความรู้ด้านทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ครูปฐมวัยไม่สามารถจำแนกทักษะชีวิตในแต่ละด้านได้อีกทั้งยังไม่สามารถนิยามองค์ประกอบสำคัญของทักษะชีวิตแต่ละข้อได้อย่างชัดเจนและครอบคลุม ทำให้การตีความของครูปฐมวัยผิดเพี้ยนไป ส่งผลให้รูปแบบของการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิตไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ด้านการสร้างเครื่องมือที่ทันสมัยสอดคล้องกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ครูปฐมวัยขาดความคิดสร้างสรรค์ในการบูรณาการทักษะชีวิตให้เข้ากับการจัดประสบการณ์ต่างๆ ที่จัดขึ้นให้กับเด็กในชั้นเรียน มักจะใช้รูปแบบเดิม และด้านการขาดพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย ทำให้ไม่ว่าจะเป็นครู ผู้เรียน หรือผู้บริหารขาดการปฏิสัมพันธ์ อีกทั้งขาดโอกาสในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ทำให้การทำหน้าที่ครูเพื่อศิษย์ยังไม่ได้เป็นการทำงานเป็นกลุ่มหรือเป็นทีม

2. ครูปฐมวัยประเมินตนเองว่ามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิต หลังรับการอบรมใช้คู่มือการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิต สำหรับครูปฐมวัยฉบับทดลองใช้สูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 ครูปฐมวัยมีเจตคติที่ดีต่อการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิต ครูปฐมวัยประเมินคุณภาพคู่มือฯ อยู่ในระดับดีมาก ภายหลังการอบรมใช้คู่มือฯ ครูปฐมวัยประเมินคุณภาพคู่มือฯ อยู่ในระดับดีมาก ครูปฐมวัยมีความตระหนักในการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิตอยู่ในระดับมาก

3. ผลการประเมินซ้ำคุณภาพคู่มือการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิตฉบับนำไปใช้ ซึ่งใช้กับครูปฐมวัยต่างกลุ่ม มีผลดังนี้

(1) ครูปฐมวัยที่ได้รับการอบรมใช้คู่มือฯ อยู่ในระดับดีมาก 2 ครั้ง และอีก 1 ครั้ง อยู่ในระดับดีมากที่สุด

(2) ครูปฐมวัยที่ศึกษาคู่มือด้วยตนเอง ประเมินคุณภาพคู่มือฯ ว่ามีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก

คำสำคัญ: คู่มือ ทักษะชีวิต ครูปฐมวัย

ABSTRACT

The purpose of the study were to study the conditions of problem and the need to develop, implement and evaluate the appropriate of the manual of life skill experience for Teachers at Municipal 3 School (Intharamphan Bunprakhong Pittayakhom School) in Kamphaeng Phet Province. There were 6 steps of studying: (1) to study the relevance of the manual for early childhood teachers. (2) to develop a life skills experience management manual for early childhood teachers by studying concepts, theories and related documents, drafting of manuals and quality checking by 5 experts, and improving the trial manual. (3) to try out the manual with 20 simples of early childhood teachers and follow up the quality. (4) to improve it to be an effective manual. (5) to recheck the quality by other early childhood teachers utilizing it for 3 times with 3 groups. (6) to improve it to obtain the finalized manual.

The findings revealed that

1. The problems in organizing life skills experience were divided into 3 areas: 1) the lack of knowledge in life skill of early childhood children. 2) Early childhood teachers were unable to classify life skills in each area. Moreover, it is not possible to clearly define the key components of each life skill clearly and comprehensive that distorted the interpretation of early childhood teachers. 3) the lack of space in exchange for learning about issues related to the development of life skills experience management for preschool children such as teachers or administrators who lack interaction and lacking opportunities to exchange knowledge and experiences what making the role of a teacher for pupils not yet work as a group or as a team

2. The early childhood teachers evaluated themselves that they improved their knowledge after using the draft manual at 0.01 level significant. Their attitude was at good level. They assessed the quality of the manual at a high level. After a workshop, they evaluated the manual at high level. Early childhood teachers were aware of the life skills experience at the high level.

3. The result of verifying the quality of manual by another early childhood teachers:

(1) The two initial assessments were at high level and the third was at the highest level

(2) The final assessment confirmed the quality of the manual by the early childhood teachers who utilized themselves was at high level

Keyword: Handbook, Life skills, Early childhood teachers

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมจากสังคมในศตวรรษที่ 20 มาสู่สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 นับเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่กระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนเป็นอย่างมาก การก้าวผ่านจาก โลกปฏิวัติอุตสาหกรรมยุคเก่า ไปสู่ โลกดิจิทัล ทำให้ความต้องการของตลาดแรงงานเปลี่ยนไป ทักษะต่างๆ ที่เป็นการทำซ้ำ (routine-work) ไม่เพียงพออีกต่อไป เพราะคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีอื่นๆ สามารถทำแทนมนุษย์กระทั่งสามารถเข้ามามีบทบาทเหนือความสามารถของมนุษย์ได้ สิ่งนี้ส่งผลให้ทุกสังคมจำเป็นต้องปรับตัวเข้าหาเทคโนโลยี และเพิ่มความสามารถในการคิดค้นสร้างสรรค์นวัตกรรม พร้อมทั้งรักษาไว้ซึ่งความสามารถและสภาวะสังคมที่เอื้อต่อมนุษย์ การปรับเปลี่ยนทิศทางของสังคมทำให้ระบบการศึกษาเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในสังคม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่รวดเร็ว

การปรับเปลี่ยนประเทศไทยเข้าสู่สังคมในศตวรรษที่ 21 นั้นทำให้กระทรวงศึกษาธิการต้องรับมือและเตรียมพร้อมในการปรับทิศทางและโครงสร้างทางการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เข้าสู่ยุคความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสารข้อมูลต่างๆ ผ่านระบบดิจิทัลจึงทำให้คนในสังคมจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ซึ่งแน่นอนว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นครั้งนี้จะส่งผลกระทบต่อเด็กปฐมวัยซึ่งยังเป็นวัยเริ่มต้นของการพัฒนาในทุกด้าน อีกทั้งเป็นช่วงวัยที่ต้องวางรากฐานทักษะต่างๆ เพื่อเป็นการเตรียมตัวเข้าสู่สังคม แต่ถึงอย่างไรก็ตามการปรับตัวของคนในสังคมบางกลุ่มยังเป็นไปในทิศทางที่ยังไม่เหมาะสม กล่าวคือ ผู้ปกครองมีความเชื่อที่ผิดโดยเน้นการส่งเสริมพัฒนาทักษะด้านปัญญา (Cognitive skills) เพียงด้านเดียว โดยผู้ปกครองจะเน้นให้เด็กเป็นคนเก่ง อ่านออกเขียนได้คล่อง สอดคล้องกับ ดร. สายสุรี จุติกุล รองประธานคณะกรรมการการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ที่ได้กล่าวว่าเด็กไทยในปัจจุบันเน้นเรื่องของไอคิว ผู้ปกครองไม่เปิดโอกาสให้สำรวจหรือลงมือทำ ขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ ขาดการปฏิสัมพันธ์กับสังคม รวมทั้งขาดการเรียนรู้ทักษะชีวิต ส่งผลให้เด็กไทยในปัจจุบันไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และมีทักษะชีวิตไม่เพียงพอต่อการเผชิญสังคมโลกในปัจจุบัน ซึ่งทักษะดังกล่าวจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังและสร้างตั้งแต่วัยเริ่มต้นของการเรียนรู้ การที่จะส่งเสริมความสามารถของเด็กปฐมวัยให้สามารถปรับตัวและมีพฤติกรรมด้านความรู้สึกรู้สึก ความคิด และความสามารถในการใช้ชีวิตในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้มีความสุขและยั่งยืนนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560 เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย

รวมทั้งนโยบายไว้เป็นแนวทางในแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ว่าด้วยการสร้างความพร้อมในการเรียนรู้และเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ซึ่งจะเห็นได้ว่าการศึกษาปฐมวัยในสังคมไทยเล็งเห็นความสำคัญของการปลูกฝังและสร้างเด็กปฐมวัยให้มีทักษะที่สำคัญจำเป็นต่อการใช้ชีวิตในสังคมอย่างระยาว รู้เท่าทันตนเองและผู้อื่น รวมทั้งปรับตัวได้กับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย National Childcare Accreditation Council (2009) ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับชาติที่ทำงานเกี่ยวกับเด็กปฐมวัยของออสเตรเลีย ได้กล่าวว่า เด็กปฐมวัยเป็นช่วงวัยเริ่มต้นของชีวิตของการพัฒนาและทำกิจกรรมต่างๆ โดยเด็กจะเรียนรู้ได้ผ่านการเล่น ซึ่งขณะเด็กเล่นนั้นเด็กจะเรียนรู้ซึ่งกฎ กติกา เรียนรู้การทำงานและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน ถือเป็นการเริ่มต้นพัฒนาการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นและลดการยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางไปสู่การยอมรับฟังผู้อื่นมากขึ้น เด็กปฐมวัยโดยเฉพาะเด็กที่มีอายุ 3- 6 ปี เป็นวัยที่เริ่มต้นต่อการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยจะเรียนรู้ได้จากการทำงานร่วมกัน การแบ่งปัน รวมทั้งการเห็นอกเห็นใจระหว่างกัน National Childcare Accreditation Council (2009) กล่าวว่า ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยประกอบไปด้วยความภูมิใจในตนเอง คือ การเห็นคุณค่าของตนเอง มีความรู้สึที่ดีต่อตนเองและสิ่งต่างๆ รอบตัว ทำให้เด็กเกิดความมั่นใจและพร้อมที่จะเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ที่ท้าทาย รวมถึงการสอนให้เด็กรู้จักความแตกต่างระหว่างบุคคล เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล ทักษะชีวิตยังรวมถึงทักษะทางสังคม คือการสร้างสัมพันธภาพและการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบตัว โดยผู้ใหญ่ต้องเป็นบุคคลตัวอย่างที่ดีเพื่อให้เกเห็นถึงความสัมพันธ์ที่ดี การช่วยเหลือตนเอง จัดเป็นทักษะชีวิตที่เด็กปฐมวัยจะเป็นต้องได้รับการปลูกฝังด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง มีการช่วยเหลือเพื่อน ครู และผู้ปกครอง โดยผู้ใหญ่ต้องคอยให้กำลังใจ ชื่นชมในความพยายามของเด็ก แม้ว่าจะไม่ประสบความสำเร็จก็ตาม ทักษะชีวิตประเด็นสุดท้ายคือการคิดแก้ปัญหา คือ ความสามารถในการจัดการซึ่งเหตุการณ์ที่ยากต่อการจัดการหรือสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคย การสร้างทางเลือกรวมทั้งการตัดสินใจถือเป็นความสามารถทางทักษะชีวิต โดยส่งเสริมให้เด็กได้ค้นคว้าสำรวจสิ่งต่างๆ รอบตัว ให้เด็กมีประสบการณ์กับวัสดุปลายเปิด (opened-ended toys) ที่สามารถเล่นหรือทำงานได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ยังรวมถึงการใช้คำถามปลายเปิดกับเด็กเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็น รวมทั้งได้ใช้การคิดวิเคราะห์ และจินตนาการต่อความคิดเหล่านั้น สอดคล้องกับองค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 1997, p1 อ้างใน พชร ผลิตโยธิน (2558: 5-7) ให้

ความหมายทักษะชีวิต คือ ความสามารถทางสังคมจิตวิทยาสำหรับการปรับตัวและพฤติกรรมทางบวกที่ทำให้บุคคลสามารถจัดการกับความต้องการและสิ่งท้าทายในชีวิตประจำวันได้

จากการศึกษารวบรวมข้อมูลในประเด็นทักษะชีวิตสามารถสรุปได้ว่า ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการดำเนินชีวิต ซึ่งเกี่ยวข้องกับการคิด การแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการปรับตัวให้มี

พฤติกรรมที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับสังคมและสภาพแวดล้อม สามารถที่จะจัดการปัญหาและสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในช่วงระยะหลายปีที่ผ่านมากระทรวงศึกษาธิการในการพยายามปลูกฝังและสร้างทักษะชีวิตให้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นช่วงวัยเริ่มต้นแห่งการเรียนรู้ในระดับชั้นปฐมวัย ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยม ไปจนกระทั่งระดับมหาวิทยาลัย มีการพยายามจัดกิจกรรมหรือโครงการรวมทั้งงานวิจัยมากมายเพื่อเป็นแนวทางให้แก่ครูผู้สอน ในระดับชั้นปฐมวัยนั้นทักษะชีวิตถือเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นวัยเริ่มต้นแห่งการเรียนรู้และการใช้ชีวิตเพื่อให้เด็กเติบโตขึ้นไปเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ งานวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยที่ผ่านมา นั้น จะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการเรียนการสอน รวมทั้งการให้ความร่วมมือของผู้ปกครองในการส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ (2556) ได้ทำการศึกษา วิจัยและรวบรวมทักษะชีวิตที่จำเป็นต่อการพัฒนาให้แก่เด็กปฐมวัยมี 17 ทักษะ อันประกอบด้วย การช่วยเหลือตนเองและบุคคลอื่น การทำงานร่วมกับผู้อื่น การวางแผนในการทำงาน การแก้ปัญหาต่างๆ การสื่อสารความคิดของตนเองให้บุคคลอื่นเข้าใจ มารยาทในการรับประทานอาหาร การปฏิบัติตนให้เหมาะสมในที่สาธารณะ การตัดสินใจโดยใช้เหตุผลตามวัย การบอกเวลา การดูแลสุขภาพของตนเอง การจัดการกับ ความเครียด การแต่งตัวได้ด้วยตนเอง การอ่านสัญลักษณ์ในชุมชน การใช้โทรศัพท์ การเดินทางด้วย ยานพาหนะ การซื้อของและการใช้เงิน โดยที่ครูเป็นผู้พัฒนาทักษะชีวิตให้กับเด็กได้โดยการบูรณาการในการทำกิจกรรมประจำวันผ่านกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม และกิจกรรมจะบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็นให้แก่เด็กปฐมวัยได้ดีที่สุด คือ กิจกรรมบทบาทสมมติ การเปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง การศึกษานอกสถานที่ตามแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ครูปฐมวัยได้เข้าใจความหมายและความสำคัญของทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

การศึกษาและงานวิจัยประเด็นทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าเป้าหมายของการศึกษาไม่ได้สร้างคนให้เป็นแค่คนเก่งเท่านั้น หากแต่ต้องการให้ผู้เรียนเติบโตไปเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สมบูรณ์ในด้านการใช้ชีวิตด้วย การปลูกฝังและสร้างทักษะชีวิตให้แก่เด็กปฐมวัยควรมีแนวทางการจัดกิจกรรมที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ จัดประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมเพื่อสร้างประสบการณ์ทั้งในด้านองค์ความรู้และการปฏิสัมพันธ์ต่อผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมได้ด้วยตนเอง (ทิศนา ขัมมณี, 2548 และสุภาพ ณ นคร, 2553) มีการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาการที่ครอบคลุมต่อเด็ก โดยยึดหลักพัฒนาการและส่งเสริมเด็กอย่างเป็นองค์รวม ผ่านการเล่นที่มีความหมาย โดยทั้งหมดต้องเป็นไปด้วยการเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคลรวมทั้งวิถีชีวิตของเด็ก เพื่อให้การส่งเสริมและการพัฒนาเป็นไปอย่างเต็มศักยภาพ จากในประเด็นดังกล่าวครูปฐมวัยจำเป็นที่จะต้องจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นกระบวนการที่ค่อนข้างละเอียดและซับซ้อน ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะพัฒนาคู่มือการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิต สำหรับครูปฐมวัย โรงเรียนเทศบาล 3 (โรงเรียนอินทรมหารัษฎาบุญยประคองพิทยาคม) จังหวัด

กำแพงเพชร เพื่อเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของครู เพื่อให้ครูและผู้สนใจได้ใช้คู่มือประกอบการจัดประสบการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยในด้านทักษะชีวิตมีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคู่มือ โรงเรียนเทศบาล 3 (โรงเรียนอินทรมหรรษ์บุญประคองพิทยาคม) จังหวัดกำแพงเพชร
2. ทดลองใช้และประเมินความเหมาะสมของคู่มือการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิตสำหรับครูปฐมวัย โรงเรียนเทศบาล 3 (โรงเรียนอินทรมหรรษ์บุญประคองพิทยาคม) จังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

ผลการพัฒนาคู่มือการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิต สำหรับครูปฐมวัย โรงเรียนเทศบาล 3 (โรงเรียนอินทรมหรรษ์บุญประคองพิทยาคม) จังหวัดกำแพงเพชร มีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความจำเป็นในการสร้างคู่มือฯ จากนโยบายการจัดการศึกษา คือ แผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2560 – 2564 หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 และคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 ซึ่งกล่าวถึงทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย และแนวทางการจัดประสบการณ์ที่พัฒนาเด็กเป็นองค์รวมบูรณาการผ่านการเล่นและผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า มีการเน้นเด็กเป็นสำคัญ คำนึงถึงพัฒนาการ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและวิถีชีวิตของเด็ก โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เด็กแต่ละคนได้มีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพ และนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีความสุข

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาคู่มือการจัดประสบการณ์ทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยตามกรอบแนวคิดขั้นตอนที่ 1 และตรวจสอบคุณภาพร่างคู่มือการจัดประสบการณ์ทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยเกี่ยวกับความชัดเจน ความถูกต้อง ความสอดคล้อง และความเหมาะสมในองค์ประกอบของคู่มือ รวมทั้งประโยชน์ในการนำไปใช้ และความทันสมัยของคู่มือฯ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน แล้วปรับปรุงจนได้คู่มือการจัดประสบการณ์ทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยฉบับทดลองใช้

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาคุณภาพของคู่มือการจัดประสบการณ์ทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยฉบับทดลองใช้ โดยนำไปทดลองใช้กับครูปฐมวัยจำนวน 20 คน และติดตามผล

ขั้นตอนที่ 4 ปรับปรุงคู่มือการจัดประสบการณ์ทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยฉบับทดลองใช้ และได้คู่มือฉบับนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 5 การตรวจสอบยืนยันซ้ำคุณภาพการจัดประสบการณ์ทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยฉบับนำไปใช้ด้วยการนำไปใช้กับคุณครูปฐมวัยต่างกลุ่ม จำนวน 20 คน โดยการใช้คู่มือจำนวน 3 ครั้ง

1) โรงเรียนอนุบาลราชภัฏกำแพงเพชร 2) โรงเรียนสาธิตวังยาง 3) โรงเรียนอนุบาลเมืองกำแพงเพชร (บ้านนครชุม) หลังจากนั้นตรวจสอบซ้ำอีกครั้ง

ขั้นตอนที่ 6 ปรับปรุงคู่มือการจัดประสบการณ์ทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยครั้งสุดท้าย ได้คู่มือการจัดประสบการณ์ทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยฉบับสมบูรณ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

ผลการวิจัย การพัฒนาคู่มือการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิต สำหรับครูปฐมวัย โรงเรียนเทศบาล 3 (โรงเรียนอินทรมหรรณพบุญประคองพิทยาคม) จังหวัดกำแพงเพชร ได้คู่มือออกแบบการจัดประสบการณ์ที่เน้นพัฒนาเด็กเป็นองค์รวม ส่งเสริมประสบการณ์เด็กผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า คำนึงถึงความต้องการของเด็กและความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เด็กแต่ละคนได้มีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพ และนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีความสุข สรุปผลได้ดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาศาภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิตสามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ปัญหาด้านการขาดองค์ความรู้ด้านทักษะชีวิตและการสร้างเครื่องมือที่ทันสมัยสอดคล้องกับพัฒนาการเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการขาดพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัยพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง

2. ครูปฐมวัยประเมินตนเองว่ามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิต หลังรับการอบรมใช้คู่มือการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิต สำหรับครูปฐมวัยฉบับทดลองใช้สูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 ครูปฐมวัยมีเจตคติที่ดีต่อการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิต ครูปฐมวัยประเมินคุณภาพคู่มือฯ อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.19$) ภายหลังการอบรมใช้คู่มือฯ ครูปฐมวัยประเมินคุณภาพคู่มือฯ อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 3.92$) ครูปฐมวัยมีความตระหนักในการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$)

3. ผลการประเมินซ้ำคุณภาพคู่มือการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิตฉบับนำไปใช้ ซึ่งใช้กับครูปฐมวัยต่างกลุ่ม มีผลดังนี้

(1) ครูปฐมวัยที่ได้รับการอบรมใช้คู่มือฯ อยู่ในระดับดีมาก 2 ครั้ง ($\bar{X} = 3.94$ และ 4.23 ตามลำดับ อีก 1 ครั้ง อยู่ในระดับดีมากที่สุด ($\bar{X} = 4.95$)

(2) ครูปฐมวัยที่ศึกษาคู่มือด้วยตนเอง ประเมินคุณภาพคู่มือฯ ว่ามีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.39$)

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิต สามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ปัญหาด้านการขาดองค์ความรู้ด้านทักษะชีวิตและปัญหาด้านการสร้างเครื่องมือที่ทันสมัยสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัยพบว่าเป็นปัญหามากที่สุด อธิบายได้ว่าครูปฐมวัยไม่สามารถจำแนกขอบข่ายทักษะชีวิตในแต่ละด้านได้ อีกทั้งยังไม่สามารถนิยามองค์ประกอบสำคัญของทักษะชีวิตแต่ละข้อได้อย่างชัดเจนและครอบคลุม ทำให้การตีความของครูปฐมวัยผิดไปจากเดิม ซึ่งองค์ประกอบของทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยสามารถจำแนกได้หลายรูปแบบ ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554) ได้กำหนดองค์ประกอบทักษะชีวิตที่สำคัญไว้ 4 องค์ประกอบ คือ การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าของผู้อื่น การคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การจัดการอารมณ์และความเครียด และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น สอดคล้องกับกรณีศึกษาของ ทอสงอาต (2559) กล่าวเน้นถึงขอบข่ายทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยสามารถแบ่งได้ 4 ด้าน ได้แก่ ขอบข่ายทักษะชีวิตด้านอารมณ์ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับความสามารถในการรับรู้เกี่ยวกับตนเองในเรื่องของความคิด ความรู้สึก ความเข้าใจตนเอง ตระหนักรู้และควบคุมตนเองได้เพื่อให้ทำงานสำเร็จ บรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้ยังรวมถึงการจัดการอารมณ์ของตนเอง สามารถรับรู้ได้ว่าตนเองมีความรู้สึกผิดหวังเสียใจ หรือโกรธ พร้อมทั้งรู้จักปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองเพื่อไม่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ นอกจากนี้ขอบข่ายทักษะชีวิตด้านอารมณ์ยังรวมถึงการตระหนักรู้ในความคิด ความรู้สึกของผู้อื่น มีความควบคุมยับยั้ง (Inhibitory control) ความคิดและความรู้สึกของตนเองในการที่จะรู้ที่ชนะของผู้อื่น ซึ่งต้องใช้ความยืดหยุ่นทางความคิดสูง สามารถมองสถานการณ์โดยใช้วิธีการที่แตกต่างออกไป การตระหนักในความคิดของผู้อื่นจะช่วยให้เด็กปฐมวัยสามารถที่จะปรับตัวเมื่ออยู่ต้องอยู่ในสถานการณ์ที่มีคนอื่นที่ไม่คุ้นเคย ต้องเข้าใจผู้อื่นต้องการอย่างไร เพื่อให้เด็กเกิดปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่นอกเหนือไปจากครอบครัว ขอบข่ายด้านที่สองคือขอบข่ายทักษะชีวิตด้านสังคม เด็กต้องตระหนักถึงการเป็นสมาชิกในสังคมประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้เด็กปฐมวัยพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยในห้องเรียน เพื่อให้เด็กได้รู้ว่าทุกคนมีสิทธิเสียง และทุกคนต้องเรียนรู้ที่จะยอมรับสิทธิและเสียงนั้น ขอบข่ายที่สำคัญสำหรับทักษะชีวิตด้านที่สามคือ ขอบข่ายด้านการสื่อสาร เป็นความสามารถในการใช้ภาษา คำพูด และท่าทางเพื่อแสดงออกถึงคำพูด ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง โดยต้องมีการแสดงออกอย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อสถานการณ์และโอกาสต่างๆ ขอบข่ายทักษะชีวิตที่สำคัญประการสุดท้ายคือด้านทักษะการคิด การรู้จักคิดเป็นคุณสมบัติที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของเด็กในด้านต่างๆ

ที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการคิดแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ เป็นต้น เป็นทักษะพื้นฐานการคิดที่สำคัญสำหรับเด็กปฐมวัย เพราะเด็กจะต้องเจอสถานการณ์ที่ตัวเด็กจะต้องตัดสินใจและแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวัน การที่เด็กมีพื้นฐานทักษะเหล่านี้จะทำให้สามารถนำทักษะการคิดเหล่านี้ไปปรับใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากความต้องการจำเป็นของครูปฐมวัยในประเด็นในข้างต้นจะเห็นได้ว่าการที่ครูปฐมวัยไม่สามารถจำแนกขอบข่ายและองค์ประกอบของทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัยได้นั้นจะส่งผลให้ครูไม่สามารถออกแบบแผนประสบการณ์หรือกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการจะออกแบบกิจกรรมได้นั้นครูต้องสามารถตีความนิยามแต่ละองค์ประกอบได้ เพราะองค์ประกอบแต่ละด้านจะมีความหมายและความสำคัญที่แตกต่างกัน หากครูปฐมวัยไม่สามารถเข้าใจนิยามความหมายได้จะส่งผลให้ครูไม่สามารถที่จะวิเคราะห์และสังเคราะห์แผนการจัดประสบการณ์ รวมทั้งสร้างสรรค์สื่อและอุปกรณ์ที่บูรณาการทักษะชีวิตที่เชื่อมโยงกับพัฒนาการเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความต้องการจำเป็นที่ผู้วิจัยพบอีกประการคือการขาดพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย พบว่าเป็นปัญหาระดับปานกลาง อธิบายได้ว่า ประเด็นนี้ทำให้ไม่ว่าจะเป็นครู ผู้เรียน หรือผู้บริหารขาดการปฏิสัมพันธ์ อีกทั้งขาดโอกาสในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ทำให้การทำหน้าที่ครูเพื่อศิษย์ยังไม่ได้เป็นการทำงานเป็นกลุ่มหรือเป็นทีม วิจารย์ พาณิข (2555) กล่าวว่า การรวมตัวของครูเป็นชุมชน (Community) ทำหน้าที่เป็นผู้นำหรือและขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในระดับปฏิบัติการเรียนรู้เป็นเครือข่ายของกลุ่ม ครูที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงตัวเอง เปลี่ยนแปลงห้องสอน โดยครูต้องเป็นผู้ลงมือกระทำเองและเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นการรวมตัวที่เน้นปฏิสัมพันธ์และลดความโดดเดี่ยวในการทำงานของครู การรวมตัวดังกล่าวจะเป็นเหมือนแรงผลักดันที่ครูจะได้พัฒนานตนเอง พัฒนาการสอนเพื่อผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในตัวเด็ก

2. ผลการนำคู่มือการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิตฉบับทดลองใช้ ไปทดลองใช้ พบว่า หลังรับการอบรมใช้คู่มือการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิต สำหรับครูปฐมวัยฉบับทดลองใช้สูงกว่า ก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 และมีเจตคติที่ดีต่อเรื่องนี้ อธิบายได้ว่า เนื้อหาสาระในคู่มือเกี่ยวกับทักษะชีวิตเป็นเรื่องที่ครูปฐมวัยไม่ได้เข้าใจรายละเอียดอย่างลึกซึ้งมาก่อน เมื่อได้รับการอบรมจึงมีความรู้สูงขึ้น สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560) เน้นถึงกรอบแนวคิดการพัฒนาตามแนวศาสตร์พระราชามีจุดเน้นในเรื่องของการเข้าใจ การเข้าถึง และการพัฒนา ซึ่งการเข้าใจในประเด็นต่างๆ จะส่งผลให้สามารถเข้าถึงประเด็นนั้นไม่ใช่แค่ผิวเผิน แต่เป็นการเข้าถึงอย่างลึกซึ้งจนสามารถนำประเด็นนั้นไปช่วยเหลือ หรือพัฒนาในสถานการณ์ต่างๆ ได้ การที่ครู

ปฐมวัยมีความเข้าใจและเข้าถึงในประเด็นทักษะชีวิตแล้วนั้น จะส่งผลให้ครูปฐมวัยสามารถนำความเข้าใจที่เกิดขึ้นไปพัฒนาตนเอง พัฒนาเด็ก และพัฒนาโรงเรียนของตนเองต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อประเมินคุณภาพคู่มือการจัดประสบการณ์ทักษะชีวิต สำหรับครูปฐมวัย ภายหลังจากอบรมใช้คู่มือฯ ครูปฐมวัยประเมินคุณภาพคู่มือฯ อยู่ในระดับดีมาก อีกทั้งเกิดความตระหนักในการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิตอยู่ในระดับมาก อธิบายได้ว่า เมื่อครูได้ใช้คู่มือฯ ไประยะหนึ่ง ทำให้เข้าใจเนื้อหาสาระและยังมีความเห็นว่า คู่มือฯ มีคุณภาพในระดับดีมาก และเห็นความสำคัญจนมีความตระหนักในการใช้หลักทักษะชีวิตในการส่งเสริมเด็กปฐมวัย

3. ผลการประเมินซ้ำคุณภาพคู่มือการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิต โดยครูปฐมวัยผู้ได้รับเข้าอบรม พบว่าอยู่ในระดับดีมาก เป็นการยืนยันคุณภาพของคู่มือฯ ว่าเป็นประโยชน์ต่อครูปฐมวัยต่อการพัฒนาองค์ความรู้ในด้านทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในลักษณะเดียวกันกับการใช้คู่มือฯ ไปซึ่งผู้ใช้คู่มือฯ อาจศึกษาสาระจากคู่มือได้ด้วยตนเอง เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ของครูปฐมวัยในด้านทักษะชีวิต ตามที่สุรศักดิ์ อมรรัตน์ศักดิ์ (2537 อ้างถึงใน ศิริสุตา ไกรจิตร, 2552) กล่าวว่า ผู้สอนสามารถศึกษาความรู้ได้ด้วยตนเอง พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542: 122-123) กล่าวว่า วิธีการหนึ่งที่ครูสามารถพัฒนาตนเองได้ คือ การศึกษาคู่มือปฏิบัติงานด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สถาบันการศึกษาควรมีการนำคู่มือการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิต สำหรับครูปฐมวัยไปใช้เพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) โรงเรียนควรนำคู่มือการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิต สำหรับครูปฐมวัยไปใช้เพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ของครู โดยมีการจัดอบรมหรือเปิดโอกาสให้ครูศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง

2) ครูปฐมวัยควรดำเนินการออกแบบการจัดประสบการณ์ในรายละเอียดของ 6 กิจกรรมหลักแล้วจัดประสบการณ์ที่เน้นทักษะชีวิตตามที่บันทึกไว้ในคู่มือฯ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาติดตามผลการใช้คู่มือการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิต สำหรับครูปฐมวัยในโอกาสต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรณีศ ทองสะอาด. (2559). **ทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย**. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- กรมวิชาการ. (2560). **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560**. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- จากุพันธ์ มงคลวัฒน์. (2557). **บทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กวัยอนุบาล**.
<http://www.edu.chula.ac.th/ojed/doc/V91/v91d0043.pdf>.
- จีระพันธุ์ พูลพัฒน์. (2556). **การพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย**. รายงานการวิจัยนำเสนอในการประชุมวิชาการครบรอบ 56 ปี แห่งการสถาปนา คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2556. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัฒนา ชัชพงศ์. (2555). **การเล่นเพื่อพัฒนา**. http://www.kukai.ac.th/Thai/knowledge_Play_to_develop.php.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2542). **พฤติกรรมกลุ่ม**. สำนักพิมพ์พัฒนศึกษา.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21**. โรงพิมพ์บริษัทลาดดาปัลลิตะเซ็นจำกัด.
- Bandura, A. (1969). **Principles of behavior modification**. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Malti, T., & Latzko, B. (2010). **Children's moral emotions and moral cognition: Towards an integrative perspective**. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 2010(129), 1-10. <https://doi.org/10.1002/cd.272>.
- Meggitt, C., & Walker, J. (2004). **An introduction to child care and education**. Hodder & Stoughton, London.
- National Childcare Accreditation Council. (2009). **Supporting children's development: Life skills**. http://ncac.acecqa.gov.au/educator_resources/pcfarticles/Life_skills_Dec09.pdf.

แนวทางพัฒนาการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1

The Guideline for Developing School Lunch Project
Administration of the Schools under the Office of
Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area 1

อินทูธอร์ มากเอี่ยม¹

Inthuon Makeiam,

ภูมิพิพัฒน์ รักพรมงค²

Poompipat Rukponmongkol

Received : November 6, 2023

Revised : December 12, 2023

Accepted : December 12, 2023

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโครงการอาหารกลางวัน (2) เปรียบเทียบขนาดของสถานศึกษาในการบริหารโครงการอาหารกลางวัน และ (3) หาแนวทางพัฒนาการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวน 210 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 17 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (On-way ANOVA) และ F-test

ผลการศึกษาพบว่า (1) สภาพการบริหารโครงการอาหารกลางวันอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีระดับสูงสุด คือ ด้านกระบวนการดำเนินงาน ปัญหาในการบริหารโครงการอาหารกลางวัน ด้านที่มีปัญหามากที่สุด คือ ด้านการบริหารงบประมาณ สถานศึกษาไม่สามารถจัดทำโครงการเงินทุนหมุนเวียน

¹นักศึกษาปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Student Master of Education (Educational Administration) Kamphaeng Phet Rajabhat University.

²รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Associate Professor Dr. (Educational Administration) Kamphaeng Phet Rajabhat University.

เพื่อส่งเสริมผลผลิตในโครงการอาหารกลางวันได้ (2) การเปรียบเทียบการบริหารโครงการอาหารกลางวันจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ (3) แนวทางพัฒนาการบริหารโครงการอาหารกลางวัน พบว่า สถานศึกษาควรจัดทำฐานข้อมูลโภชนาการด้วยโปรแกรม THAI SCHOOL LUNCH ให้ความรู้ด้านอาหาร จัดแหล่งเรียนรู้ด้านอาหารโดยผนวกเข้ากับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น ฐานเห็ดนางฟ้า ฐานสวนเกษตรอินทรีย์ ฐานนำหมักปุ๋ยน้ำหมักจากเศษผัก นำผลผลิตทางการเกษตรจำหน่ายสู่โรงอาหารของโรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบจัดทำสรุปรายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค ให้ผู้บริหารรับทราบเพื่อหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน และทำการปรับปรุงพัฒนาโครงการใหม่ต่อไป

คำสำคัญ: การบริหารโครงการ, อาหารกลางวัน, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1

ABSTRACT

The purposes of this research were (1) to study the conditions and the problems of school lunch project administration, (2) to compare school lunch project administration classified by school size and (3) to find the guidelines for the development of school lunch project administration under Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area Office 1.

The samples consisted of 210 administrators and teachers who were in charge of school lunch project administration under Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area Office. The research instruments were a questionnaire and an interview with 17 experts. The data were analyzed using frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, ONE-WAY ANOVA and F-test.

The results revealed that (1) the conditions of school lunch project administration was at the high level. The highest level was the process. The problem of school lunch project administration was found that the highest level was budget. The schools could not operate working capital project for promoting the products in school lunch project. (2) The comparison of school lunch project administration classified by school size revealed that it was significantly different at the level of 0.01. (3) The guidelines for the development of school lunch project administration were as follows: THAI SCHOOL LUNCE PROGRAM should be used for nutritional database. There

should be the food training. Learning resource of food should be combined with sufficiency Economy Philosophy such as learning resource of planting grey oyster mushroom. Agricultural products should be sold to school canteen. Teachers who were in charge of school lunch project should report the project operation and the problems to the administrators for problem solution and project improvement.

Keywords : Administration, School Lunch Project, Kamphaengphet Primary Educational Service Area Office 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีนโยบายให้ดำเนินการโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน เพื่อให้บริการนักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวันอย่างเพียงพอ ได้รับสารอาหารที่ครบถ้วน มีคุณค่าทางโภชนาการ อันจะช่วยให้เด็กเรียนมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ มีภูมิคุ้มกันโรค และเมื่อนักเรียนมีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ย่อมส่งผลให้มีการพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญาดีขึ้นด้วย นักเรียนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างเต็มศักยภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต1 เป็นเขตพื้นที่หนึ่งที่ดูแลและมีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 221 โรงเรียน ได้ให้ความสำคัญต่อภาวะสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์แข็งแรง ภาวะการเจริญเติบโตของนักเรียน และเห็นความสำคัญของการจัดทำโครงการอาหารกลางวัน ในโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา และสนองตอบนโยบายของรัฐบาล และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนจึงได้จัดทำโครงการอาหารกลางวันนักเรียน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับสารอาหารที่ครบถ้วน มีคุณค่าทางโภชนาการ อันจะช่วยให้เด็กเรียนมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ เพื่อเสริมสร้างความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไปและได้ส่งเสริมสนับสนุนโครงการต่างๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาโครงการอาหารกลางวันเพื่อให้นักเรียนในเขตพื้นที่ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1, 2563, หน้า 1)

อย่างไรก็ตาม โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ถึงแม้จะมีนโยบายและงบประมาณจากรัฐบาลที่เข้ามาสนับสนุนและกระจายงบประมาณให้กับโรงเรียนได้บริหารจัดการยังคงพบปัญหาในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน โดยงานวิจัยที่ผ่านมา ได้พบว่าโครงการอาหารกลางวันประสบปัญหาเช่นเดียวกับโครงการอื่นๆ ของโรงเรียน ทั้งด้านความพร้อมของอุปกรณ์อาคาร สถานที่งบประมาณ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยสำคัญ ก่อให้เกิดผลและปัญหาต่างๆ ตามมา การดำเนินโครงการอาหาร กลางวันของแต่ละโรงเรียนจะมีการดำเนินที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับบริบทและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ปัญหาในการดำเนินโครงการจึงมีความแตกต่างกันออกไปจากความเป็นมาและสภาพปัญหา

(ณัฐธิดานต์ โสภณโสตร์, 2559, หน้า 932) ขาดความเข้าใจในการบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน นักเรียน ขาดความรู้ในด้านคุณค่า ของอาหารตามหลักโภชนาการ ปัญหาด้านสถานที่ปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาการติดต่อสื่อสาร แนวทางการพัฒนาโครงการอาหารกลางวันนักเรียนควรส่งเสริมให้มีการจัดการระบบสุขภาพ อาหารที่ดีในโรงเรียนให้ความรู้ทางโภชนาการแก่ครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันนักเรียน (สุพัตรา สิมมาลา, 2562, หน้า 3) กระบวนการบริหารงาน หลายประการ เช่น ระบบการบริหารเงินของโครงการอาหารกลางวันที่ยังขาดความสม่ำเสมอและการถ่ายโอนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังไม่ตรงตามเวลา สถานที่ยังขาดความเหมาะสม ความสะอาดปลอดภัย ตามสุขลักษณะทางโภชนาการ วัสดุอุปกรณ์ที่มีจำนวน ไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน และสภาพการใช้งานที่ชำรุดไม่สามารถใช้งานได้เต็มประสิทธิภาพ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโครงการอาหารกลางวันยังขาดแคลน และบุคลากรขาดความรู้ในการจัดอาหารที่มีคุณค่าและถูกหลักโภชนาการ ขาดการบริหารจัดการที่ดีของโครงการอาหารกลางวัน การจัดเก็บข้อมูล สารสนเทศยังไม่เป็นระบบและเป็นปัจจุบัน ขาดการนิเทศติดตามและการประเมินผลโครงการอย่างเป็นระบบ ทำให้ไม่สามารถดำเนินโครงการอาหารกลางวันได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ (ชนก แสนติยศ, 2558, หน้า 3) โรงเรียนต่างๆ ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการขอสนับสนุนงบประมาณ การนำโครงการสู่การปฏิบัติ ระบบการนิเทศติดตาม ระบบการประเมินผลและการรายงานผล ตลอดจนบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการอาหารกลางวันในทุกระดับตั้งแต่ระดับโรงเรียน หน่วยงานต้นสังกัดในพื้นที่และในส่วนกลาง ตลอดจนบุคลากรของกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ (กองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา, 2559, หน้า 6)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 ก็ประสบปัญหาในโครงการอาหารกลางวัน จากรายงานผลการดำเนินงานตามโครงการที่ได้รับเงินอุดหนุนของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 ได้มีการรายงานผลการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนบ้านโฆมหัก ตำบลเทพนคร อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร มีปัญหาและอุปสรรคการบริหารโครงการอาหารกลางวันด้านงบประมาณ คือ งบประมาณที่ได้รับล่าช้า จำเป็นต้องหางบประมาณอื่นๆ มาสำรองจ่ายก่อน (เสริมสวย ยาหอม, 2562, หน้า 8) โรงเรียนบ้านบ่อตาโพธิ์ รายงานโครงการอาหารกลางวัน พบว่ามีความต้องการในการจัดอาหารกลางวันให้กับนักเรียนโดยยากให้เสริมทางผลไม่ตามฤดูกาลแก่นักเรียนในทุกวัน เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับอาหารให้ครบตามโภชนาการที่ถูกต้อง รายงานผลการดำเนินโครงการอาหารกลางวันปีงบประมาณ 2563 โรงเรียนบ้านป่าแก้วไม่พบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการอาหารกลางวัน แต่มีข้อเสนอแนะสำหรับโครงการอาหารวัน เรื่องการส่งเสริมให้นักเรียนปลูกผัก เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา เพื่อเสริมทักษะการดำรงชีวิตให้นักเรียน และนำมาจำหน่ายให้โครงการอาหารกลางวัน ส่งเสริมให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และ สอบถามความต้องการของนักเรียนในการเลือกรายการอาหารที่อยากรับประทานอย่างน้อย

เดือนละ 1 ครั้ง (อรุณ สุห์ฐานาง, 2563, หน้า 7) และรายงานโครงการอาหารกลางวัน โรงเรียนบ้านเนินสำราญราษฎร์พัฒนา มีปัญหาและอุปสรรคในการบริหารโครงการ เกี่ยวกับบุคลากรที่มาช่วยในการจัดทำโครงการอาหารกลางวัน เนื่องจากการจัดทำโครงการมีการดำเนินโครงการโดยครูผู้รับผิดชอบเพียงคนเดียว ทำให้การบริหารในกระบวนการดำเนินงานมีความล่าช้า จากรายงานโครงการอาหารกลางวันโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคแตกต่างกันไป ซึ่งเป็นปัญหาที่ควรได้รับการปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการบริหารโครงการอาหารกลางวันให้มีประสิทธิภาพ ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของโครงการ

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรทางการศึกษา จึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต เพื่อการพัฒนาโครงการอาหารกลางวัน รวมไปถึงแนวทางในการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 เพื่อนำไปเป็นข้อมูลจากการศึกษาเป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนที่รับผิดชอบให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด อันจะเป็นผลดีต่อการจัดการศึกษาโดยรวมต่อไปเพื่อจะได้นำไปกำหนดรูปแบบการบริหารโครงการอาหารกลางวันรวมถึงการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 ให้มีประสิทธิภาพและบังเกิดผลประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบขนาดของสถานศึกษา ในการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1

สมมติฐานการวิจัย

การบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษามีความแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1

กลุ่มตัวอย่าง โดยการเปิดตารางจากการสุ่มตามสูตรของ Yamane (อ้างใน อานินทร์ ศิลป์จารุ , 2549, หน้า 47) คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 105 คน และครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันจำนวน 105 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 210 คน ซึ่งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 ซึ่งมีสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 221 แห่ง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1, 2563, หน้า 2)

แหล่งข้อมูลผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีความเชี่ยวชาญ และมีความชำนาญ และประสบความสำเร็จในการบริหารโครงการอาหารกลางวันจำนวน 17 คน เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 การคัดเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีความสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาการวิจัย โดยต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญผู้มีความรู้ มีประสบการณ์ และมีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) แนวทางการพัฒนาโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 โดยแบบสอบถามมาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน สภาพการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษา ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษา และแนวทางการพัฒนาโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ลักษณะของการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์ที่มีคำถามและข้อกำหนดที่แน่นอนตายตัว จะสัมภาษณ์ผู้ใดใช้คำถามเดียวกันและในการสัมภาษณ์จะนำมาเป็นกรอบเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการบริหารโครงการอาหารกลางวันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

การหาคุณภาพ

1. นำแบบสอบถามที่ผ่านผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้วมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence: IOC) ของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ ซึ่งเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00

2. นำแบบสอบถามวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง และดำเนินการปรับแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้บริหารและครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นโดยรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.812

4. นำแบบสอบถามไปดำเนินการจัดพิมพ์ เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ถึงผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมด้วยหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประสานไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

4. นำข้อมูลที่ได้รับการตอบกลับจากการตอบแบบสอบถาม จำนวน 210 ตัวอย่าง ร้อยละ 100 ที่ได้มาทำการวิเคราะห์ทางสถิติและรายงานผลการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์แล้ว นำมาจัดเรียงตามลำดับแบบสอบถาม แล้วประมวลผลและวิเคราะห์ผลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์มาดำเนินการดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ ขนาดของสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 การบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษา ประกอบด้วย

1) ด้านกระบวนการดำเนินงาน 2) ด้านการบริหารงบประมาณ 3) ด้านการบริหารจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ โรงเรือน 4) ด้านการบริหารบุคลากร 5) ด้านการจัดหาอาหารกลางวัน 6) ด้านการบริหารการนิเทศและการประเมินผลโครงการ (กองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา, 2559) โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$: Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. : Standard Deviation)

ตอนที่ 3 ปัญหาในการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 โดยการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ (Percentage)

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม (n=210)

ข้อ	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ			
1	ผู้บริหารสถานศึกษา	105	50.00
2	ครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน	105	50.00
การปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่ง			
3	สถานศึกษาขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1-120 คน	80	38.10
4	สถานศึกษาขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121-499 คน	120	57.14
5	สถานศึกษาขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 500 คนขึ้นไป	10	4.76
อำเภอ			
6	อำเภอเมืองกำแพงเพชร	82	39.05
7	อำเภอลานกระบือ	28	13.33
8	อำเภอโกสัมพี	32	15.24
9	อำเภอพรานกระต่าย	16	7.62
10	อำเภอไทรงาม	52	24.76
รวม		210	100.00

จำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า เป็นผู้บริหารสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 50.00 และเป็นครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน คิดเป็นร้อยละ 50.00 ส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาขนาดกลาง คิดเป็นร้อยละ 57.14 รองลงมา อยู่ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร คิดเป็นร้อยละ 39.05

2. สภาพการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1

ตารางที่ 2 สภาพการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 โดยรวมและรายด้าน (n=210)

ข้อ	การบริหารโครงการอาหารกลางวัน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	ด้านกระบวนการดำเนินงาน	4.17	0.56	มาก
2	ด้านการบริหารงบประมาณ	4.07	0.50	มาก
3	ด้านการบริหารจัดการวัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ โรงเรือน	4.13	0.55	มาก
4	ด้านการบริหารบุคลากร	4.06	0.43	มาก
5	ด้านการจัดหาอาหารกลางวัน	4.05	0.47	มาก
6	ด้านการบริหารการนิเทศและการประเมินผลโครงการ	3.97	0.46	มาก
รวมค่าเฉลี่ย		4.08	0.38	มาก

สภาพการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 โดยรวมและรายด้าน โดยรวมมีสภาพการบริหารโครงการอาหาร
กลางวันอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า
ด้านที่มีระดับคะแนนมากที่สุด คือ ด้านกระบวนการดำเนินงาน ($\bar{x} = 4.17$) รองลงมา คือ ด้านการ
บริหารจัดการวัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ โรงเรือน ($\bar{x} = 4.13$) ด้านการบริหารงบประมาณ ($\bar{x} = 4.07$)
ด้านการบริหารบุคลากร ($\bar{x} = 4.06$) ด้านการจัดหาอาหารกลางวัน ($\bar{x} = 4.05$) และด้านที่มีระดับ
คะแนนน้อยที่สุด คือ ด้านการบริหารการนิเทศและการประเมินผลโครงการ ($\bar{x} = 3.97$) ตามลำดับ

3. สรุปปัญหาในการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ด้านกระบวนการดำเนินงาน พบว่า ปัญหา 3 อันดับแรกคือ ชุมชนไม่มีส่วนร่วมใน
กระบวนการดำเนินโครงการอาหารกลาง ร้อยละ 31.90 รองลงมาคือ สถานศึกษาไม่มีการสำรวจความ
ต้องการเมนูอาหารของนักศึกษาที่ใช้ประกอบอาหารกลางวัน ร้อยละ 18.10 และสถานศึกษาได้รับการ
อนุมัติโครงการอาหารกลางวันที่มีความล่าช้า ร้อยละ 15.09 ตามลำดับ

3.2 ด้านการบริหารงบประมาณ พบว่า ปัญหา 3 อันดับแรกคือ สถานศึกษาไม่สามารถ
จัดทำโครงการเงินทุนหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมผลผลิตในโครงการอาหารกลางวันได้ ร้อยละ 18.66
รองลงมาคือ งบประมาณอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายต่อหัวนักเรียนได้น้อย ร้อยละ 21.60 และงบประมาณที่
ไม่เพียงพอ ทำให้โครงการอาหารต้องจัดสรรอาหารกลางวันอย่างประหยัด ร้อยละ 12.68 ตามลำดับ

3.3 ด้านการบริหารจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ โรงเรือน พบว่า ปัญหา 3 อันดับแรกคือ
สถานศึกษาไม่มีการจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ ใหม่มาทดแทนเนื่องจากไม่มีงบประมาณที่เพียงพอ

ร้อยละ 32.39 รองลงมาคือ วัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์เก่า ขาดเสียหาย ร้อยละ 21.60 และสถานศึกษามีพื้นที่จำกัด ทำให้ที่ประกอบอาหารที่รับประทานอาหารไม่เป็นระเบียบ ร้อยละ 12.68 ตามลำดับ

3.4 ด้านการบริหารบุคลากร พบว่า ปัญหา 3 อันดับแรกคือ สถานศึกษาไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการอาหารกลางวัน ร้อยละ 27.22 รองลงมาคือ สถานศึกษาไม่มีคณะกรรมการบริหารโครงการอาหารกลางวัน ที่ช่วยในการตรวจสอบ และพิจารณาความเห็นชอบร่วมกันในการแก้ปัญหา ร้อยละ 18.33 และผู้รับผิดชอบขาดความรู้ ความเข้าใจ และความเชี่ยวชาญในการจัดโครงการอาหารกลางวัน ร้อยละ 14.44 ตามลำดับ

3.5 ด้านการจัดหาอาหารกลางวัน พบว่า ปัญหา 3 อันดับแรกคือ โครงการอาหารกลางวันไม่ได้ขอความร่วมมือจากชุมชนในการจัดหาวัตถุดิบทำอาหาร ร้อยละ 22.93 รองลงมาคือ สถานศึกษาไม่มีแหล่งวัตถุดิบในพื้นที่สำหรับนำมาสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษา ร้อยละ 17.20 และ รูปแบบการจัดอาหารกลางวันบริการนักเรียนไม่เหมาะสมกับสถานศึกษา ร้อยละ 15.29 ตามลำดับ

3.6 ด้านการบริหารการนิเทศและการประเมินผลโครงการ พบว่า ปัญหา 3 อันดับแรกคือ สถานศึกษาไม่มีบุคลากรที่เชี่ยวชาญสำหรับการประเมินโครงการอาหารกลางวัน ทั้งผู้ประเมินภายในและผู้ประเมินภายนอก ร้อยละ 23.70 รองลงมาคือ สถานศึกษาไม่มีการนิเทศและการประเมินผลโครงการกลางวัน ร้อยละ 16.30 และ สถานศึกษาไม่มีวางแผนการกำหนดวันประเมินโครงการอาหารกลางวันให้ชัดเจน ร้อยละ 13.33 ตามลำดับ

4. สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน การบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษามีความแตกต่างกัน

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

การบริหารโครงการ อาหารกลางวันของ สถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชรเขต 1	(1) ขนาดเล็ก (n=80)		(2) ขนาด กลาง (n=120)		(3) ขนาดใหญ่ (n=10)		F-test Sig.	เปรียบเทียบราย คู่
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1 ด้านกระบวนการ ดำเนินงาน	3.99	0.64	4.29	0.46	1.22	0.60	7.289 0.001**	1<2

การบริหารโครงการ อาหารกลางวันของ สถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชรเขต 1	(1) ขนาดเล็ก (n=80)		(2) ขนาด กลาง (n=120)		(3) ขนาดใหญ่ (n=10)		F-test Sig.		เปรียบเทียบราย คู่
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
2 ด้านการบริหาร งบประมาณ	3.96	0.58	4.13	0.43	4.24	0.51	3.511	0.032*	1<2
3 ด้านการบริหารจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ โรงเรียน	4.00	0.55	4.22	0.54	4.07	0.53	3.896	0.022*	1<2
4 ด้านการบริหารบุคลากร	3.97	0.40	4.13	0.44	4.11	0.48	3.349	0.037*	1<2
5 ด้านการจัดหาอาหาร กลางวัน	3.99	0.45	4.10	0.47	4.03	0.52	1.227	0.295	-
6 ด้านการบริหารการนิเทศ และการประเมินผล โครงการ	3.89	0.44	4.03	0.46	3.85	0.49	2.515	0.083	-
รวม	3.97	0.39	4.15	0.36	4.09	0.41	5.694	0.004	1<2

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การเปรียบเทียบการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า ขนาดของสถานศึกษาต่างกัน การบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 แตกต่างกัน 4 ด้าน คือ

4.1 ด้านกระบวนการดำเนินงาน พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 น้อยกว่าโรงเรียนขนาดกลาง

4.2 ด้านการบริหารงบประมาณ พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 น้อยกว่าโรงเรียนขนาดกลาง

4.3 ด้านการบริหารจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ โรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 น้อยกว่า โรงเรียนขนาดกลาง

4.4 ด้านการบริหารบุคลากร พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 น้อยกว่า โรงเรียนขนาดกลาง

สำหรับการจัดการจัดหาอาหารกลางวัน และด้านการบริหารการนิเทศและการประเมินผลโครงการ พบว่า ขนาดของสถานศึกษาต่างกัน การบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 ไม่แตกต่างกัน

5. สรุปแนวทางพัฒนาการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 มีรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้

5.1 ด้านกระบวนการดำเนินงาน อันดับแรก ได้แก่ ควรจัดทำฐานข้อมูลภาวะโภชนาการของนักเรียนด้วยโปรแกรม THAI SCHOOL LUANCH ให้ความรู้ด้านอาหารและโภชนาการทางอาหาร จัดแหล่งเรียนรู้ด้านอาหารและคุณค่าทางอาหารโดยผนวกเข้ากับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น ฐานเห็ดนางฟ้า ฐานสวนเกษตรอินทรีย์ ฐานนำหมักปุ๋ยน้ำหมักจากเศษผัก นำผลผลิตทางการเกษตรจำหน่ายสู่โรงอาหารของโรงเรียน (f = 17) รองลงมาได้แก่ ผู้บริหารควรวางแผนโดยความร่วมมือจากการประชุมคณะครู การประชุมผู้ปกครองนักเรียน และมีตัวแทนชุมชน (PLC) เข้าประชุม (f = 16) ควรมีการศึกษาสภาพปัจจุบัน วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา กำหนดปัญหาเพื่อวางแผนงานกำหนดกิจกรรม เสนอแผนงานการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาร่วมกัน เพื่อให้เกิดคุณภาพสู่เด็กนักเรียนเป็นสำคัญ (f = 16) และครูประจำชั้นควรสำรวจความต้องการอาหารกลางวัน สำรวจโดยการสังเกตและสอบถามจากนักเรียนโดยการสุ่มตัวอย่างจากนักเรียนที่มีน้ำหนักตัวน้อย และน้ำหนักตัวมาก และที่มีภาวะสมส่วน และทำการรวบรวมผลการสำรวจเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาดำเนินการโครงการอาหารกลางวันให้กับนักเรียน (f = 15) ตามลำดับ

5.2 ด้านการบริหารงบประมาณ อันดับแรกได้แก่ สถานศึกษาควรส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมที่ดำเนินการตามเศรษฐกิจพอเพียง โดยการปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงไก่ เพาะเห็ด เลี้ยงปลา เพื่อมาเป็นอาหารเสริมให้กับนักเรียน ลดต้นทุนในจัดซื้อวัตถุดิบถ้าอาหารกลางวันไม่เพียงพอ ถ้าเหลือบริโภคก็ขายเป็นรายได้ให้กับโครงการเพื่อใช้ในการบริหารโครงการต่อไป (f = 16) รองลงมาได้แก่ ครูผู้รับผิดชอบควรจัดทำกำหนดเมนูอาหารกลางวันโดยใช้โปรแกรม Thai School Lunch เป็นวิธีการปรับเปลี่ยนเมนูอาหารทดแทนหรือเทียบอาหารให้ใกล้เคียงกันออกเมนูอาหารกลางวันหมุนเวียนทั้งรายสัปดาห์ (f = 15) และครูผู้รับผิดชอบควรดำเนินการให้เป็นระบบ มีการจัดทำเอกสารจัดซื้อทุกสัปดาห์ จัดทำรายงานละเอียดของโครงการอาหารกลางวัน และให้สรุปปัญหา อุปสรรคของงบประมาณ

สรุปผล การใช้จ่ายในทุกสัปดาห์ ให้ถูกต้องตามคู่มือเอกสารโครงการอาหารกลางวันให้ผู้บังคับบัญชาทราบเป็นรายสัปดาห์ ($f = 13$) ตามลำดับ

5.3 ด้านการบริหารจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ โรงเรียน อันดับแรกได้แก่ ครูผู้รับผิดชอบควรทำโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน ความร่วมมือจาก ผู้ปกครอง ชุมชน และของบประมาณจากต้นสังกัดในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ ตามความจำเป็นและเหมาะสมกับนักเรียนและใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด ($f = 16$) รองลงมา ได้แก่ ผู้บริหารควรจัดหารายได้จากการจัดทำโครงการ โดยการปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงไก่ เพาะเห็ด เลี้ยงปลา เพื่อเป็นรายได้ได้นำมาขายระดมทุนเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์มาทดแทนของเดิมที่ชำรุด ($f = 14$) และ ผู้บริหารควรส่งเสริมสร้างจิตสำนึกให้แม่ครัว นักเรียน และครู ช่วยกันการรักษาของส่วนรวมช่วยกันดูแลความสะอาด และร่วมกันปฏิบัติกิจกรรม 5 เป็นประจำสม่ำเสมอ ($f = 13$) ตามลำดับ

5.4 ด้านการบริหารบุคลากร อันดับแรกได้แก่ ผู้บริหารควรสำรวจโรงเรียนของตนก่อนว่ามีความพร้อมหรือยังขาด ครูที่มีความรู้ทางอาหารและการครัวหรือไม่ และส่งเสริมให้ผู้รับผิดชอบโครงการได้รับการฝึกอบรม ศึกษาระเบียบ และปฏิบัติตามการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาให้ถูกต้องและเหมาะสม ($f = 17$) รองลงมาได้แก่ ผู้บริหารควรแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา โดยให้ผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโครงการ และนิเทศ กำกับ ติดตามผลการดำเนินงาน ก่อนและหลังเสร็จโครงการเพื่อช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ($f = 14$) และ ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบควรส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตอาสา สร้างความตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการอาหารกลางวัน ($f = 12$) ตามลำดับ

5.5 ด้านการจัดหาอาหารกลางวัน อันดับแรกได้แก่ ครูผู้รับผิดชอบควรจัดเมนูใน Thai school lunch ให้มีอาหารครบถ้วนตามหลักโภชนาการ ทั้งอาหารคาว หวาน และผลไม้ ($f = 15$) รองลงมาได้แก่ ครูผู้รับผิดชอบควรจัดทำประชาสัมพันธ์ถึงชุมชนในการขอความร่วมมือจัดหาวัตถุดิบอาหารกลางวัน และจัดซื้อวัตถุดิบจากชุมชนที่มีต้นทุนต่ำมาสนับสนุนในการจัดหาอาหารกลางวันให้กับนักเรียน ($f = 13$) และควรจัดทำตามคู่มือหรือแนวทางให้กับผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันและดำเนินการตามคู่มือในการจัดอาหารและการบริการนักเรียนให้เหมาะสม ($f = 12$) ตามลำดับ

5.6 ด้านการบริหารการนิเทศและการประเมินผล อันดับแรกได้แก่ ครูผู้รับผิดชอบควรจัดทำสรุปผลการดำเนินงานโครงการ ปัญหาและอุปสรรค เพื่อแจ้งถึงปัญหาให้ผู้บริหารรับทราบ หาแนวทางแก้ไขร่วมกัน และจัดทำโครงการตามวัตถุประสงค์ต่อไป ($f = 17$) รองลงมาได้แก่ คณะครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรร่วมกันประชุมชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจในการจัดทำโครงการ และเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษา ($f = 15$) และผู้บริหารควรแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามตรวจสอบและตรวจสอบเอกสารการดำเนินงานให้เกิดความโปร่งใส ($f = 12$) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการศึกษานวทางพัฒนาการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. สภาพการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 แต่ละด้าน คือ 1) ด้านกระบวนการดำเนินงาน คือ ครูผู้รับผิดชอบดำเนินการตามแผนโครงการอาหารกลางวัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ด้านการบริหารงบประมาณ คือ ผู้บริหารประเมินโครงการอาหารกลางวัน พร้อมให้ข้อเสนอแนะในการจัดสรรงบประมาณ 3) ด้านการบริหารจัดหาววัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ โรงเรือน คือ สถานศึกษามีถึงขยะที่ไม่รื้อทิ้ง และมีฝาปิดมิดชิด ป้องกันเชื้อโรค 4) ด้านการบริหารบุคลากร คือ ครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันประเมินโครงการด้านบุคลากร 5) ด้านการจัดหาอาหารกลางวัน คือ ครูผู้รับผิดชอบตรวจสอบการจัดหาอาหาร ให้มีอาหารที่ปรุงสำเร็จแล้วเก็บในภาชนะที่สะอาดมีการปกปิด 6) ด้านการบริหารการนิเทศและการประเมินผลโครงการ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการโครงการอาหารกลางวันวางแผนการนิเทศและการประเมินโครงการอาหารกลางวัน เท่ากับข้อ ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการโครงการอาหารกลางวันกำหนดผู้ประเมินภายใน และจัดหาผู้ประเมินภายนอก สอดคล้องกับการศึกษาของ สุพัตรา สิมมาลา (2562) ที่พบว่าการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันนักเรียนได้มุ่งเน้นการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันนักเรียนตามหลักธรรมาภิบาลโดยต้องยึดหลักกฎหมายปฏิบัติตามระเบียบของส่วนราชการ ยึดหลักความถูกต้องเที่ยง ความซื่อสัตย์ มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และมีการบริหารงานในรูปแบบการมีส่วนร่วมโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ตรวจสอบ กำกับดูแล เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและมีประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน

2. สรุปปัญหาในการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 มีรายละเอียดแต่ละด้านดังนี้ 1) ด้านกระบวนการดำเนินงาน ปัญหาคือ ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินโครงการอาหารกลางวัน 2) ด้านการบริหารงบประมาณ ปัญหาคือ สถานศึกษาไม่สามารถจัดทำโครงการเงินทุนหมุนเวียนเพื่อส่งเสริมผลผลิตในโครงการอาหารกลางวันได้ 3) ด้านการบริหารจัดหาววัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ โรงเรือน ปัญหาคือ สถานศึกษาไม่มีการจัดหาววัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ ใหม่มาทดแทนเนื่องจากไม่มีงบประมาณที่เพียงพอ 4) ด้านการบริหารบุคลากร ปัญหาคือ สถานศึกษาไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการอาหารกลางวัน 5) ด้านการจัดหาอาหารกลางวัน ปัญหาคือ โครงการอาหารกลางวันไม่ได้ขอความร่วมมือจากชุมชนในการจัดหาววัตถุดิบทำอาหาร 6) ด้านการบริหารการนิเทศและการประเมินผลโครงการ ปัญหาคือ สถานศึกษาไม่มีบุคลากรที่เกี่ยวข้องสำหรับการประเมินโครงการอาหารกลางวัน ทั้งผู้ประเมินภายใน และผู้ประเมินภายนอก สอดคล้องกับการวิจัยของ สุพัตรา สิมมาลา (2562) ที่กล่าวว่าปัญหาและอุปสรรคที่พบคือ ปัญหาด้านสถานที่ปัญหาด้านงบประมาณ และปัญหา

การติดต่อสื่อสาร ขาดความเข้าใจในการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันนักเรียน ขาดความรู้ในด้านคุณค่าของอาหารตามหลักโภชนาการ

3. การทดสอบสมมติฐาน การเปรียบเทียบการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาพบว่า โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ขนาดของสถานศึกษาต่างกัน การบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 ด้านกระบวนการดำเนินงาน ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารจัดหารัฐ ทรัพยากร อุปกรณ์ โรงเรือน และด้านการบริหารบุคลากรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับภูมิพิพัฒน์ รักพรหมงคล (2558) ได้ศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาสถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า 1) แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า มี 3 แบบโดยส่วนใหญ่เป็นแบบภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ รองลงมาเป็นแบบภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน และแบบภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพและแลกเปลี่ยน ตามลำดับ 2) การศึกษาระดับการพัฒนาสถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาตามแบบภาวะผู้นำ สรุปโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการเรียนรู้เป็นทีมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านบุคคลที่รอบรู้ ด้านรูปแบบวิธีความคิด ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน และด้านการคิดอย่างเป็นระบบ อยู่ในระดับมาก 3) ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาสถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาตามแบบภาวะผู้นำทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคคลที่รอบรู้ ด้านรูปแบบวิธีความคิด ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ด้านการเรียนรู้เป็นทีม และด้านการคิดอย่างเป็นระบบ พบว่า ไม่แตกต่างกัน และ 4) การศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาสถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ พบว่า ส่วนใหญ่มีแนวทางการพัฒนาที่แตกต่างกัน

4. สรุปแนวทางพัฒนาการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 มีรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้

4.1 ด้านกระบวนการดำเนินงาน มีแนวทางพัฒนา คือ 1) จัดทำฐานข้อมูลภาวะโภชนาการของนักเรียนด้วยโปรแกรม THAI SCHOOL LUNCH ให้ความรู้ด้านอาหารและโภชนาการทางอาหาร จัดแหล่งเรียนรู้ด้านอาหารและคุณค่าทางอาหารโดยผนวกเข้ากับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น ฐานเห็ดนางฟ้า ฐานสวนเกษตรอินทรีย์ ฐานนำหมักปุ๋ยน้ำหมักจากเศษผัก นำผลผลิตทางการเกษตรจำหน่ายสู่โรงอาหารของโรงเรียน 2) ครูประจำชั้นสำรวจความต้องการอาหารกลางวัน สำรวจโดยการสังเกตและสอบถามจากนักเรียนโดยการสุ่มตัวอย่างจากนักเรียนที่มีน้ำหนักตัวน้อย และน้ำหนักตัวมาก และที่มีภาวะสมส่วน และทำการรวบรวมผลการสำรวจเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาดำเนินการโครงการอาหารกลางวันให้กับนักเรียน 3) การวางแผนโดยความร่วมมือจากการประชุมคณะครู การประชุมผู้ปกครอง

นักเรียน และอาจจะรวมถึงตัวแทนชุมชน (PLC) เข้าร่วมศึกษาสภาพปัญหา ศึกษาสภาพปัจจุบัน วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา กำหนดปัญหาเพื่อวางแผนงานกำหนดกิจกรรม เสนอแผนงานการบริหาร โครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาร่วมกัน เพื่อให้เกิดคุณภาพสู่เด็กนักเรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับการศึกษาของ ภควดี น่วมพิทักษ์ และรัฐชาติ ทศนัย (2565) ที่พบว่าแนวทางการพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพควรเร่งรัดการเบิกจ่ายงบประมาณให้รวดเร็วมากยิ่งขึ้นและต้องสามารถติดตาม ตรวจสอบ การดำเนินงานได้นอกจากนี้เทศบาลควรจัดจ้างแม่ครัวผู้ประกอบอาหารมาเพิ่มเนื่องจากปัจจุบันมีแม่ครัวผู้ประกอบ อาหารไม่เพียงพอทำให้เกิดความล่าช้าเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการอาหาร กลางวันมากยิ่งขึ้น

4.2 ด้านการบริหารงบประมาณ มีแนวทางพัฒนา คือ 1) ให้สถานศึกษาดำเนินกิจกรรมที่ ดำเนินการตามเศรษฐกิจพอเพียง โดยการปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงไก่ เพาะเห็ด เลี้ยงปลา เพื่อมาเป็น อาหารเสริมให้กับนักเรียน ลดต้นทุนในจัดซื้อวัตถุดิบถ้าอาหารกลางวันไม่เพียงพอ ถ้าเหลือบริโภคก็ ขายเป็นรายได้ให้กับโครงการเพื่อใช้ในการบริหารโครงการต่อไป 2) ครูผู้รับผิดชอบจัดทำ กำหนด เมนูอาหารกลางวันโดยใช้โปรแกรม Thai school Lunch เป็นวิธีการปรับเปลี่ยนเมนูใช้อาหารทดแทน หรือเทียบอาหารให้ใกล้เคียงกันออกเมนูอาหารกลางวันหมุนเวียนทั้งรายสัปดาห์ 3) ดำเนินการให้เป็น ระบบ มีการจัดทำเอกสารจัดซื้อทุกสัปดาห์ จัดทำรายงานละเอียดของโครงการอาหารกลางวัน และ ให้สรุปปัญหา อุปสรรคของงบประมาณ สรุปผลการใช้จ่ายในทุกสัปดาห์ ให้ถูกต้องตามคู่มือเอกสาร โครงการอาหารกลางวันให้ผู้บังคับบัญชาทราบเป็นรายสัปดาห์ สอดคล้องกับการศึกษาของ ญัฐวรรณ ตรวจนอก (2558) ที่กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาด้านงบประมาณ ได้แก่โรงเรียนมีการวางแผนงานการ ใช้งบประมาณโครงการอาหารกลางวัน โดยใช้ข้อมูลจากงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรปกติจากส่วน ราชการ งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรอื่นและงบประมาณอื่น ๆ ที่โรงเรียนจัดหามาได้

4.3 ด้านการบริหารจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ โรงเรือน มีแนวทางพัฒนา คือ 1) ทำโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน ความร่วมมือจาก ผู้ปกครอง ชุมชน และของงบประมาณจาก ต้นสังกัดในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ ตามความจำเป็นและเหมาะสมกับนักเรียนและใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด 2) จัดหารายได้จากการจัดทำโครงการ โดยการปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงไก่ เพาะเห็ด เลี้ยงปลา เพื่อเป็นรายได้โดยนำมาขายระดมทุนเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์มาทดแทนของเดิมที่ชำรุด 3) ส่งเสริมสร้าง จิตสำนึกให้แม่ครัว นักเรียน และครู ช่วยกันการรักษาของส่วนรวมช่วยกันดูแลความสะอาด และร่วมกัน ปฏิบัติกิจกรรม 5 เป็นประจำสม่ำเสมอ สอดคล้องกับแนวการปฏิบัติของ กองทุนเพื่อโครงการอาหาร กลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา (2559) ที่ระบุแนวทางการบริหารโครงการอาหารกลางวันว่าควรมีการ ระดมทุน สนับสนุน การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน เช่น เงินทุน วัสดุอุปกรณ์หรือวัตถุดิบ ในการดำเนินงานจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน มีการพัฒนาระบบสุขาภิบาลอาหารที่ดีและน้ำดื่ม สะอาดในโรงเรียน เช่น ห้องครัวถูกสุขลักษณะ ภาชนะ อุปกรณ์การประกอบอาหารสะอาด ถูกหลัก

อนามัย ปลอดภัย ที่นั่งรับประทานอาหารสะอาดและเพียงพอ ตลอดจนบริการน้ำดื่มสะอาดให้นักเรียนอย่างเพียงพอ

4.4 ด้านการบริหารบุคลากร มีแนวทางพัฒนา คือ 1) ผู้บริหารต้องสำรวจโรงเรียนของตนเองก่อนว่ามีความพร้อมหรือยังขาด ครูที่มีความรู้ทางอาหารและการครัวหรือไม่ และส่งเสริมให้ผู้รับผิดชอบโครงการได้รับการฝึกอบรม ศึกษาระเบียบ และปฏิบัติตามการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาให้ถูกต้องและเหมาะสม 2) แต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา โดยให้ผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโครงการ และนิเทศ กำกับ ติดตาม ผลการดำเนินงานก่อนและหลังเสร็จโครงการเพื่อช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น 3) ส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตอาสา สร้างความตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการอาหารกลางวัน สอดคล้องกับการศึกษาของ จินดาหรา พวงมาลา (2560) ที่กล่าวว่า ควรเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพด้านบุคลากรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ โดยใช้หลักการ PDCA ในการบริหารแต่ละด้าน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารโครงการอย่างต่อเนื่อง

4.5 ด้านการจัดหาอาหารกลางวัน มีแนวทางพัฒนา คือ 1) จัดเมนูใน Thai school launch ให้มีอาหารครบถ้วนตามหลักโภชนาการ ทั้งอาหารคาว หวาน และผลไม้ 2) จัดทำประชาสัมพันธ์ถึงชุมชนในการขอความร่วมมือจัดหาวัตถุดิบอาหารกลางวัน และจัดซื้อวัตถุดิบจากชุมชนที่มีต้นทุนต่ำมาสนับสนุนในการจัดหาอาหารกลางวันให้กับนักเรียน 3) จัดทำตามคู่มือหรือแนวทางให้กับผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันและดำเนินการตามคู่มือในการจัดหาอาหารและการบริการนักเรียนให้เหมาะสม สอดคล้องกับการศึกษาของ สุนันทา เคษะนันท์ และอัครพันธ์ รัตสุข (2561) รูปแบบการพัฒนาการจัดอาหารกลางวันว่าให้มีการปรับปรุงเรื่องรสชาติและลักษณะปรากฏของอาหารให้มีรสชาติอร่อยและน่ารับประทานมากขึ้น และจัดรายการอาหารให้หลากหลายและเอาใจผู้บริโภคมากขึ้น ทั้งนี้ต้องมีการควบคุมในเรื่องของคุณภาพของอาหาร และการจัดการโรงอาหารด้วย

4.6 ด้านการบริหารการนิเทศและการประเมินผล มีแนวทางพัฒนา คือ 1) ครูผู้รับผิดชอบจัดทำสรุปผลการดำเนินงานโครงการ ปัญหาและอุปสรรค เพื่อแจ้งถึงปัญหาให้ผู้บริหารรับทราบหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน และจัดทำโครงการตามวัตถุประสงค์ต่อไป 2) คณะครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันประชุมชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจในการจัดทำโครงการ และเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษา 3) แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามตรวจสอบและตรวจสอบเอกสารการดำเนินงานให้เกิดความโปร่งใส สอดคล้องกับการศึกษาของ ญัฐวรรณ ทรวงนอก (2558) ที่กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาด้านการนิเทศและติดตามผล ได้แก่ โรงเรียนควรนำผลการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานมาปรับปรุงแก้ไขและส่งเสริมให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพมากยิ่งขึ้นด้วย โครงการอาหารกลางวัน, การบริหารงานโครงการ, โรงเรียนสังกัดเทศบาล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 เพื่อจะได้ข้อมูลที่ละเอียดมากขึ้น
2. ควรมีการศึกษาความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน ที่มีต่อการบริหารโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1
3. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานด้านบริหารจัดการโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน ที่ส่งต่อการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1

เอกสารอ้างอิง

- กองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา. (2559). **คู่มือการดำเนินงานกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ สกสค.
- จินดาหระ พวงมาลา. (2560). **แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนบ้านบางแก้ว**. An Online Journal of Education, 12(4), 824-837.
- ชนก แสตนิตย์. (2558). **การบริหารงานโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3**. Graduate School Journal Chiang Rai Rajabhat University, 8(18), 1-10.
- ณัฐธิดา ใสทอง. (2559). **ปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2**. การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติครั้งที่ 3. วันที่ 17 มิถุนายน 2559 ณ วิทยาลัยนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา.
- ณัฐวรรณ ตรวงนอก. (2558). **การศึกษาการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา**. วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า, 2(1), 17-24.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2549). **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS (พิมพ์ครั้งที่ 7)**. กรุงเทพมหานคร.
- ภควิดี น่วมพิทักษ์ และรัฐชาติ ทศนัย. (2565). **การพัฒนาการจัดการอาหารกลางวันของโรงเรียนให้เกิด ประสิทธิภาพการนิเทศโรงเรียนอนุบาลลาดสวายจังหวัดปทุมธานี**. Journal of Humanities and Social Sciences Valaya Alongkorn, 17(1), 29-38.

- ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมมงคล. (2558). แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาสถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 4(1), 143-160.
- สุพิศรา สิมมาลา. (2562). การบริหารงานโครงการอาหารกลางวันนักเรียนตามหลักธรรมาภิบาลกรณีศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตดุสิต. สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2564, จาก <http://www3.ru.ac.th/mpa-abstract/index.php/abstractData/viewIndex/230>
- สุนันทา คเชชนะนันท์ และอัครพันธ์ รัตสุข. (2561). แนวทางในการปรับปรุงรูปแบบการจัดอาหารในโรงเรียน มัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในเขตจังหวัดนนทบุรี. Panyapiwat Journal, 11(2), 177-192.
- เสริมสวย ยาหอม. (2562). การรายงานผลการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันโรงเรียนบ้านโขมงหัก. กำแพงเพชร: โรงเรียนบ้านโขมงหัก.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต1. (2563). นโยบายและจุดเน้น. สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2564, จาก <http://www.kpt1.thailocallink.com/content/cate/3>.
- อรุณ สุห์ญานาง. (2563). รายงานผลการดำเนินโครงการอาหารกลางวันปีงบประมาณ 2563 โรงเรียนบ้านป่าถั่ว. กำแพงเพชร: โรงเรียนบ้านป่าถั่ว.

Means of Performing the Speech Acts of Complaining in Vietnamese

Duong Quynh Nga

Received : June 19, 2023

Revised : July 10, 2023

Accepted : July 26, 2023

ABSTRACT

This study investigates the use of complaining language in literary works by Anh N.N. The author examines the forms of using complaining speech acts based on the theory of pragmatics. Based on data collection, there are 408 utterances containing complaining speech acts expressed by means such as modal particles at the end of sentences, colloquial words, and a number of rhetorical devices. Complaining speech acts are most commonly expressed through the use of modal particles at the end of sentences, followed by colloquial words, and finally through the use of rhetorical devices.

Keywords: speech act, complaining speech act, Vietnamese

INTRODUCTION

Speech act is a special type of action in which language is used to influence the recipient in speech. It is an indispensable social activity in daily communication and is associated with human speech activities. The founder of the theory of speech acts was the English philosopher J.L. Austin, with his research work "How to Do Things with Words".

Based on the theory of speech act by J.L. Austin, more and more researchers around the world are becoming interested in and researching speech act. In Vietnam, there are many in-depth research works in the field of pragmatics, such as those by Chau, D.H., Dan, N.D., Giap, N.T., and Hao, C.X...

Speech act in Vietnamese has been developed by researchers such as Dan,

N. D. (1998), Lien, D. T. K. (1999), Chau, D. H. (2003), and Giap, N. T. (2005). In Vietnamese, research on complaining speech acts has been studied from many different aspects. For example, An, V. M. (2003) analyzed the structure and function of modal factors in complaints, Duc, L. T. M. (2001) studied complaining behavior in Vietnamese, and Hong, D. T. M. (2001) surveyed and studied reproachful behavior in Quang Binh folk songs...

From the treatise on domestic and foreign studies, in the article, we define complaining linguistic behavior as follows: Complaining behavior is a linguistic act that speakers use to express their sorrow, sadness, dissatisfaction, or discontent with the impact of a certain thing or event that was, is, or is about to happen.

Complaining is a behavior that can potentially threaten the face of the other party. However, in everyday life, this behavior is quite common among different communication objects in diverse environments. In this research, we focus on the means used to express complaints in Vietnamese language, based on the materials of Vietnamese literary works, such as "Mắt biếc" (Blue Eyes), "Ngồi khóc trên cây" (Sitting in the Tree, Crying), and "Những cô em gái" (Little Sisters). We believe that studying this content is important not only in the field of pragmatics in general, but also useful for the study and teaching of Vietnamese in particular.

RESEARCH OBJECTIVE

To analyze the methods of performing speech acts of complaining in the literary works of Nguyen Nhat Anh.

SCOPE OF STUDY

In this research, the author collected information from three works of Nguyen Nhat Anh: "Blue Eyes", "Sitting in the Tree, Crying", and "The Little Sisters".

ASSUMPTION OF RESEARCH RESULTS

The methods of performing speech acts of complaining in Vietnamese, as they appear in the literary works of Nguyen Nhat Anh, include the use of the final modal particle at the end of sentences, colloquialisms, and rhetorical devices.

RESEARCH METHODS

1. Collecting information. Data on complaining behavior was collected from three Vietnamese literary works by the author Anh, N.N.:

- 1) Mắt biếc (Blue Eyes) (2019)
- 2) Ngồi khóc trên cây (Sitting in the Tree, crying) (2013)
- 3) Những cô em gái (Little girls) (2011)

2. Content Analysis

THE SPEECH ACTS OF COMPLAINING

Speech acts

In Vietnam, there are many in-depth researches works in the field of pragmatics such as Chau, D. H., Dan, N. D., Giap, N. T. ...

Dan, N. D. (1998) argues that when making an utterance in a specific communication situation, the speaker performs certain speech acts, and the listener perceives them through their utterance and structure. This phenomenon occurs because speech acts are of a social nature and are constrained by society (p. 3). Additionally, Lien, D. T. K. (1999) refers to speech acts as actions in language and states that "when describing, telling, commenting, advising... we are acting - acting in language. The term speech act can be used to refer to the partial acts of human language" (p. 14). Therefore, it can be said that speech acts are an indispensable activity in daily communication and are associated with human speech activities. They are a special type of action that uses language to influence the listener or partner to convey a message. Furthermore, speech acts are also social in nature because they affect the relationship between speakers and listeners.

Complaint Speech Act

According to the Vietnamese dictionary, complaining is the act of using words to express sadness or dissatisfaction in order to hope for sympathy and agreement.

Chau, D. H. (2003) stated that even behaviors that do not require a response, such as exclamation or testing, still need to be answered (p. 5). For example, when the speaker complains, if they only receive indifference and not the sharing of the listener, they may feel embarrassed or ashamed. Although complaining is a spontaneous

expression of feelings that are occurring and seem to be for the self rather than the interlocutor, the speaker still expects the listener to share that feeling with them. Besides, if the listener has no words of comfort after listening to the speaker complain, they will also feel guilty, as if something is not right.

Although the need to express human emotions and feelings is great and often occurs at all times, complaining is a behavior that is not always utilized. However, at a spontaneous level that cannot be undone, this behavior is used to express feelings and emotions of an immediate nature.

MEANS FOR PERFORMING THE SPEECH ACTS OF COMPLAINING IN VIETNAMESE

To classify and identify utterances that belong to complaining speech acts, researchers rely on the criteria that Searle provided, specifically:

- Propositional content condition: This condition indicates the nature of the content of the behavior. When complaining, the speaker (Sp1) must express their frustrations and dissatisfaction with something. Even though this emotional state is not a proposition, it still serves a propositional function.
- Preparatory condition: It is presupposed that in addition to knowing how to use complaining language, Sp1 is under strong stimulus.
- Sincerity condition: Sp1 is genuinely sad, but may or may not intend to express how they feel about what happened or is happening.
- Essential condition: Sp1 can express their feelings and emotions of sadness and depression.

After synthesizing utterances containing complaining speech acts, the researcher selects and classifies the means of expressing complaining behavior. Accordingly, the researcher has compiled a total of 408 utterances containing complaining behavior. Of these, 72 means are used to express complaining behavior, including modal particles at the end of sentences, colloquialisms, and rhetorical devices. The results of the means of complaining can be summarized in the chart below:

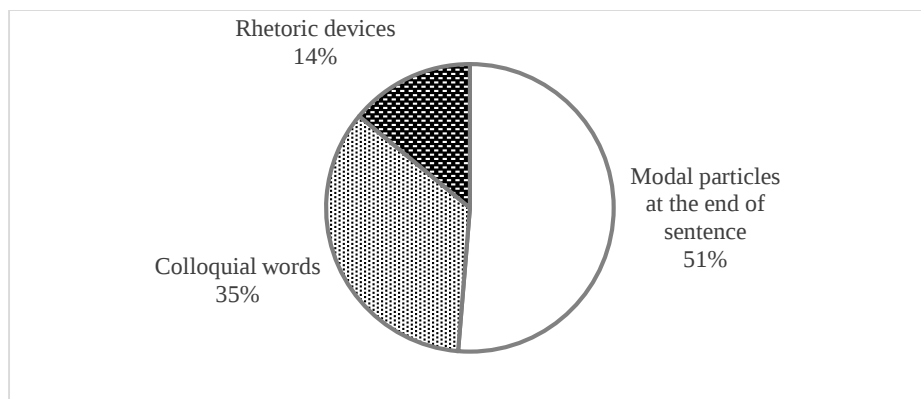

Chart 1. Means of expressing complaints in Vietnamese

Looking at the statistics, we find that out of 72 instances, the modal particle at the end of the sentence is the most commonly used means to express complaining behavior (37 times, accounting for 51%). This is followed by colloquial words (25 times, accounting for 35%) and rhetoric (10 times, accounting for 14%).

Means of performing the speech act of complaining

Use of modal particles at the end of sentences

In Vietnamese, the use of modal particles at the end of a sentence increases the level of the content of the preceding clause. The modal particles at the end of sentences such as "lắm" (very), "quá" (too), "đâu" (where) are very diverse in Vietnamese, not only expressing the speaker's meaning but also having an impact on the listener's emotions due to their vividness and expressiveness.

- EX1: Grandma: Cháu hư **lắm**! Lần sau không được như vậy nữa! Ai lại đi dòm con gái đang tắm!
(You're **very** naughty! Next time it won't be like that! Who would look at a girl taking a bath!)
- Ngan: Dòm thì sao hả bà? Cháu dòm hoài!
(What's wrong, ma'am? I'm always watching!)

[Blue Eyes, Anh, N.N., p. 39]

The situation in example 1 is about childhood. Grandma is scolding Ngan for peeking at Ha Lan while she was bathing. The modal particle "very" used in the

above statement helped to increase the degree of her scolding directed at Ngan, thereby expressing the speaker's clear and unequivocal attitude towards the incident.

EX2: Dong: Chú là người lớn mà sao lại ăn nói hồ đồ **thế!**

(You are an adult, why are you talking **so** vaguely!)

Uncle Ngai: Mày nói ai ăn nói hồ đồ?

(Who are you talking about?)

[Sitting on the tree crying, Anh, N.N., p.158]

In example 2, Dong expresses his complaint to Uncle Ngai about the scene where Uncle Ngai scolds Rua using heavy sarcasm. Dong uses the modal word "so" at the end of a sentence to convey his complaint. Thus, the use of modal particles in this utterance not only helps the speaker convey the complaint, but also expresses sarcasm and ridicule about the listener's behavior.

Use of colloquial words

Considered as a "non-standard" linguistic unit, colloquial words in Vietnamese appear frequently in daily communication, and there are almost no specific principles governing their use. These words are pragmatically and semantically diverse, highly expressive, and carry many different levels of meaning, from sarcasm and contempt to rudeness and profanity. Therefore, they are considered rhetorical devices that help speakers express different nuances, especially when using them to perform complaining speech acts. Examples of such words include "đồ điên" (crazy), "xạo" (liar), "nói láo" (liar), and "bá láp" (nonsensical)...

EX3: Hai San: **Sự thật cái con khỉ.** Mày bịa chuyện tao đập mày nghe Ngai!

(Oh hell! You made up the story and I beat you, Ngai!)

Ngai: Ông đập tôi đi! Mấy ông biết thừa là tôi không bịa mà!

You hit me! You guys know that I'm not making up!

[Sitting on the tree crying, Anh, N.N., p.159]

In example 3, Mr. Hai San used the colloquial word above to express his anger when Ngai told the truth about Rua's father's passing in front of her. He used the word to complain to the listener and also to refute and negate the content of Ngai's previous utterance.

EX4: Dung: Tao có làm khổ Hà Lan hồi nào đâu!

(I never hurt Ha Lan!)

Ngan: **Nói láo!** Anh đang gây ra đau khổ cho Hà Lan!

(**Liar!** You are causing suffering to Ha Lan!)

[Blue Eyes. Anh, N.N., p.173]

The context of the situation in example 4 is a conversation between Dung and Ngan, where they are both referring to the third character, Ha Lan. When Dung denied ever hurting Ha Lan, Ngan expressed disapproval and dissatisfaction with Dung's statement by calling him a "liar!" Although both words convey the same meaning of complaint, in this situation, Ngan's family position is lower than Dung's. Therefore, colloquial words were used as a means of expressing Ngan's displeasure, and they were also considered in terms of politeness compared to the character Hai San in example 4.

Along with the richness, diversity, and particularly complex nature of colloquial words, the act of complaining is expressed in many different forms with diverse levels of expression. Therefore, it also reflects the cultural elements of each region in particular and the culture of Vietnamese people in general in a skillful and interesting way.

Use of rhetorical devices

Complaining is a direct threat to the other party's face. Therefore, when making a complaint, the speaker often uses other speech acts to indirectly perform the complaining speech act. According to Chau, D. H. (2003), acts in indirect speech are rules-based creations that fall under the realm of rhetorical devices (tropes) by "illocutionary act" (p. 153). Therefore, the author has compiled a list of rhetorical devices that are often used in complaining utterances:

(1) Means of Exaggeration

In addition, in Vietnamese, there is another means that can be used to perform the speech act of complaining, which is exaggeration (also known as overstatement). With this medium, the things and events mentioned in the utterance will be exaggerated by the speaker in terms of extent and scope. Therefore, this is considered one of the most impressive tactics when writing and speaking, as it can grab the attention of the listener. Especially in utterances containing complaints,

exaggerated speech will help increase the level of complaint and the speaker's dissatisfaction with the mentioned thing. Hyperbole to express complaints often appears in everyday communication, especially in close relationships.

EX5: Ms. Thinh: Ba Ngan đánh Ngan có đau không?

(Did Ngan's dad hit Ngan painfully?)

Ngan: Đau gần chết

(The pain was so bad that I feel that I am too close to death)

[Blue Eyes. Anh, N.N., p.15]

In example 5, in order to convey the attitude of sulking and blaming her father for beating her, the character Ngan used exaggerated means as shown in the above statement. The purpose of using this expression was to amplify the pain of being beaten by her father, expressing her angry but also sulky mood when asked by Ms. Thinh. This not only helps the listener realize the complaining implication in Ngan's sentence but also leaves a strong impression on the listener.

(2) Means of Comparison/Simile

Moreover, the comparative method is also utilized when expressing complaints in Vietnamese. This is a rhetorical device used to contrast and compare an object or phenomenon with other objects or phenomena with similar characteristics or properties to increase the suggestiveness and sensuality of expression. Within the scope of the survey, the most commonly used form is the "like" comparison.

EX6: Ha Lan's mother: Nó chẳng giống ông ấy! Nó rời làng như cây bật rễ, biết bám vào đâu! Rồi nó sẽ khổ suốt đời! (It doesn't look like him! She leaves the village like a tree uprooted, knowing where to cling! Then she will suffer for life!)

[Blue Eyes. Anh, N.N., p.202]

The context of the above example is that after learning that Ha Lan had become pregnant and dropped out of school at the age of seventeen, her mother was very sad and confided in Ngan upon his return to the village. As a means of comparison or simile, she expressed her complaint about her daughter leaving their village to go to a lavish city, likening it to a tree being uprooted and not knowing where to take root. This comparison or simile helps listeners easily visualize the

incident mentioned in a specific and vivid way, while also capturing the mother's complaint and displeasure towards Ha Lan.

(3) Use of Idioms and Proverbs

On the other hand, with a rich treasure trove of idioms and proverbs, there is no reason for Vietnamese people not to apply them in everyday communication to express the intended meaning. Among them are proverbs and idioms used to express complaints, which often have negative connotations and are used to express the speaker's dissatisfaction and disagreement with the thing mentioned.

EX7: Dong Anh: Tao chịu thôi! (I can't stand it!)

Minh Khoi: **Yếu mà ra gió!**

(If you are not in good health, don't get out of the house!)

[Little sisters. Anh, N.N., p.81]

The above statement was made by the character Minh Khoi in a situation where the whole group of friends in the class were challenging each other to drink alcohol to see who could handle the most. However, when Minh Khoi just touched the glass with his lips, Dong Anh quickly put the glass down and refused to participate in the challenge. Realizing Dong Anh's cautious attitude and wanting to give up, Minh Khoi used the expression "Yếu mà ra gió!" (If you're not feeling well, don't leave the house!) to disparage those who don't know their limits but still try to do things beyond their abilities. With just this idiom, the speaker was able to achieve the desired effect in their words, expressing both irony and complaint about the listener's behavior.

EX8: Thuc: Ê ê, người lớn không được ăn hiếp con nít à nha!

(Hey, adults can't bully children!)

Uncle Ngai: Nó là con nít nhưng là con nít hoang! Hừm, hèn gì người ta nói **"con không cha như nhà không nóc"**.

(It's a child, but it's a illegitimate child! Hmm, no wonder people say **"a child without a father is like a house without a roof"**).

[Sitting on the tree crying. Anh, N.N., p.158]

The above situation occurred when Thuc witnessed Uncle Ngai scolding Rua for breaking his series of hunting traps. Angered by his friend's scolding, Thuc made

a somewhat sarcastic comment to Uncle Ngai. In response, Uncle Ngai expressed his anger and complained about Rua's character using the proverb "a child without a father is like a house without a roof". In the above comment, the idiom is not only used to show the meaning of complaint but also to be sarcastic about the situation of Rua's orphaned parents at a young age, which implies that because there is no one to teach the girl, she behaves erratically. Utterances using idioms and proverbs like the one above help speakers express the content they want to convey without having to say it directly, which is a typical cultural feature of Vietnamese communication.

(4) Means of Metonymy

Metonymy is a rhetorical device used to name things or phenomena by the name of other things or phenomena that are similar or closely related to them. This technique is used to create evocative and effective expressions. It is an artistic measure that helps readers and listeners easily associate the things and phenomena that the speaker wants to mention. It allows the writer or speaker to express their intentions skillfully and profoundly. Metonymy is also a useful means of indirectly expressing complaints. It helps the speaker convey their attitude of dissatisfaction with the listener's expression.

EX9: Quyen: Thế nào hử Khoa? Có phải Khoa định làm **thầy bói**

mù sờ voi không?

(How's it going? Is Khoa going to be a **blind fortune teller who touches elephants**?)

Khoa: Ừ, đúng là không phải nét chữ của Quyen thật.

(Yeah, it's not really Quyen's handwriting)

[Little sisters. Anh, N.N., p.153]

The context of the situation is that Khoa saw his poem in Quyen's notebook and thought that Quyen had copied it from someone else. However, Quyen insisted that the handwriting was not hers and that someone else had written the poem for her. After arguing for a while and showing Khoa the handwriting in his notebook again, Quyen expressed her intention to blame her friend for not believing her and insisting that his judgment was correct. Quyen used the image of "the blind fortuneteller touching the elephant" from the Vietnamese folk tale "The Fortune-Teller Sees the

Elephant" to convey the meaning of blame and irony to Khoa. The folk tale is a satirical allegory that criticizes those who uphold personal opinions and affirm absolute truth based on little knowledge and experience. Through this metonymy, Quyen's utterance helped the listeners become aware of the implication of reproach and the sarcastic and critical attitude.

CONCLUSION

Based on the survey data, this article has divided the research materials into three main groups: modal particles at the end of the sentence, colloquial words, and other devices. Modal particles, such as *lắm* (very), *quá* (too), *chứ* (so), and *thế* (so), when placed at the end of a sentence in Vietnamese, form an exclamation expressing the thoughts, feelings, and attitudes of the speaker. Thus, when used to express complaining behavior, these modal particles help increase the level of the preceding clause's content and easily express the meaning of complaint, displeasure, and disagreement with the other party.

In addition, the colloquial words used to express complaints in Vietnamese are rich and diverse in expressive nuances. For example, "*đồ điên*" (crazy), "*xạo*" (liar), "*nói láo*" (liar), "*bá láp*" (nonsensical)... Especially depending on the distance, age difference, or role, the speaker will choose colloquial words with an appropriate negative level for the conversation, but still ensure that the effect of their own words is achieved.

Finally, there is a group of rhetorical devices, including exaggeration (overstatement), comparison, idioms, proverbs, and metonymy. Exaggeration is a device that helps the speaker emphasize the extent of the content they want to mention in order to give an impression of anger or dissatisfaction when used to express complaining behavior. Comparison or metonymy helps speakers easily visualize the mentioned thing or phenomenon. These devices are not only helpful in increasing evocative and effective expression, but are also very useful for conveying the intention of complaining and the displeasure and disapproval of the speaker when making a complaint. On the other hand, idioms and proverbs are also often used in everyday speech to express complaints. These measures not only help the utterance become

vivid and easy to imagine, but also possess a unique beauty that reflects the skillful and typical communication culture of the Vietnamese people.

REFERENCE

Vietnamese:

- An, V. M. (2003). **Cấu trúc và sự hành chức của các yếu tố tình thái trong lời than phiền**. Tạp chí Khoa học và Công nghệ - Đại học Đà Nẵng. pp. 48-53.
- Anh, N.N. (2011). **Những cô em gái**. Hồ Chí Minh: Nhà xuất bản trẻ.
- Anh, N.N. (2013). **Ngồi khóc trên cây**. Hồ Chí Minh: Nhà xuất bản trẻ.
- Anh, N.N. (2019). **Mất biếc**. Hồ Chí Minh: Nhà xuất bản trẻ.
- Châu, Đ. H. (2003). **Đại cương Ngôn ngữ học tập 2**. Hà Nội: Đại học sư phạm.
- Dân, N. Đ. (1998). **Ngữ dụng học Tập 1**. Hà Nội: Nxb. Giáo dục.
- Đức, L. T. M. (2001). **Hành vi than phiền trong tiếng Việt**. Luận văn Thạc sĩ, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân Văn, TP.HCM.
- Giáp, N. T. (2008). **Giáo trình Ngôn ngữ học**. Hà Nội: Nxb. Đại học Quốc gia Hà Nội.
- Liên, Đ. T. K. (1999). **Ngữ nghĩa lời hội thoại**. Hà Nội: Nxb. Giáo dục.
- Hồng, Đ. T. M. (2001). **Hành vi trách móc trong ca dao Quảng Bình**. Ngữ học trẻ 2001. Diễn đàn học tập và nghiên cứu, Hội Ngôn ngữ học Việt Nam. pp. 398-404.

English:

- Searle J. R. (1969). **Speech Acts**. Cambridge: Cambridge University Press, Cambridge.
- Yule G. (1996). **Pragmatics**. Oxford: Oxford University Press.

ศรัทธา 4 กับการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครู : นิยามองค์ประกอบ และการประยุกต์ใช้

The Four Beliefs and The Development of Teacher Spirit: Meaning, Components and Application

พระพุทระกูล พุทธรักข์โต (หลินภู)¹

Pra Futrakool Buddharakkhito (Linphu)

มนตรี หลินภู²

Montree Linphoo

Received : July 4, 2023

Revised : August 22, 2023

Accepted : September 18, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ นิยาม องค์ประกอบ จิตวิญญาณความเป็นครู และหลักศรัทธา 4 ในพระพุทธศาสนา รวมถึงการประยุกต์ใช้เพื่อบ่มเพาะความรัก ความศรัทธา ในวิชาชีพครู ซึ่งถือเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครู หากครูมีความรักและเชื่อมั่นในอาชีพครูแล้วจะทำให้เป็นบุคคลที่ทุ่มเท เสียสละ มุ่งมั่นเพื่อพัฒนาตนเอง วิชาชีพรวมถึงพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ รู้จักใช้ชีวิตให้เป็นแบบอย่างกับคนอื่น ประพฤติตนสมกับสังคม ยกย่องให้เกียรติ การเข้าถึงจิตวิญญาณความเป็นครูจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องอาศัยความรักความศรัทธา การประยุกต์หลักศรัทธา 4 ประการ ในทางพระพุทธศาสนา มาใช้บ่มเพาะเพื่อให้นักศึกษาครู ครูฝึกหัด หรือครูประจำการได้ใช้เป็นแนวทางในพัฒนาตนเอง จะช่วยให้จิตวิญญาณของครูสูงส่ง ประกอบด้วย 1) เชื่อมั่นว่าทุกการกระทำ (กัมมสัทธา) โดยเจตนาจะทำให้เกิดผลตามมา ครูจึงต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มกำลังความสามารถ เพราะทุกการกระทำจะไม่ไร้ผล 2) เชื่อมั่นในผลของการกระทำ (วิปากสัทธา) ทุกผลลัพธ์ย่อมเกิดจากสาเหตุ ใช้ความบังเอิญไม่ ครูจึงต้องเชื่อมั่นว่าหากทำด้วย

¹ อาจารย์ ดร., สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์
Lecturer Dr., Teaching Social Studies Program, Faculty of Education, Kalasin Buddhist College

² อาจารย์ ดร., สาขาจิตวิทยาและการแนะแนว, หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์,
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Lecturer Dr., Psychology and Guidance Program and Graduate Diploma Program in Teaching
Profession, Faculty of Education, Kamphaeng Phet Rajabhat University

ความมุ่งมั่นยอมนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการได้ 3) เชื่อมั่นว่าแต่ละคนมีการกระทำเป็นของตนเอง (กัมมัสสทาสัทธา) ตัวเราทำอะไรไว้ ย่อมได้รับผลนั้น ไม่มีใครรับผลกระทบแทนได้ ครูจึงต้องเชื่อในการกระทำของตัวเอง มุ่งพัฒนาตนเองเชิงบวกทั้งทักษะ พฤติกรรม การคิด และเจตคติ และ 4) เชื่อมั่นว่า หากตั้งใจทำ สักวันหนึ่งต้องบรรลุเป้าหมาย (ตถาโพธิสัทธา) กล่าวคือ เข้าถึงความเป็นครูที่ประกอบด้วย ความรัก ความเมตตาและความยุติธรรม

คำสำคัญ : จิตวิญญาณความเป็นครู ศรัทธา 4 การประยุกต์ใช้

ABSTRACT

This academic article aims to study the definition, elements of spirituality as a teacher and the 4 principles of faith in Buddhism, including their application to cultivating love. Belief in the teaching profession, which is considered an important goal in developing the spirit of a teacher. If teachers have love and confidence in the teaching profession, it will make them a person who is dedicated, sacrificing, and determined to develop themselves, profession including developing students in both academic and life subjects, knowing how to use the way of life to be an example to others behaving in a manner worthy of society's praise and honor. To achieve the spirit of being a teacher, it is important to rely on love and faith. Application of the 4 principles of faith in Buddhism to be cultivated for student teachers, trainee teachers or regular teachers in order to use it as a guideline for self-development which help the teacher's spirit to be elevated, consisting of 1) believing that every action (kammassaddha) with intention will bring consequences, teachers must therefore intend to perform their duties to the utmost of their abilities because every action will not be in vain. 2) Believing in the results of actions (Vipakasaddha), every result arises from a cause, not coincidence, teachers must therefore believe that if done with determination, it will lead to the desired results. 3) Believing that each person has their own actions (Kammakata Saddha), what has the teacher done to himself? he will receive that result and no one can receive the karma instead, teachers must therefore believe in their own actions, focus on positive self-development in skills, behavior, thinking, and attitude, and 4) believing that if you intend to do it, Someday the goal

must be achieved (Tathā Bodhisattva) that is to reach the level of being a teacher that consists of love, kindness, and justice.

Keywords: Teacher Spirit, Four Beliefs, Application

บทนำ

ยุคสมัยที่เจริญด้วยวัตถุภายใต้การขับเคลื่อนด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของบุคคลผู้ทำหน้าที่ครู ครูจำนวนไม่น้อยที่เข้าสู่อาชีพนี้เพียงต้องการความมั่นคงในหน้าที่การงานและเงินเดือนประจำเท่านั้น ผลที่ตามมาคือครูขาดจิตวิญญาณความเป็นครูซึ่งนำไปสู่วิกฤตการณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏเป็นข่าว เช่น ครูตีนักเรียน ครูข่มขืนนักเรียน คุณครูนักเรียนอย่างไม่มีเหตุผล เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นจากครูก่ออาชีพเป็นครูเท่านั้นจนละเลยความเป็นครูก่ออาชีพ ดังนั้นครูก่ออาชีพจะต้องประพฤติปฏิบัติตนให้สมกับคนเป็นครูที่เปี่ยมด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู ดังพระราชดำรัสที่ว่า

“...ครูที่แท้นั้นต้องเป็นผู้กระทำแต่ความดี คือ ต้องหมั่นขยันและอดุสาหะพากเพียร ต้องเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ ต้องหนักแน่น อดกลั้นและอดทน ต้องรักษาวินัย สำนวณระวางความประพฤติของตนให้อยู่ในระเบียบแบบแผนอันดีงาม ต้องปลื้มตัว ปลื้มใจออกจากความสบายและความสนุกรื่นเริงที่ไม่ควรแก่เกียรติภูมิ ต้องตั้งใจให้มั่นคงและแน่วแน่ ต้องซื่อสัตย์รักษาความจริงใจ ต้องเมตตาหวังดี ต้องวางใจเป็นกลาง ไม่ปล่อยใจไปตามอำนาจอคติ ต้องอบรมปัญญาให้เพิ่มพูนสมบูรณ์ขึ้นทั้งในด้านวิชาการและความรู้ในเหตุผล...” (พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชที่พระราชทานแก่ครูอาวุโสประจำปี 2522 เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2523 ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต, อ้างอิงจาก กิตติชัย สุธาสิโนบล, 2564, หน้า 5)

พระราชดำรัสดังกล่าวทรงแสดงให้เห็นว่า ครูที่แท้นั้นจะต้องมีคุณลักษณะที่แตกต่างไปจากครูทั่วไป เนื่องจากอาชีพครูเป็นอาชีพที่จะต้องเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ของผู้เรียน ซึ่งจะต้องมีความมุ่งมั่นอดุสาหะเพื่อพัฒนาตนเองทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ รู้จักครองตนอยู่ในแบบแผนอันดีงาม มีความอดทนอดกลั้นต่อสิ่งที่ไม่พึงพอใจทั้งหลาย ไม่เห็นแก่ความสละสลวยหรือความสนุกสนานรื่นเริงในรูปแบบต่างๆ เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตาม ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดีงาม สำนวณระวางความประพฤติทั้งหลายให้อยู่ในทำนองคลองธรรมและระเบียบวินัย นอกจากนี้ จิตยังต้องประกอบด้วยเมตตา ปราณนาดีต่อผู้เรียน วางใจเป็นกลาง ปราศจากความลำเอียง มีใจซื่อสัตย์และหนักแน่นมั่นคง พระมหาตม ชันดีธัมโม (คำหน่อ) และ พระสมุห์พุฒิพงษ์ พุทธิวิงโส (กล้าหวี) (2564, หน้า 13) กล่าวว่า นอกจากครูจะต้องอบรมวิชาความรู้ต่างๆ แล้วครูยังต้องคอยดูแลเอาใจใส่ต่อสุขทุกข์ของศิษย์ ความเจริญก้าวหน้าของศิษย์และครูต้องปกป้องศิษย์

ไม่ให้กระทำความชั่วต่างๆ เพื่อช่วยให้สามารถดำรงตนเป็นคนดี มีอาชีพเป็นหลักฐานและเป็นประโยชน์แก่สังคมเพื่อความสำเร็จ ความก้าวหน้า ความสุขความเจริญของผู้อื่นตลอดชีวิต เป็นผู้สร้างผู้กำหนดอนาคตของเยาวชน สังคม ประเทศชาติ คุณลักษณะเหล่านี้ถือว่าเป็นคุณสมบัติของครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู

ครูที่มีจิตวิญญาณจึงต้องเป็นมากกว่าการมีอาชีพเป็นครู กล่าวคือ ไม่ใช่เพียงแค่ทำหน้าที่ครูไปวันๆ เพื่อรับเงินเดือนหรือยศตำแหน่ง แต่จะต้องเป็นครูมืออาชีพที่พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ก้าวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ มีจิตวิทยาในการสอน มีเทคนิคที่หลากหลายและรู้จักปรับประยุกต์ศาสตร์ต่างๆ เข้ามาใช้จัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างระหว่างบุคคล รูปแบบการเรียนรู้ (Learning Style) อีกทั้ง จะต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ (Student Center) ลดตัวตนหรือความเห็นแก่ตัวด้านความสะดักสบาย ชีวิตที่หรูหรา ครูต้องรู้จักใช้ชีวิตบนความพอเพียงไม่ฟุ้งเฟ้อ เหม่อไหมไปตามกระแสสังคม (Fashion) ใช้จ่ายอย่างประหยัด มัธยัสถ์ รู้คุณค่าของวัสดุสิ่งของและมีจิตอาสาทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

อาชีพครูเป็นอาชีพที่น่าถ้อยถนอม น่าเคารพบูชาเพราะเป็นอาชีพที่สร้างคนให้เป็นคน สร้างคนให้เป็นมนุษย์ สองมือครูคือมือของศิลปินผู้มีศิลปะในการเสกสรรปั้นแต่งให้ผู้เรียนมีความงดงามทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์พร้อมทั้งให้การฝึกฝนทักษะความสามารถต่างๆ ที่จำเป็นเพื่อนำไปใช้ประกอบอาชีพและดำรงชีวิต เป็นผู้ชี้ทางถูกให้ศิษย์เดิน บอกทางผิดให้ศิษย์เว้น ขณะเดียวกันก็คอยปลอบใจเมื่อศิษย์ท้อแท้ เป็นกำลังใจเมื่อศิษย์ท้อถอย เป็นเพื่อนเมื่อศิษย์รู้สึกโดดเดี่ยว คอยพยุงเมื่อศิษย์ชวเลข คอยอุ้มให้ลุกขึ้นสู้เมื่อศิษย์ล้มลง ปลุกให้ตื่นเมื่อศิษย์หลับไหล ครูจึงเป็นทุกสิ่งทุกอย่างของผู้เรียน เป็นได้ทั้งเพื่อนที่คอยรับฟังปัญหา เป็นพ่อแม่ที่คอยให้ความรัก ความเมตตา เป็นครูที่คอยให้คำปรึกษาหรือแม้แต่เป็นแพะรับบาป (ถูกประณามจากสังคม) เมื่อศิษย์ประพฤติต่ำทราม

ครูจึงต้องมีความรักความศรัทธาในวิชาชีพครูและมุ่งมั่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนทุกรูปแบบจนประสบความสำเร็จทั้งการเรียนและการประกอบอาชีพ ทำหน้าที่ครูด้วยการส่งศิษย์ให้ถึงฝั่งร่นแล้วรู้แล้วด้วยจิตสำนึกที่ว่า บทบาทที่ตนเองทำเป็นสิ่งประเสริฐมีคุณค่าเพราะเป็นอาชีพสร้างคน รู้จักอดทนต่อความยากลำบากและยังมุ่งมั่นไม่ท้อถอยเพื่อทำหน้าที่ “เรือจ้าง” บนเส้นทางสายนี้ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นคือการเข้าถึงจิตวิญญาณความเป็นครู

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ให้ความสำคัญตั้งแต่ระดับพฤติกรรมการใช้ชีวิตที่ให้กับบุคคลตั้งตนอยู่ในทำนองคลองธรรมจนถึงระดับจิตและระดับปัญญาที่ทำให้เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง มุ่งพัฒนาจิตใจให้มีคุณธรรม เช่น ความรัก ความเมตตา เป็นต้น อีกทั้ง พระพุทธเจ้าผู้ค้นพบสัจธรรมและยังเป็นบรมครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย พระองค์ยังทรงบัญญัติหลักธรรมคำสอนต่างๆ ที่เป็น

ประโยชน์ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในทุกบริบทของชีวิตตลอดจนบุคคลผู้ทำหน้าที่ครูด้วยว่าจะต้องประพฤติปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะเป็นครูที่สมบูรณ์ หากจะประสบความสำเร็จในอาชีพครู จิตจะต้องมีความรัก (ฉันทะ) หรือความเชื่อมั่น (ศรัทธา) ในอาชีพครูก่อนเป็นเบื้องต้นเพราะความรักความศรัทธาจะทำให้ครูมุ่งมั่นทุ่มเทและพากเพียรจนกว่าจะบรรลุเป้าหมาย กล่าวคือ การไม่ใช่เพียงแต่มีอาชีพครูแต่ยกเรดับครูให้เป็นมืออาชีพซึ่งสื่อถึงระดับจิตที่แสดงออกถึงการมีจิตวิญญาณความเป็นครู ดังนั้นครูจึงต้องมีความศรัทธาเชื่อมั่นว่า ทุกการกระทำ (กรรม) ไม่ว่าดีหรือชั่วซึ่งทำด้วยความตั้งใจล้วนไม่ไร้ผล เชื่อมั่นในผลกรรม กล่าวคือ เมื่อสร้างเหตุดี ผลดีจะเกิดตามมาไม่วันใดก็วันหนึ่ง เชื่อมั่นว่าแต่ละคนมีการกระทำเป็นของตนเอง เมื่อตัวเองทำสิ่งดี ๆ ย่อมได้รับผลดี เมื่อตั้งใจสอน ผลสัมฤทธิ์ย่อมเกิดขึ้น และเชื่อมั่นในเป้าหมายว่าจิตวิญญาณความเป็นครูสามารถเข้าถึงได้ด้วยศักยภาพของตัวเองหากหมั่นฝึกฝนพัฒนาและทำหน้าที่ด้วยความตั้งใจ วันหนึ่งจะต้องบรรลุเป้าหมายนั้นอย่างแน่นอน

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอานิยาม องค์ประกอบของจิตวิญญาณความเป็นครู และนำเสนอหลักศรัทธา 4 ในพระพุทธศาสนา รวมถึงแนวทางการประยุกต์ใช้ในการบ่มเพาะจิตวิญญาณความเป็นครูเพื่อให้ผู้ที่เดินเส้นทางสายนี้ไม่ว่าจะเป็นนักศึกษาครู ครูฝึกหัดหรือครูประจำการได้ใช้เป็นแนวทางในการยกระดับจิตวิญญาณของตัวเองให้สมกับบุคคลที่สังคมเคารพยกย่อง นอกจากนี้ ยังเป็นการกระตุ้นให้ครูได้รู้คุณค่าในอาชีพตัวเอง รู้จักสร้างความรักความศรัทธาให้เกิดขึ้นในอาชีพครูซึ่งเป็นการยกระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของตัวเองให้สูงขึ้น

นิยามจิตวิญญาณความเป็นครู

จิตวิญญาณความเป็นครูประกอบด้วย 3 คำ ได้แก่ “จิต” เป็นธรรมชาติดู จำ นึกคิด ประจักษ์ จินตนาการ “วิญญาณ” คือ การรู้แจ้งสิ่งที่มากระทบทางประสาทสัมผัสทั้ง 6 ว่าคืออะไร (รูปกระทบตา เสียงกระทบหู กลิ่นกระทบจมูก รสกระทบลิ้น สัมผัสกระทบกายและอารมณ์กระทบใจ) รวม 2 คำ เรียกว่า “จิตวิญญาณ” หมายถึง ความรู้สึกหรือความเชื่อที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับแก่นแท้ของการดำเนินชีวิตของมนุษย์โดยลดความเห็นแก่ตัวและเห็นแก่ผู้อื่นมากขึ้นจะนำไปสู่การเป็นที่ยอมรับ สุขและมีความสุขภาคภูมิใจในตนเอง (ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2561, หน้า 84) นอกจากนี้ นิวัตต์ น้อยมณี และ กัญญร เอี่ยมพญา (2560, หน้า 28) ยังกล่าวว่า เป็นความรู้สึกจากส่วนลึกของมนุษย์ที่เป็นตัวกำกับให้มนุษย์ดำเนินชีวิตไปในทิศทางที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมอันเกิดจากสติปัญญา ประสบการณ์ ความคิด ความเชื่อทั้งของตนเองและค่านิยมของสังคมรอบข้าง จิตวิญญาณนั้นเป็นโครงสร้างหนึ่งของมนุษย์ที่ผสมผสานมิติร่างกายและมิติจิตสังคมเข้าด้วยกัน เป็นสิ่งที่ให้ความหมายแก่ชีวิตและช่วยกำหนดแนวทางการปฏิบัติซึ่งมีผลต่อความสุขและความสำเร็จในชีวิตหรือวิชาชีพ (วัลนิกา ฉลากบาง, 2559, หน้า 124) ส่วน “ความเป็นครู” หมายถึง สภาวะหรือระดับของจิตที่มีความหนักแน่นมั่นคง เอื้ออารี

มีเมตตาและเป็นกัลยาณมิตรต่อผู้เรียน เมื่อรวมกันทั้ง 3 คำ “จิต+วิญญาณ+ความเป็นครู” จึงหมายถึง ความเชื่อ ความสำนึก การตระหนักรู้ในคุณค่าของอาชีพครู มีความรักและศรัทธาในหน้าที่ที่ตนปฏิบัติ เช่น การสอน การช่วยเหลือผู้เรียน เป็นต้น ทุ่มเทพและเพียรพยายามในการทำหน้าที่ครูอย่างสุดความสามารถเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย มีความภาคภูมิใจและดำรงไว้ซึ่งเกียรติยศศักดิ์ศรีแห่งอาชีพ ความเป็นครู (มนตรี หลินภู, 2566, หน้า 266) มีผู้ให้นิยามที่สอดคล้องกัน ดังนี้

กัญญกร เอี่ยมพญา และคณะ (2564, หน้า 401) กล่าวว่า เป็นความสำนึกที่ดีของครูที่มีต่อผู้เรียน ศรัทธาในอาชีพครู มุ่งมั่นพัฒนาตนเองและปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจและภาคภูมิใจเพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จทั้งด้านวิชาการและการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีความประพฤติและเป็นแบบอย่างให้กับผู้เรียนและบุคคลอื่น ๆ

รักจิต สุทธิพงษ์ (2563, หน้า 5) กล่าวว่า เป็นความเชื่อ ความรู้สึกและความสำนึกของ คนเป็นครูที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามกรอบจรรยาบรรณวิชาชีพและมาตรฐานซึ่งสามารถแสดงออกเป็น พฤติกรรมที่พึงประสงค์ อาทิ ตั้งใจอบรมพรีสอนให้บรรลุตามเป้าหมายการศึกษา เป็นแบบอย่างที่ดี เติบโตขึ้นเกียรติ ศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจในอาชีพครูเพื่อให้เป็นที่เคารพ ศรัทธาของผู้เรียนและสังคม

พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญญา และคณะ (2562, หน้า 34) กล่าวว่า บุคคลผู้มีความรัก ความศรัทธาในวิชาชีพครูความเป็นครู มีจิตใจมุ่งมั่น ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความภาคภูมิใจใน ความเป็นครู พัฒนาตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ ทนต่อเหตุการณ์ มีความเสียสละ มีคุณธรรมจริยธรรม พร้อมจะถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาเด็กและเยาวชนและประพฤติตนเป็น แบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์และสังคม

สรุปได้ว่า จิตวิญญาณความเป็นครูเป็นความเชื่อมั่น ศรัทธาและการสำนึกของตนเองของคน เป็นครูที่จะต้องมุ่งมั่นทุ่มเทพพัฒนาตนเองและอบรมพรีสอน กระตุ้นให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียนและคนอื่น ๆ ในสังคม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจและภาคภูมิใจเพื่อให้ ผู้เรียนมีความรู้คุณธรรม มีทักษะวิชาการและวิชาชีพ รักและศรัทธาในวิชาชีพ ดำรงเกียรติและ เติบโตขึ้นคุณค่า ศักดิ์ศรีแห่งอาชีพครูไว้สูงสุด

องค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครู

จิตวิญญาณความเป็นครูเป็นส่วนหนึ่งของเจตคติ (Attitude) ซึ่งเป็นคุณลักษณะด้านอุปนิสัย หรือบุคลิกภาพ หากครูมีนิสัยดังกล่าวจะสร้างความเจริญอกงามให้เกิดขึ้นกับตัวเองและสังคม กล่าวคือ มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งสมรรถนะ ทักษะ นิสัย แรงจูงใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่จะกระตุ้นให้ครูเกิดความมุ่งมั่นและ ศรัทธา เห็นคุณค่า เชื่อในความสามารถของตัวเองและผู้เรียน และพร้อมที่จะทุ่มเทพพลังร่างกายแรงใจใน การอบรมพรีสอน ฝึกฝนศิษย์อย่างเต็มกำลังความสามารถ ดังนั้น ครูผู้มีจิตวิญญาณจะมีความรักและ ศรัทธาต่อวิชาชีพ มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่ดีงาม เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตทั้งทาง

กาย วาจา ใจ ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และทุ่มเทในการสอนด้วยความภาคภูมิใจและเต็มใจ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีของลูกศิษย์และเพื่อนครูรวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถเป็นต้นแบบของสังคมและชี้แนะแนวทางเพื่อบอกกล่าวตักเตือน อบรมสั่งสอน เสริมสร้างความรู้และปลูกฝังนิสัยที่ดีงามถูกต้องให้แก่ศิษย์ (รุ่งลาวัลย์ จันทรีตนา, 2566, หน้า 134-135) จิตวิญญาณความเป็นครูจึงมีบทบาทสำคัญในระบบการศึกษาเพราะเป็นตัวกระตุ้นกระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียนและช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ เกิดความรู้สึกรัก (Sense of Love) และเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน (Being loved) อีกทั้งพัฒนารูปลักษณ์แห่งตน(Self-image) และบุคลิกภาพที่เหมาะสม (Madelo, 2015, p. 22)

องค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครูมี 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านจิตใจ ครูจะต้องเป็นต้นแบบที่ดีในความเป็นครู มีแรงจูงใจในการเข้าสู่อาชีพครู ตระหนักรู้และเข้าใจในความเป็นครู ศรัทธาและภาคภูมิใจในวิชาชีพครูและมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตที่ยากลำบาก 2) ด้านพฤติกรรมส่วนตัว ต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี รัก เมตตา เอื้ออาทรผู้อื่น อุดมคติ อุตสาหะและเสียสละ ซื่อสัตย์และปฏิบัติให้เป็นที่ยอมรับได้ มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่น มีเหตุผลและเที่ยงธรรม มีอารมณ์ขันและ 3) ด้านวิชาชีพ ครูจะต้องมีจุดมุ่งหมายในการทำงานเพื่อผู้เรียน กระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาชีพ เชื่อในศักยภาพของมนุษย์ รอบรู้ในเนื้อหาวิชา มุ่งมั่นและเชี่ยวชาญในการสอน กระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนกระหายใคร่เรียนรู้ เอาใจใส่และรับฟังผู้เรียนเป็นรายบุคคลอย่างเสมอภาค พัฒนาตนเองและวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง (ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2561, หน้า 94)

มลิวลัย สมศักดิ์ และ คณะ (2561, หน้า 51) ได้ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า มี 13 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านแก่นของจิตวิญญาณความเป็นครูประกอบด้วยความรักและศรัทธาในอาชีพครู มีเป้าหมายในการทำงานเพื่อนักเรียน เข้าใจคนอื่น ศรัทธาสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ เห็นคุณค่าของจิตใจมากกว่าวัตถุและรู้จักและเข้าใจตนเอง 2) ด้านพฤติกรรมการทำงานและการใช้ชีวิตประกอบด้วยการจัดกระบวนการเรียนรู้ เป็นแบบอย่างที่ดี ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ มีคุณธรรมจริยธรรมและก้าวหน้าและใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนและพัฒนาตนเอง 3) ด้านการคงอยู่ของจิตวิญญาณความเป็นครู ได้แก่ มีความสุขจากการทำหน้าที่ ขณะที่ ภาวดีดา มหาวงค์ และคณะ (2562, หน้า 202-203) ได้พัฒนาแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า จิตวิญญาณความเป็นครูมีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านที่เกิดขึ้นกับตนเอง ประกอบด้วยบุคลิกภาพความเป็นครู บทบาทหน้าที่ในด้านการสอนและการพัฒนาตนเองในวิชาชีพครู 2) ด้านที่เกิดกับผู้เรียน ประกอบด้วย การปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเมตตากรุณาและการปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเสมอภาคและ 3) ด้านที่เกิดกับวิชาชีพ ประกอบด้วยเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครูและศรัทธาในวิชาชีพครู

สามารถสังเคราะห์และจัดหมวดหมู่องค์ประกอบด้านจิตวิญญาณความเป็นครูข้างต้นใน 3 ระดับ แสดงตามตารางที่ 1 ดังนี้

องค์ประกอบจิตวิญญาณ ความเป็นครู	ปริยาภรณ์ ตั้ง คุณานันต์(2561)	มลิวัลย์ สมศักดิ์ และ คณะ(2561)	ภาวิดา มหาวงค์ และคณะ (2562)	ระดับ
เป็นแบบอย่างที่ดี	✓	✓	-	พฤติกรรม
มีคุณธรรมจริยธรรม	-	✓	-	
พัฒนาตนเองและวิชาชีพ	-	✓	✓	
ก้าวหน้าและรู้จักใช้เทคโนโลยี	-	✓	-	
จัดกระบวนการเรียนรู้	-	✓	✓	
เปิดใจรับฟังผู้เรียน	✓	-	-	
สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียน	✓	-	-	
อดทน เสียสละ	✓	-	-	
มีแรงจูงใจ กระตือรือร้น	✓	-	-	จิต
มีความสุขจากการปฏิบัติงาน	-	✓	-	
ตระหนักรู้ความเป็นครู	✓	-	-	
รัก ศรัทธาและมีเจตคติที่ดีต่อ วิชาชีพ	✓	✓	✓	
รักและเมตตาต่อผู้เรียน	✓	-	✓	
เชื่อมั่นในศักยภาพผู้เรียน	✓	-	-	
เห็นคุณค่าของจิตใจมากกว่า วัตถุสิ่งของ	-	✓	-	
มีเหตุผลและเที่ยงธรรม	✓	-	✓	การรู้คิด
รอบรู้เนื้อหาวิชา	✓	-	-	
เข้าใจตนเองและผู้อื่น	✓	✓	-	
มีเป้าหมายเพื่อผู้เรียน	-	✓	-	

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า องค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครูระดับพฤติกรรมประกอบด้วย การเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม พัฒนาตนเองและวิชาชีพอยู่เสมอ ก้าวหน้าและรู้จักใช้

เทคโนโลยี จัดกระบวนการเรียนรู้ เปิดใจรับฟังผู้เรียน สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนและมีความอดทนเสียสละระดับจิตประกอบด้วยมีแรงจูงใจ มุ่งมั่นกระตือรือร้น สุขจากการได้ปฏิบัติงาน ตระหนักรู้ความเป็นครู รักศรัทธาและมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ รักและเมตตาต่อผู้เรียน เชื่อมมั่นในศักยภาพผู้เรียน และระดับการรู้คิดประกอบด้วยเห็นคุณค่าของจิตใจมากกว่าวัตถุสิ่งของ มีเหตุผลและเที่ยงธรรม รอบรู้เนื้อหาวิชา เข้าใจตนเองและผู้อื่น มีเป้าหมายเพื่อผู้เรียน หากพิจารณาอีกพบว่า ด้านที่เห็นพ้องต้องกันขององค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครู คือ รัก ศรัทธาและมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู จึงกล่าวได้ว่าลักษณะดังกล่าวมีความสำคัญต่อการมีจิตวิญญาณความเป็นครู ดังนั้น เพื่อบ่มเพาะจิตวิญญาณความเป็นครูด้านความรักความศรัทธาและการมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู ผู้เขียนจึงขอเสนอหลักการเกี่ยวกับศรัทธา 4 ในทางพระพุทธศาสนาและการประยุกต์ใช้เพื่อให้บุคคลที่เดินเส้นทางสายนี้ได้รับรู้คุณค่า รู้จักสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นและมีความเชื่อมั่นในอาชีพครูที่สามารถนำตนสู่การมีจิตวิญญาณที่สูงส่งได้

ศรัทธา 4 ในทางพระพุทธศาสนา พลังแห่งความเชื่อมั่น

เมื่อคนเราศรัทธาในสิ่งใดย่อมจะมีพลังกระตุ้นหรือเกิดแรงจูงใจให้บุคคลนั้นมีความมุ่งมั่นเพียรพยายามเพื่อไปถึงเป้าหมายต่องสิ่งนั้น แม้จะเผชิญความยากลำบาก อุปสรรคเพียงใด ล้มลุกคลุกคลานขนาดไหนหรืออาจจะมองไม่เห็นเป้าหมายปลายทางที่ตนเองจะไปก็ตาม แต่หากเชื่อมั่นศรัทธาแล้วจิตใจย่อมไม่ไหวหวั่น แต่จะมุ่งมั่นต่อเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างไม่ลดละ เพียรอดสาหัสเพื่อไปถึงเส้นชัยอย่างที่ตั้งใจตัวเองคาดหวังไว้ ดังบทเพลงที่ขับขานอย่างไร้สาระกินใจเกี่ยวกับพลังความศรัทธา เนื้อหามีดังนี้

ชื่อเพลง: ศรัทธา อัลบั้ม: Never say die ปี พ.ศ. 2548 ขับร้อง: หิน

เหล็ก ไฟ

“ไม่มี ก็คงต้องมีสักวัน ความฝันเป็นจริงต้องทนสู้ไป

ไม่นาน เราคงจะได้สนใจ มุ่งมั่น ทุ่มเทเพียงใดกว่าจะได้มา

เส้นชัย ไม่มาต้องไปหามัน รางวัล มีไว้ให้คนตั้งใจ

ขวากหนาม ทิ่มแทงก็ผ่านพ้นไป โลกนี้ไม่มีอะไรได้มาง่ายตาย

ใจสู้หรือเปล่า ไหวไหมบอกมา โอกาสของผู้กล้า ศรัทธาไม่มีท้อ

ที่มา รู้ดีไม่รู้ที่ไป คนเรามันเลือกเกิดเองไม่ได้ แต่เราเลือกได้จะเป็นเช่นไร

เลือกได้จะทำตามใจด้วยตัวของเรา หลายคน เชื่อในเรื่องโชคชะตา

บางคนเชื่อมั่นในตัวเอง ชีวิตเรากำหนดของเราเอง จะแพ้ชนะไม่เกรงจะสักเท่าไร

ใจสู้หรือเปล่า ไหวไหมบอกมา โอกาสของผู้กล้า ศรัทธาไม่มีท้อ

เรื่องราวมากมายบีบคั้นกายและใจโอบกอดหัวไหล่ ต่างก็มีเหตุผลสำคัญ ให้บางคนยอมถอยใจ

ที่มาของเนื้อหา : <https://dekgenius.com/lyrics/thaisong/thailyricsonline-id-2677.htm>

คลิกฟัง : <https://www.youtube.com/watch?v=4wdkhztDxmo>

บทเพลงดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ความฝันหรือเป้าหมายที่ตั้งไว้จะต้องเป็นจริงในสักวันหนึ่งหากมีความเพียรพยายาม ไม่มีรางวัลคือความสำเร็จใดๆ จะได้มาง่ายๆ แต่ก็ไม่เกินความสามารถสำหรับคนที่มี ความมุ่งมั่นตั้งใจ แม้คนเราจะเลือกเกิดไม่ได้ แต่สามารถเลือกที่จะเดินและไปได้ โชคชะตาจะทำอะไร ได้หากบุคคลเชื่อมั่นในการกระทำของตัวเอง แม้จะล้มลุกคลุกคลานผ่านพบอุปสรรคอย่างไร จะพบกับ ความพ่ายแพ้หรือชัยชนะมากสักเท่าไร สำหรับผู้มี “ศรัทธา” กล่าวคือ มีความเชื่อมั่นบนเส้นทาง ที่ตนเองเลือกแล้วจะไม่มัวว่ยน้อยท้อและไม่อ้างเหตุผลใดๆ เพื่อให้ตนเองล้มเลิกกลางคัน การทำกิจใดๆ ก็จะได้สำเร็จได้ ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชที่ว่า “เมื่อจะ ทำงานอย่าหวั่นภัยความขาดแคลนเป็นข้ออ้าง จงทำงานท่ามกลางความขาดแคลนให้บรรลุผล จงทำ ด้วยความตั้งใจและความซื่อสัตย์” (4 พฤศจิกายน 2518, อ้างอิงใน ราชวิทยาลัยสุตินรีแพทย์แห่งประเทศไทย, 2560, หน้า 7) ดังนั้น ความเชื่อมั่นศรัทธาจึงจำเป็นสำหรับทุกคนในการนำตนให้บรรลุ เป้าหมาย เช่นเดียวกับคนเป็นครูที่จะต้องมีความรักและศรัทธาในอาชีพของตนเองและปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ ซื่อสัตย์สุจริตให้สมกับความเป็นครูเพื่อไปให้ถึงเป้าหมาย กล่าวคือ ครูผู้จิตวิญญาณความเป็นครู ซึ่งสอดคล้องกับข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 หมวด 2 ข้อ 8 ที่ว่า ผู้ ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพและเป็นสมาชิกที่ดี ขององค์กรวิชาชีพ (ราชกิจจานุเบกษา, 2556, หน้า 73)

แม้ในทางพระพุทธศาสนายังให้ความสำคัญกับศรัทธาเพราะศรัทธาจะทำให้เกิดพลังความ พากเพียร (วิริยะ) เกิดความรู้เนื้อรู้ตัว (สติ) เกิดความมุ่งมั่นแน่วแน่ (สมาธิ) และเกิดปัญญาความรู้แจ้ง (ปัญญา) ตามมา ศรัทธานั้นเป็นความเชื่อ ความรู้สึกที่เกิดหลังจากการพิจารณาด้วยเหตุผลด้วยปัญญา เห็นว่าสิ่งนั้นๆ มีเหตุผลจึงควรเชื่อ ศรัทธาที่แท้จึงไม่ใช่ความเชื่อที่ใช้อารมณ์จนลืมหุผล แต่มีปัญญา เป็นตัวควบคุม ส่งเสริมความคิด วิจัยวิจารณ์จนค้นพบเหตุและผล ได้ทดลองปฏิบัติเพื่อพิสูจน์ให้ ประจักษ์ความจริงแก่ตนจนหมดสงสัยจึงเกิดศรัทธา ศรัทธาจึงเป็นปัจจัยแรกสุดหรือเป็นขั้นต้นของ กระบวนการพัฒนาปัญญา (พระครูวินัยวรชิต ปยุตโต, 2560, หน้า 91) สอดคล้องกับ พระพรหม คุณารักษ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2559, หน้า 140) ที่กล่าวว่า เป็นความเชื่อมั่น ความเลื่อมใสในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ ประกอบด้วยเหตุและผล ตามหลักพระพุทธศาสนาแบ่งศรัทธาออกเป็น 4 ประการ คือ

1. กัมมสัทธา เป็นความเชื่อต่อกรรมหรือการกระทำ กฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่าเมื่อทำอะไรโดยมีเจตนา คือ จงใจทำทั้งรู้ย่อมเป็นกรรม คือ เป็นความชั่วความดีมีขึ้นในตน

เป็นเหตุปัจจัยก่อให้เกิดผลดีผลร้ายสืบเนื่องต่อไป การกระทำไม่ว่างเปล่าและเชื่อว่าผลที่ต้องการจะสำเร็จได้ด้วยการกระทำ มิใช่ด้วยอ้อนวอนหรือนอนคอยโชค พระอธิการสมพร อนาลโย และคณะ (2562, หน้า 94) ได้อุปมาประเด้นี้ไว้ว่า เหมือนการรับประทานอาหาร ใครรับประทานคนนั้นก็อิ่ม แต่จะให้คนที่ไม่รับประทานอิ่มด้วยไม่ได้เพราะเขาไม่ได้รับประทาน

2. วิปากสัทธา เชื่อวิบาก เชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง คือ เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วต้องมีผลและผลต้องมีเหตุ ผลดีเกิดจากกรรมดี ผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว

3. กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของจะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน

4. ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มั่นใจในองค์พระตถาคตว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงพระคุณทั้ง 9 ประการ ตรัสธรรม บัญญัติวินัยไว้ด้วยดี ทรงเป็นผู้นำทางที่แสดงให้เห็นว่า มนุษย์คือเราทุกคนนี้ หากฝึกตนด้วยดีก็สามารถเข้าถึงภูมิธรรมสูงสุด บริสุทธิ หลุดพ้นได้ดังที่พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญไว้เป็นแบบอย่าง

จะเห็นว่า พระพุทธศาสนานั้นให้ความสำคัญกับศรัทธาที่ประกอบด้วยเหตุและผลโดยเฉพาะความเชื่อมั่นในกฎแห่งการกระทำ (กัมมสัทธา) ทุกการกระทำไม่สูญเปล่าโดยเฉพาะการกระทำที่มีเจตนาเป็นตัวบ่งการย่อมก่อให้เกิดผล เมื่อมีการกระทำแล้วผลลัพธ์ย่อมเกิดตามมา (วิปากสัทธา) ดังคำกล่าวที่ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” หรือตามหลักตรรกศาสตร์ที่ว่า “Cause and Effect” (เหตุมีผลจึงมี) กล่าวคือ ผลย่อมมีมาแต่สาเหตุ ไม่มีความบังเอิญ เมื่อสร้างเหตุอย่างไรรย่อมได้รับผลเช่นนั้น ทุกคนจึงมีวิถีกรรมเป็นของตนเอง ไม่มีใครที่จะรับผลกรรมแทนกันได้ คนไหนทำกรรมอะไรไว้ กรรมนั้นย่อมต้องเป็นของคนนั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (กัมมัสสกตาสัทธา) สอดคล้องกับบทเพลงที่กล่าวไว้เบื้องต้นคือ เชื่อมั่นในตัวเอง ตัวเราเป็นผู้กำหนดเอง โชคชะตาไม่สามารถลิขิตให้เป็นไปได้ และต้องเชื่อมั่นใน

การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าโดยการปฏิบัติตามธรรมและวินัยที่ทรงบัญญัติไว้แล้วซึ่งจะทำให้ผู้ปฏิบัติตามเข้าถึงปัญญาอันสูงสุด (นิพพาน) หลุดพ้นจากพันธนาการ (กิเลส) เครื่องร้อยรัดทั้งหลายที่ทำให้จิตใจเศร้าหมอง นอกจากนี้ ผู้เขียนยังตีความหมายสัทธาข้อที่ 4 (ตถาคตโพธิสัทธา) เชนัยยะไว้ว่า เชื่อ (ศรัทธา) ในการผุดขึ้นของการรู้แจ้ง (โพธิ) ว่ามันเป็นเช่นนั้นเอง (ตถาคต) กล่าวคือ หากเราเชื่อมั่นว่าความเป็นพุทธะได้แก่ ปัญญาอันบริสุทธิ์ ความรู้แจ้งเห็นจริง มีอยู่ภายในจิตของตัวเอง ตัวเราย่อมไม่ลดละความพากเพียรในการลงมือกระทำ ประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงมิตดังกล่าวเช่นเดียวกับพระพุทธเจ้า แต่ขอให้มีความศรัทธาเชื่อมั่นว่ากรรมเป็นกฎที่แท้จริงของธรรมชาติ เชื่อมั่นว่าทุกการกระทำที่ตั้งใจจะบังเกิดผลสัมฤทธิ์ เชื่อมั่นว่าหากตัวเราทำกรรมดีย่อมได้รับผลดีซึ่งเป็นของเฉพาะตนอันจะส่งผลต่อตัวเราให้เข้าถึงมิติแห่งพุทธะ (รู้ ตื่น เบิกบาน) นั่นด้วย

ประยุกต์หลักศรัทธา 4 เพื่อบ่มเพาะจิตวิญญาณความเป็นครู

ความเชื่อมั่นศรัทธาจะทำให้ครูมีความมุ่งมั่นและพร้อมเผชิญกับความท้าทายต่าง ๆ บนเส้นทางสายครู หากครูยังคงรักษาความมั่นใจและก้าวต่อไปในเส้นทางสายนี้ด้วยความจงรักภักดี และจิตวิญญาณที่ศรัทธาเลื่อมใส จิตวิญญาณความเป็นครูซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของคนเป็นครูย่อมอยู่ไม่ไกลเพราะจิตสำนึกและวิญญาณของความเป็นครูจะเป็นตัวกำหนดให้ครูรู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบ ทุ่่มเทเสียสละเพื่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน คนที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูย่อมรักและห่วงใย มีความปรารถนาดีต่อศิษย์นอกเหนือจากควมมีคุณธรรมและจริยธรรม (ชุตินา ธรรมรักษา, ออนไลน์, หน้า 112) สิ่งที่สำคัญครูจึงต้องมีศรัทธาเป็นเบื้องต้น หากครูมีความเชื่อมั่นและเห็นคุณค่าบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อผู้เรียนและสังคมย่อมจะทำให้จิตวิญญาณมีความตื่นตัวและมีพลังที่พร้อมทุ่มเท เพื่อพัฒนาการศึกษาให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์ (อ้างอิงจาก ชุตินา ธรรมรักษา, ออนไลน์, หน้า 112-113) ได้ให้แนวคิดว่า ควรเริ่มสร้างศรัทธา 3 ประการก่อน คือ ศรัทธาต่อตนเองว่าสามารถ เป็นครูที่ดีได้ ศรัทธาต่ออาชีพครู เห็นคุณค่าของวิถีชีวิตที่เป็นครูและศรัทธาต่อองค์กร รักษาชื่อเสียง ของสถานศึกษาและองค์กรวิชาชีพครู ประพฤติและปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของ วิชาชีพครู และจากการศึกษาของ อนุสรณ์ จันทรประทักษ์ และ จันทรเพ็ญ ภูโสภา (2563, หน้า 543) ที่ดำเนินการเกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู พบว่า วิธีการตามหลักศาสนาและหลักจิตวิทยาสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ ความเป็นครูได้

ดังนั้น ผู้เขียนจึงประยุกต์หลักศรัทธา 4 ในพระพุทธศาสนามาใช้เป็นแนวทางพัฒนาจิต วิญญาณความเป็นครูเนื่องด้วยเป็นศาสนาที่อุดมไปด้วยหลักการพัฒนามนุษย์ในทุกแง่มุม นอกจากนี้ พระพุทธเจ้าซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดพระพุทธศาสนายังเป็นบรมครูที่ได้รับการยกย่องและยอมรับว่าเป็นครู ของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายที่ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ กล่าวคือ มีความรอบรู้ รู้จริง รู้แจ้งและ มีความประพฤติงามสุขุมลชาติซึ่งถือว่าเป็นแบบอย่างที่ยอดเยี่ยมของปวงชนียบุคคลด้านความเป็นครู ที่น่าเคารพนับถือ ถึงแม้พระองค์จะปรินิพพานนานกว่า 2,500 กว่าปีแล้วก็ตาม แต่ยังปรากฏเกียรติคุณ และมีผู้สืบทอดคำสอน ประพฤติปฏิบัติตามจนได้รับผลเรื่อยมาจวบปัจจุบัน นักศึกษาครู ครูฝึกหัด รวมถึงครูประจำการสามารถนำหลักศรัทธา 4 ไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาตัวเองให้เป็นผู้มีจิตวิญญาณ ความเป็นครูได้ รายละเอียดดังนี้

1. กัมมสัทธา ครูจะต้องเชื่อมั่นว่า ทุกการกระทำทั้งต่อหน้าลับหลัง ทั้งในและนอกชั้นเรียน ทั้งเวลาส่วนตัวและเวลาราชการ การดำเนินชีวิตทุกรูปแบบล้วนแต่สร้างเหตุซึ่งนำไปสู่ผลลัพธ์ที่จะเกิด ตามมาไม่ว่าดีหรือไม่ดีและเชื่อมั่นว่าทุกการกระทำเป็นการสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูได้ทุกขณะ กรรมดีที่ครูสร้างสามารถเปลี่ยนแปลงและยกระดับจิตของตัวเองจากปุถุชนสู่ระดับปัญญาชน กัลยาณ

ชนและอริยชนได้ ดังนั้น ครูจะต้องระมัดระวังการกระทำที่เสื่อมถอย อาทิ การพนัน ดื่มสุราสิ่งเสพติด เทียบกลางคืน ดูการละเล่น เกียจคร้านทำการงาน คบคนชั่วเป็นมิตร และจะต้องพัฒนาคุณธรรม (กรรมดี) ให้เกิดขึ้น อาทิ การประพฤติศีล 5 เป็นประจำ (เว้นจากการทำร้าย เบียดเบียนฆ่าสิ่งมีชีวิต เว้นจากขโมย ฉ้อ โกงวัตถุสิ่งของทรัพย์สินที่ไม่ใช่ของตน เว้นจากการประพฤติผิดในลุก ภรรยา สามีคนอื่น เว้นจากการโกหก สอดเสียด หยาบคาย เพ้อเจ้อและเว้นจากสิ่งเสพติดที่ทำให้ขาดสติ) รู้จักอบรมตนเองในวันอัมมัสสระ (วันพระ) หรือฟังธรรมในรูปแบบออนไลน์เป็นประจำ การพาผู้เรียนเข้าวัดฟังธรรมหรือทำกิจกรรมเชิงสังคมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม การกระทำเหล่านี้จะไม่ไร้ผลโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากครูมีเจตนารับรู้ที่ดี ตั้งใจทำอย่างสม่ำเสมอส่งผลต่อจิตวิญญาณของครูเอง

2. วิพากษ์ท่าที เชื้อผลของการกระทำ ครูต้องเชื่อมั่นว่า “ทำได้ดี ทำไม่ดีย่อมได้ไม่ดี” ผลลัพธ์ย่อมมีมาจากเหตุ ไม่มีสิ่งใดบังเอิญหรือเกิดขึ้นลอย ๆ การทำสิ่งใดย่อมเกิดผลตามมาไม่ช้าก็เร็ว ทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว การเตรียมตัวสอน ตั้งใจสอน ใส่ใจผู้เรียนย่อมส่งผลดีให้เกิดขึ้นทั้งต่อตัวครูเอง กล่าวคือ สภาพจิตใจเกิดมีคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบ เข้มแข็งไม่ยอมแพ้ต่อปัญหาอุปสรรค มีความกล้ากล้ามุ่งมั่น พฤติกรรมภายนอกเกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม อีกทั้งเกิดผลดีต่อผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนรักและเคารพครู ได้รับความห่วงใยและความเมตตาที่ครูคอยอบรมพร่ำสอน นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนและอาชีพ มีทักษะความรู้ความสามารถ ผลลัพธ์เหล่านี้เกิดจากความเพียรพยายามของครู นอกจากนี้ ผลกรรมยังขยายไปสู่พ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียนอีกด้วยซึ่งจะทำให้เกิดความศรัทธา

ความเคารพเชื่อถือและไว้วางใจต่อครู ต่อโรงเรียน

3. กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อมั่นว่าทุกคนมีกรรมเป็นของตนเอง กล่าวคือ ตัวเองทำดีหรือไม่ดี ตัวเองก็จะได้รับผลของการกระทำนั้นอย่างแน่นอน ดังนั้น ครูจะต้องหมั่นฝึกฝนพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นทักษะวิชาการ วิชาชีพชีวิต สมรรถนะต่าง ๆ เช่น การสอน การสื่อสาร การอยู่ร่วมกับนักเรียน เพื่อนครู ผู้บริหารและคนอื่น ๆ ในสังคม เป็นต้น พัฒนาความกล้าที่พร้อมเผชิญปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และยืนหยัดในเส้นทางสายครูซึ่งจะทำให้สภาพจิตใจแข็งแกร่งไม่ยอมแพ้อะไรง่าย ๆ สมกับคำว่า “ครู” ที่แปลว่า หนักแน่น รู้จักฝึกฝนตนเองผ่านประสบการณ์การทำงานหรือการเข้าร่วมอบรม สัมมนา รูปแบบต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ตัวเองเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญและเป็นผู้นำของสังคมได้ อีกทั้งหากรู้จักสร้างและคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ เป็นของตัวเองโดยเฉพาะนวัตกรรมการเรียนรู้อย่างจะทำให้ครูเป็นนักเรียนรู้ตลอดเวลาและได้รับการยอมรับจากสังคม อีกทั้งจะเกิดความภาคภูมิใจในตัวเองมากขึ้น

4. ตถาโฬัสสัทธา เชื่อมั่นการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าหรืออีกนัยหนึ่งเชื่อมั่นว่า ตัวเองสามารถเข้าถึงจิตวิญญาณความเป็นครูได้หรือการเข้าใจแจ่มแจ้งในสภาวะความเป็นเช่นนั้น (ตถตา) กล่าวคือ เข้าถึงความรักความเมตตา มีความยุติธรรมเสมอหน้ากันทุกคน เปิดใจกว้างและรู้จักให้อภัยเมื่อผู้เรียน

ทำผิด พร้อมให้การช่วยเหลือเมื่อนักเรียนลำบากหรือไม่เข้าใจในสิ่งที่เรียน ชื่นชมยินดีเมื่อนักเรียนทำได้ ปฏิบัติได้ หรือปล่อยวางไม่ถือสาหาความแม้คนอื่นจะตำหนิติเตียนแต่ก็ยังพากเพียรทำหน้าที่ครูอย่างไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อยและไม่เห็นแก่ยศถาบรรดาศักดิ์ อำนาจตำแหน่งใด ๆ นอกจากนี้ ยังเชื่อมั่นว่า ผู้เรียนแต่ละคนมีจิตพุทธะที่สามารถรู้ ตื่น เบิกบานได้ มีศักยภาพและความสามารถที่จะเรียนรู้ในทุกๆ อย่างที่ผู้เรียนต้องการ หากเขาได้รับการกระตุ้นและพัฒนาอย่างถูกต้องเหมาะสมโดยมีครูเป็นผู้คอย สนับสนุน (Supporter) แนะนำให้คำปรึกษา (Guide) อำนวยความสะดวก (Facilitator) เพื่อขับเคลื่อน กระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย หากครูไม่ลดละความพยายามจิตย่อมเข้าถึงวิญญาณความเป็นครูได้ในสักวัน

กล่าวได้ว่า ความเชื่อมั่นศรัทธาสามารถทำให้บุคคลธรรมดากลายเป็นครูและทำให้ครูทั่ว ๆ ไปกลายเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณโดยครูจะต้องเชื่อมั่นในกฎแห่งการกระทำ ไม่มีการกระทำไหนไร้ผล โดยเฉพาะการตั้งใจทำ (เจตนา) เชื่อในผลกรรม เมื่อลงมือสร้างเหตุดีย่อมนำไปสู่ผลดี เมื่อตั้งใจสอน ย่อมนำไปสู่ความสำเร็จ เชื่อว่าแต่ละคนมีกรรมเป็นของตนเอง ตัวเราทำดีสร้างเหตุดี ผีฝนอบรมตัวเรา ย่อมส่งผลให้เกิดผลดี มีความรู้ความเชี่ยวชาญ เชื่อว่าตัวเราสามารถเข้าถึงจิตวิญญาณความเป็นครูได้ กล่าวคือ มีความรักความเมตตาต่อผู้เรียน เปิดใจกว้าง ให้ความยุติธรรม ปล่อยวางความคิดความรู้สึก ด้านลบที่กระทบจิตใจของตัวเองได้และเชื่อมั่นในผู้เรียนว่าสามารถพัฒนาศักยภาพและเรียนรู้ได้ทุกเรื่อง หากมีครูเป็นผู้คอยสนับสนุน ให้คำปรึกษาเป็นกัลยาณมิตร มีจิตอันจิตวิญญาณความเป็นครูจึงเป็นไปได้ สำหรับครูที่มีความเชื่อมั่นศรัทธาและรักในวิชาชีพ

สรุป

จิตวิญญาณความเป็นครูเป็นคุณลักษณะภายในด้านบุคลิกภาพที่ส่งผลต่อพฤติกรรมครู ให้เป็นผู้มีความมุ่งมั่นทุ่มเท รักศรัทธาในวิชาชีพครู เมตตาปรารถนาดีต่อผู้เรียน ตระหนักและมีสำนึก ที่ดีต่ออาชีพที่จะต้องปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพด้วยความภาคภูมิใจและเต็มใจ ให้ความสำคัญกับการทำหน้าที่โดยเฉพาะการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา เป็นแบบอย่าง ที่ดี รักศักดิ์ศรีและเทิดทูนเกียรติความเป็นครูไว้สูงสุด ยิ่งถ้าครูมีความเชื่อมั่นศรัทธาในเส้นทางสายนี้ และเล็งเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนโดยเชื่อมั่นว่าการกระทำของตัวเองทุกรูปแบบด้วยเจตนา อันดีจะไม่สูญเปล่า (กัมมสัทธา) ล้วนแต่ส่งผลให้เกิดความเจริญงอกงาม (วิปากสัทธา) และยังคงมุ่งมั่น สร้างกรรมดีด้วยความตั้งใจ พัฒนาศักยภาพตัวเองอยู่เสมอ (กัมมสกตาสัทธา) มีความศรัทธาในกุศล กรรม (กรรมดี) และเชื่อมั่นในตัวผู้เรียนว่าสามารถพัฒนาศักยภาพได้ ยิ่งจะเป็นการบ่มเพาะจิตวิญญาณ ความเป็นครูให้สูงส่งขึ้นเรื่อย ๆ ยกย่องจิตให้เป็นผู้มีความรักความเมตตา มีความเสมอภาคยุติธรรม เมื่อจิตเข้าถึงสภาวะความเป็นครูแล้วย่อมจะทำประโยชน์เพื่อผู้เรียนและสังคมโดยไม่หวังวัตถุสิ่งของ หรือยศถาบรรดาศักดิ์เป็นเครื่องกำนัล มีแต่ความภาคภูมิใจและสุขใจที่ได้ทำประโยชน์เพื่อคนอื่น (ตลา

โพธิ์สัทยา) เพราะตระหนักว่าครูเป็นผู้สร้างคน เป็นผู้ยกระดับสติปัญญาของมนุษย์ให้สูงขึ้น ดังบทกลอนของกวีเอก เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ (2531, อ้างอิงจาก กาญจนา คุณารักษ์, 2561, หน้า 2) ที่กล่าวยกย่องบุคคลผู้เป็นครูไว้ว่า

“ใครคือครู ครูคือใคร ในวันนี้		ใช้อยู่ที่ปริญญามหาศาล
ใช้อยู่ที่เรียกว่า ครูอาจารย์		ใช้อยู่ที่สอนนานในโรงเรียน
ครูคือผู้ชี้นำทางความคิด		ให้รู้ถูกรู้ผิดคิดอ่านเขียน
ให้รู้ทุกซั่วยากรู้ปากเพียร		ให้รู้เปลี่ยนแปลงสู่ให้รู้งาน
ครูคือผู้ยกระดับวิญญาณมนุษย์		ให้สูงส่งกว่าสัตว์เดรัจฉาน
ครูคือผู้สร้างสมอุดมการณ์		ปณิธานเพื่อคนอื่นใช้ตนเอง
ครูจึงเป็นนักสร้างที่ยิ่งใหญ่		สร้างคนจริงสร้างคนกล้าสร้างคนเก่ง
สร้างคนให้เป็นตัวของตัวเอง		ขอฝากเพลงนี้มาบูชาครู”

เมื่อครูมีศรัทธาที่จะอุทิศจิตวิญญาณทำประโยชน์เพื่อผู้เรียนอย่างเต็มกำลังความสามารถแล้ว จึงเป็นการบ่มเพาะจิตวิญญาณความเป็นครูทุกขณะบนเส้นทางสายนี้ เมื่อถึงปลายทางจึงกลายเป็น “ครูทั้งจิตวิญญาณ” ที่พร้อมมอบวิญญาณด้วยจิตที่ต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา คุณารักษ์ (2561). **สู่ความเป็นครูมืออาชีพ**. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 7(2), 1-7.
- กัญญกร เอี่ยมพญา นวัตกรรม น้อยมณี อภิชาติ อนุกุลเวช และ ดาวประกาย ระโส. (2564). **จิตวิญญาณครู ในศตวรรษที่ 21**. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, 8(2), 398-409.
- กิตติชัย สุธาสีโนบล. (2564). **ครูมืออาชีพ จิตวิญญาณแห่งศาสตร์และศิลป์ของความเป็นครู**. กรุงเทพฯ:คอมเมอร.
- ชุตินา ธรรมรักษา. (2566, กรกฎาคม 2). **ครูพันธุ์ใหม่ในยุคปฏิรูปการศึกษา**. [Online]. Available : https://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/oct_dec_06/oct_dec_06/Executive%20Journal_112-115.pdf. [2566, กรกฎาคม 2].
- นวัตกรรม น้อยมณี และ กัญญกร เอี่ยมพญา. (2560). **จิตวิญญาณครู**. นนทบุรี:21 เซ็นจูรี่.
- ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2561). **ความเป็นครูมืออาชีพ**. กรุงเทพฯ:มีน เซอร์วิส ซัพพลาย.
- พระครูวินัยวรชิต ปยุตโต. (2560). **การสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนา**. วารสารคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2(1), 83-100.
- พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปัญโญ พระครูโสภณพุทธิศาสตร์ พระครูโสภาสนนทกิตติ สมศักดิ์ บุญปู่ และ พืรวัดน์ ชัยสุข. (2562). **จิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ**.

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 6(1), 31-37.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2559). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**.

(พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ:มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ.

พระมหาตุ้ย ชันติธัมโม (คำหน่อ) และ พระสมุห์พุดิพงษ์ พุทธิวังโส (กล่ำทิว). (2564).

บทบาทครูในศตวรรษที่ 21 ครูผู้สร้างคน. วารสารภาวนาสารปริทัศน์, 1(3), 13-26.

พระอธิการสมพร อนาลโย พระสุวิจักข์ โชติวิโร และ อิศรพงษ์ ไกรสินธุ์. (2562). **วิเคราะห์ศรัทธาใน**

ระบบความเชื่อจากคำสอนของพระพุทธศาสนา. วารสารนันทมืองแหงกพุทธ

ศาสตรปริทรรศน์, 6(1), 91-103.

ภาวิตา มหาวงศ์ พาสนา จุลรัตน์ อนุ เจริญวงศ์ระยับ และ ช่อลัดดา ขวัญเมือง. (2562). **การพัฒนา**

แบบวัดจิตวิญญานความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ.

วารสารหาดใหญ่วิชาการ, 17(2), 201-220.

มนตรี หลินภู. (2566). **จิตวิทยาเพื่อการเรียนรู้**. กำแพงเพชร:ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

กำแพงเพชร.

มลิวลัย สมศักดิ์ นิตยารัตน์ คงนาลึก ทิพวรรณ ทองขุนดำ และ รพีพรรณ อักษราวดีวัฒน์. (2561).

องค์ประกอบและตัวชี้วัดจิตวิญญานความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏ. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 11(1), 51-58.

รักชิต สุทธิพงษ์. (2563). **จิตวิญญานและอุดมการณ์ความเป็นครู**. กรุงเทพฯ:ดีเซมเบอร์รี่.

ราชกิจจานุเบกษา. (2556). ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556. เล่ม 130,

ตอนพิเศษ 130 ง, 72-74.

ราชวิทยาลัยสูตินรีแพทย์แห่งประเทศไทย. (2560). **สูตินรีแพทย์สัมพันธ์ มาตรฐานและจรรยาบรรณเพื่อ**

สุขภาพของสตรี. ปีที่ 26 ฉบับที่ 2 กุมภาพันธ์ 2560.

รุ่งลาวัลย์ จันทรัตน์. (2566). **คุณลักษณะสำคัญและรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะครูนักพัฒนา**.

วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 18(2), 131-141.

วัลนิกา ฉลากบาง. (2559). **จิตวิญญานความเป็นครู: คุณลักษณะสำคัญของครูมืออาชีพ**. วารสาร

มหาวิทยาลัยนครพนม, 6(2), 123-128.

หิน เหล็ก ไฟ. (2566, กรกฎาคม 2). **ศรัทธา**. [Online]. Available :

<https://dekgenius.com/lyrics/thaisong/thailyricsonline-id-2677.htm>.

[2566, กรกฎาคม 2]

อนุสรณ์ จันทรประักษ์ และ จันทรเพ็ญ ภูโสภ. (2563). **การเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครู**

ด้านความรักและศรัทธาในวิชาชีพครูสำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

มหาสารคาม. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 17(1), 543-555.

Madelo, Nelia Quisay. (2015). The Influence of spirituality of Teachers and Moral Values of Students on the 21st century skills development of students. International Journal of Novel Research in Education and Learning, 2(4), 22-61.